

Villa Rana
kulttuuritoimijoiden yhteisöllisenä työ- ja esitystilana Jyväskylässä

Maria Suihkonen

Maisterintutkielma

Kevätlukukausi 2021

Kulttuurit ja yhteisöt muuttuvassa
maailmassa (KUMU)

Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Historia ja etnologia
Tekijä Maria Suihkonen	
Työn nimi Villa Rana kulttuuritoimijoiden yhteisöllisenä työ – ja esitystilana Jyväskylässä	
Oppiaine Kulttuurit ja yhteisöt muuttuvassa maailmassa	Työn laji maisterintutkielma
Aika toukokuu 2021	Sivumäärä 88 + liite
Tiivistelmä	
<p>Tutkielmassani halusin selvittää laadullisin menetelmin taiteen vapaan kentän toimintaedellytyksiä Jyväskylässä. Lähestyin aihetta juuri perustetun Kulttuuritalo Villa Ranan kautta, joka ei vielä tutkimusta tehdessä ollut aloittanut toimintaansa. Työni aineisto koostui viiden kulttuuritalotoimijan haastatteluista, Jyväskylän kulttuuripäällikön haastattelusta sekä sanomalehti Keskiuomalaisen kulttuuritalo Villa Ranaa koskevista kirjoituksista. Lisäksi käytin aineistona Jyväskylän kaupungin strategiaa ja kulttuurisuunnitelmaa. Kulttuuritalo Villa Ranan muodostavat Keski-Suomen Tanssin Keskus, Keski-Suomen Elokuvakeskus, Lastenmusiikkiorkesteri Loiskis, Teatterikone ja Jyväskylän Kesä -festivaali.</p> <p>Tarkastelin työssäni Kulttuuritalo Villa Ranaa osana Jyväskylän kulttuurin kenttää ja sivusin myös muita kaupunkikehitys- ja kulttuurisuunnitteluhankkeita, kuten kaupungin kulttuuri- ja taidelaitosten tilojen yhdistämiseen keskittynyttä Jyväskylän Sydäntä, jonka kehittämisessä myös taiteen vapaa kenttä oli mukana. Teoreettisena viitekehystenä käytin työssäni Pierre Bourdieun kenttäteoriaa, jonka kautta pyrin hahmottamaan Jyväskylän kulttuurin kentän toimijoiden välisiä suhteita ja tutkimaan, mitkä pääomat ovat kentällä asemista taistellessa arvokkaita. Analyysimenetelmänä käytin kriittistä diskurssianalyysia, joka pyrkii tutkimaan voimasuhteita ja sosiaalisia rakenteita kielen kautta.</p> <p>Paikallistin aineistosta neljä diskurssia. Ensimmäinen käsittelee Villa Ranaa kaupunkikuvan elävöittäjänä. Toinen diskurssi käsittelee epävarmuutta liittyen kulttuuritalohankkeeseen, toisaalta hankkeeseen liittyvien erilaisten intressien yhteentörmäyksenä sekä toimijoiden taloudellisen epävarmuuden kautta. Kolmas diskurssi käsittelee taiteen vapaan kentän aktivoitumista Jyväskylän taiteen ja kulttuurin kentällä sekä myös toimijoiden välisen yhteistyön merkitystä kentällä. Neljäs diskurssi käsittelee yhteisön ja paikan merkitystä Villa Ranan toimijoille. Yhteisöä on pitkän hankkeen aikana muodostettu osin kuvitteellisesti sekä tehden eroa muihin toimijoihin. Paikan merkitys liittyy Villa Ranan ja sen ympäristön historiaan ja jatkumoon, johon kulttuuritalon toimijat liittyvät osaksi.</p>	
Asiasanat Kulttuuritalo Villa Rana, taiteen vapaa kenttä, kulttuuripolitiikka, kaupunkikehitys, kulttuurisuunnittelu	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO.....	5
1.1. Tutkimustehtävä ja -kysymykset	7
1.2. Aiempi tutkimus aiheesta.....	8
2 TUTKIMUKSEN TOIMINTAYMPÄRISTÖN ESITTELY.....	11
2.1. Kulttuurin kentän lähihistoria Jyväskylässä.....	11
2.2. Jyväskylän sydän -hanke ja muut kulttuurihankkeet Jyväskylässä.....	13
2.3. Kulttuuritalo Villa Ranan syntyvaihe.....	16
2.4. Villa Ranan historiaa.....	18
2.5. Villa Rana osana Seminaarinmäkeä ja Yläkaupunkia.....	20
3 KÄSITTEET JA TEORIAT.....	22
3.1. Kaupunkikulttuuri, kaupunkikehitys ja kulttuurisuunnittelu.....	22
3.2. Mihin Villa Ranan toimijat kuuluvat tai tulevat osaksi?.....	27
3.3. Bourdieun kenttäteoria.....	30
3.4. Taiteen ja kulttuurin kenttä Jyväskylässä.....	35
4 ANALYYSIMENETELMÄ JA AINEISTO.....	41
4.1. Diskurssianalyysin kentän hahmottamista.....	41
4.2. Kriittinen diskurssianalyysi menetelmänä	43
4.3. Aineistot	48
5 VILLA RANAN DISKURSSIT.....	53
5.1. Villa Rana kaupunkikuvan elävöittäjänä.....	53
5.2. Epävarmuusdiskurssi.....	58
5.2.1. Intressien törmäys Villa Rana -hankkeessa.....	58
5.2.2. Taloudellinen epävarmuus.....	61
5.3. Vapaan kentän aktivoituminen ja yhteistyön merkitys.....	65
5.4. Yhteisön ja paikan merkitykset.....	71
5.4.1. Kuviteltu yhteisö.....	72
5.4.2. Erottautuminen muista toimijoista.....	75
5.4.3. Paikan merkitys.....	77

6 YHTEENVETO.....	79
LÄHDELUETTELO JA AINEISTOT.....	82
LIITE 1 Haastattelukysymykset.....	88

1 JOHDANTO

Jyväskylän kaupungissa on meneillään useita kulttuuriin liittyviä hankkeita, joita olen seurannut mielenkiinnolla. Maisterintutkielmaani valitsin aiheen, jossa voin yhdistää ajankohtaisen aiheen sekä kokemustietoaani kulttuurialalta. Tällainen löytyi muodostumassa olevasta kulttuuritalo Villa Ranasta, jonka kautta tarkastelen Jyväskylän kaupungissa toimivien vapaan kentän toimijoiden toimintaedellytyksiä toimi-, harjoitus- ja esitystilojen suhteen.

Kyseessä on laadullinen tutkimus, jonka pääaineiston muodostavat vuoden 2020 aikana tehdyt teemahaastattelut ja asiantuntijahaastattelu. Lisäksi käytän aineistona sanomalehti Keski-suomalaisessa julkaistuja kirjoituksia kulttuuritalo Villa Ranasta. Keskityn tarkastelemaan aihetta teemahaastattelujen avulla viiden esittäviin taiteisiin keskittyvän toimijan kautta, jotka muodostavat tulevan kulttuuritalo Villa Ranan. Tilanne kulttuuritalon perustamisen suhteen on ollut liikkeessä jatkuvasti tätä työtä kirjoittaessa. Muuttopäivä on jo siirtynyt useaan otteeseen viime vuosien ajan. Tällä hetkellä näyttää, että taloon tehtävät muutokset valmistuvat kuitenkin keväällä 2021 ja toimijat pääsevät asettumaan uuteen tilaan. Tätä kirjoittaessa Villa Ranan toimijat ovat kirjoittaneet vuokrasopimuksen, jonka mukaan he pääsisivät asettumaan Villa Ranaan 1.6.2021.

Kulttuuritalon muodostavat Keski-Suomen Tanssin Keskus, Keski-Suomen Elokuvakeskus, lastenmusiikkiorkesteri Loiskis, monitaiteinen Jyväskylän Kesä -festivaali ja Teatterikone. Kulttuuritalon käynnistysvaiheessa vuonna 2017 on perustettu Jyväskylän kulttuuritalon tukiyhdistys ry, jonka tehtävänä on Villa Ranan kotisivujen mukaan tukea ja edistää kulttuuritalon perustamista ja toimintaa (Kulttuuritalo Villa Ranan kotisivu). Asiantuntijahaastattelut ja kaupungin strategian sekä muiden suunnitelmien läpikäyminen ovat puolestaan keino muodostaa laajempi käsitys esimerkiksi Jyväskylän kaupungin suunnitelmista ja intresseistä kulttuuritilojen suhteen sekä sen suhteesta taiteen vapaaseen kenttään. Mediakeskustelun ja haastattelujen avulla saan puolestaan käsityksen Villa Rana -rakennuksen historiasta ja sen ympärillä olevasta keskustelusta.

Olen myös seurannut osana Jyväskylän kaupungin hankkeita vuoden 2020 lopussa päättyneitä Jyväskylän sydän -hanketta, joka on tutkinut ratkaisuja Jyväskylän kulttuuritoimijoiden tilaongelmiin. Elinkeinoyksikön toteuttama projekti ehdottaa taiteen ja kulttuurin keskuksen muodostamista kaupungin ydinkeskustaan. Tähän kuuluisivat esimerkiksi kaupunginkirjasto, kaupunginorkesteri, Jyväskylän taidemuseo ja Suomen käsityön museo. Projektin toiveena on kääntää kaupunkikeskustan kehitys taiteen ja kulttuurin avulla myönteiseen suuntaan. Mukaan

toivotaan myöhemmässä vaiheessa myös vapaan kentän toimijoita. Kaupunginvaltuusto käsitteli suunnitelman joulukuussa 2020, jolloin myös projektin loppuraportti julkaistiin. Jyväskylän sydämen ja kulttuuritalo Villa Ranan tavoitteet ovat samansuuntaisia, jonka vuoksi tässä työssä on tarpeellista ja kiinnostavaa sivuta myös tätä hanketta. Kaupunkiin on tullut vuonna 2020 myös kolmas kulttuurihanke, Alakulttuuritalo Mäkitorppa, joka edustaa ikään kuin kolmatta tasoa kulttuurilaitosten ja vapaan kentän lisäksi. Tässä työssä en kuitenkaan käsittele Alakulttuuritaloa aiheen rajaamisen vuoksi ja myöskin sen vapaamuotoisen, ei-ammattilaisuuteen perustuvan toiminnan vuoksi. Näen näiden eri tasojen täydentävän kuitenkin toisiaan ja tämän kokonaisuuden kautta pääsen hahmottamaan Jyväskylän kaupungin strategisia painopisteitä kulttuurin suhteen.

Oma kiinnostukseni aiheeseen on herännyt toimiessani tuottajana nykytanssia esittelevällä Tanssin Aika -festivaalilla viiden vuoden ajan (2010–2014). Tällä hetkellä festivaali on osa Keski-Suomen Tanssin Keskuksen toimintaa. Tänä aikana ja aiemmin Keski-Suomen Tanssin Keskuksella työskennellessäni olen tutustunut muihin kulttuurin toimijoihin, alan taloudelliseen tilanteeseen ja muihin alalla vallitseviin olosuhteisiin. Sopivien esitystilojen puute vaikuttaa taloudellisten resurssien lisäksi paljonkin toimijoiden edellytyksiin tuottaa säännöllistä ja monipuolista esitystoimintaa kaupunkiin. Vaihtuvat esityspaikat vaikuttavat myös siihen, kuinka hyvin yleisö löytää tiensä esityksiin. Tähänkin saakka taiteen vapaan kentän toimijat ovat pyrkineet muodostamaan usean toimijan yhteisöjä toimistotiloja vuokratessa ja muutoinkin lisäämään yhteistä toimintaa. Oma läheinen suhteeni tutkimaani kenttään tuo tietysti myös omat haasteensa tutkimusta tehdessä, joten oma asemani suhteessa kenttään on eriteltävä ja tuotava esille työssä.

Esitystilojen löytymisen suhteen on ollut pitkään ponnisteluja, joihin muistan itsekin osallistuneeni, mutta vasta nyt Villa Ranan myötä tilanteeseen näyttää löytyvän kestävämpi ja organisoidumpi ratkaisu. Siksi juuri tämä toimijoiden uudenvuodenlainen organisoitumisen vaihe on kiinnostava. Esitystilan puute tai tilojen hajanaisuus esittävien taiteiden kohdalla ollut esillä keskustelussa ikuisuusaiheena. Esimerkiksi tanssin tai teatterin tarvitsema nouseva katsomotila riittävällä tekniikalla niin sanottuja black box -teoksia varten on löytynyt vain Jyväskylän kaupunginteatterilta, joka on tietenkin teatterin oman käytön vuoksi vain harvoin vuokrattavissa muille toimijoille – ja pienten yhdistysten budjettiin usein liian kallis. Lisäksi esimerkiksi konserttisalin puute on esteenä joidenkin klassisen musiikin artistien Jyväskylän vierailuille. Voidaan siis sanoa, että sopivien tilojen puuttuessa kaupungissa on jäänyt paljon esitystoimintaa toteutumatta.

Villa Rana on arkkitehti Yrjö Blomstedtin alun perin käsityö- ja piirustussaliksi suunnittelema jugend -tyylinen rakennus Seminaarinmäellä, joka valmistui vuonna 1905. Se kuuluu osana alueen

arkkitehtuuriltaan monipuoliseen, kulttuurihistoriallisesti arvokkaaseen sekä valtakunnallisesti merkittävään rakennuskokonaisuuteen. Seminaarinmäen kampus on parhaillaan myös ehdolla kulttuuriperintökohteeksi. Euroopan komissiolle toimitetun hakemuksen on tehnyt Museovirasto yhteistyössä Jyväskylän yliopiston ja Euroopan kulttuuriperintötunnuksen asiantuntijaryhmän kanssa. Villa Rana on toiminut aiemmin muun muassa seminaarin ja yliopiston tiloina, mutta ollut pitkään tyhjillään kaavamuutoksista ja rakennusluvista johtuneiden remontin viivästymisten vuoksi. (Stolt 1996, 66; Mäkipelkola 2013, 7.) Nykyään sen omistaa Keski-Suomen Suojeltavat Museokiinteistöt oy. Huomasin jo pian aiheeni valinnan jälkeen itse rakennuksen herättävän tunteita ihmisissä, varsinkin heissä, jotka ovat esimerkiksi opiskelleet tai työskennelleet talossa. Rakennuksen pitkään historiaan mahtuu monenlaisia vaiheita, myös kriisejä ja näihin liittyvää keskustelua. Tätä puolta pystyn tarkastelemaan myös Villa Ranaan liittyvän mediakeskustelun kautta. Vaikka tutkimuksen keskiössä on rakennuksen tuleva vaihe kulttuuritalona, on rakennuksen historiallinen jatkumo ja kulttuurihistoriallinen arvo otettava myös työssä huomioon. Rakennuksen historia näkyy myös Kulttuuritalo Villa Ranan toiminnassa esimerkiksi siten, että rakennuksen henki halutaan ottaa huomioon remontissa, taloa halutaan jatkossa esitellä yleisölle kulttuurihistoriallisena kohteena ja esimerkiksi salit ovat edelleen nimettyjä Blomstedt - ja Paulaharju -saleiksi.

1.1. Tutkimustehtävä ja -kysymykset

Maisterintutkielmassani haluan tutkia laadullisin menetelmin kulttuuritalo Villa Ranan vaikutusta sinne muuttaviin vapaan kentän toimijoihin ja laajemmin kulttuurin kenttään Jyväskylässä. Tutkimustani varten olen kerännyt teema- ja asiantuntijahaastatteluja toimijoilta sekä media-aineistoa, joita analysoin kriittisen diskurssianalyysin keinoin. Teoreettisena viitekehyksenä työssäni toimii Pierre Bourdieun kenttäteoria. Tutkimuskysymykseni ovat:

- Miksi kulttuuritalo Villa Ranan perustaminen nähdään tärkeänä sinne muuttavien toimijoiden näkökulmasta?
- Mitä kulttuuritalo tuo kulttuurielämälle Jyväskylän kaupungin näkökulmasta?
- Miten kulttuuritalo ja siitä julkisuudessa käytävät keskustelut muokkaavat Jyväskylän kulttuuritoimijoiden kenttää ja sen toimijoiden asemia?

Tutkimuksessa käsittelemieni yhdistysten ja osuuskunnan työntekijät ovat tähän mennessä työskennelleet useassa eri osoitteessa, eikä omaa pysyvää esitys- ja harjoitustilaa ole ollut. Villa Rana -rakennukseen saadaan mittavan remontin jälkeen kaksi esitys- ja harjoitustilaa. Haluan

selvittää, kuinka pysyvä tila voi vaikuttaa kulttuuritalon toimijoiden toimintaan, mitä odotuksia heillä on toiminnan laadun tai määrän muutoksen suhteen ja millaista uutta toimintaa on mahdollista järjestää Villa Ranassa, jota aiemmin ei ole ollut mahdollisuutta toteuttaa. Haluan myös selvittää, mitä lisäarvoa tunnettu talo ympäristöineen voi tuoda uudessa käytössään näille yhdistyksille ja koko Jyväskylän kulttuurikentälle. Lisäksi olen kiinnostunut Jyväskylän kaupungin ja vapaan kentän toimijoiden välisestä suhteesta. Haluan selvittää, millaiset intressit kaupungilla on vapaan kentän suhteen ja toisinpäin, mitä vapaa kenttä toivoo suhteeltaan kaupunkiin esimerkiksi rahoituksen, tilaan liittyvien kysymysten, sopimuskäytäntöjen tai muiden yhteistyömuotojen kautta. Haastattelupuheen ja media-aineiston puheenvuorojen kautta taas pyrin hahmottamaan muutoksia kulttuurin kentän dynamiikassa. Työni perustuu nimenomaan odotuksiin, sillä kulttuuritalo Villa Rana ei todennäköisesti pääse aloittamaan toimintaansa työn kirjoittamisen aikana. Odotusten toteutumisen tutkiminen voisi puolestaan olla uuden tutkimuksen aihe.

1.2. Aiempi tutkimus

Tutkielmani sijoittuu usean eri tieteenalan risteyskohtaan. Yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen osalta nojaan paljolti kulttuuripolitiikan ja sosiologian tutkimusperinteisiin, humanististen alojen osalta käytän kirjallisuutta esimerkiksi etnologian ja kulttuurintutkimuksen alalta. Villa Ranasta rakennuksena ja samoin sen ympärillä sijaitsevasta Seminaarinmäestä ja laajemmin Yläkaupungista alueena löytyy laajalti tietoa kulttuuri- ja rakennushistoriallisesta näkökulmasta. Käytössäni ovat esimerkiksi Villa Ranan rakennushistoriaselvitys (2013), josta selviää kootusti rakennuksen vaiheet, erilaiset käyttötarkoitukset ja tehdyt remontit ajalta, jolloin rakennus oli Jyväskylän yliopiston omistuksessa. Tämän kautta on helppo hahmottaa rakennuksen aikajana. Pirjo Vuorisen toimittama *Työ miehen kunnia* (1996) puolestaan kertoo laajemmin Villa Ranan suunnitelleen Yrjö Blomstedtin elämästä, työhistoriasta sekä hänen arkkitehtuurinsa vaikuttamista. Lisäksi aiheesta on kirjoitettu aiemmin ainakin yksi taidehistorian pro gradu -tutkielma, Satu Taivaskallion *Piirustus ja -veistosalista jugendhuvilaksi: Jyväskylän yliopiston Villa Rana 1960-luvun rakennussuojeluesimerkinä* (2005). Työ tuo näkyville nykyisen Villa Ranan, alun perin piirustus- ja veistosaliiksi suunnitellun rakennuksen vaiheet suunnittelusta erilaisten korjausten ja käyttötarkoituksen muutosten kautta vuoteen 2005. Taivaskallion työn keskiössä on 60-luvun purkuvimma ja siihen vaikuttaneet syyt. Hän tuo työssään esille kulttuurisia käsityksiä rakennetusta ympäristöstä sekä tuo esille niitä vallankäytön verkostoja, joiden kautta rakennusta koskevia päätöksiä on tehty. Itse jatkan tällä jatkumolla eteenpäin tarkastellen vaihetta, jossa uusi käyttötarkoitus rakennukselle on vasta syntyvässä.

Oman työni kannalta merkityksellisiä lähteitä ovat muun muassa Pia Hounin ja Heli Ansion tutkimus *Duunia kimpassa -yhteisölliset työtilat Helsingissä* (2015), josta olen hakenut aiheeseeni liittyvää viitekehystä. Teoksessa pohditaan yleisesti työn, kaupunkikulttuurin ja tilojen merkitystä. Lisäksi siinä pohdintaa, millä tavoin yhteisölliset työtilat ovat yhteisöllisiä sekä työtilojen arkea Helsingissä haastattelujen kautta ja lopulta tuodaan yhteen vinkkejä ja kokemuksia näiden työtilojen toiminnan ylläpitämisestä. Tämän kautta olen päässyt käsiksi myös joihinkin tutkimuksen kautta olennaisiin käsitteisiin ja lisälähteisiin. Kaupunkikehittämisen ja kulttuurisuunnittelun lähteille olen taas päässyt aluksi muun muassa Maunu Häyrysen ja Antti Wallinin toimittaman kirjan *Kulttuurisuunnittelu. Kaupunkikehittämisen uusi näkökulma* (2017) kautta. Otsikkonsa mukaisesti teos käsittelee erilaisia näkemyksiä kulttuurisuunnitteluun sekä sen soveltamista Suomessa ja lähialueilla. Teoksen mukaan kulttuurisuunnittelun keinoilla pyritään vaikuttamaan globaalin kehityksen aikaansaamiin ongelmiin, joihin törmätään sektoraalisesti jakautuneessa hallinnossa. Esimerkiksi Franco Bianchinin, Lia Ghilardin ja Colin Mercerin tutkimukset ovat taas olleet tärkeitä kaupunkikehityksen ja sille uusia toimintatapoja kehittävän kulttuurisuunnittelun menetelmän hahmottamisessa maailmanlaajuisesti.

Kulttuuritoimintaa arvioidaan usein sen taloudellisten vaikutusten pohjalta. Esimerkiksi Kari Ilmosen mukaan suomalaisen kulttuuripolitiikan kentällä on tapahtunut muutoksia kohti kulttuurin taloudellista käytettävyyttä ja korostavaa ja markkinaorientoituneempaa puhetapaa. Tämä diskurssi on puolestaan sulautunut helposti osaksi aluekehittämisen tavoitteita. Ilmosen mukaan kulttuurituotannossa ei tarvita aina hallinnollista ohjausta, mutta (ajan mukaisesta) aluekehittämisestä puolestaan ei voida poissulkea kulttuuria ja luovia aloja. (Ilmonen 2009, 44–45.) Luovuuden merkitystä kaupunkien vetovoiman ja taloudellisen kehityksen välineinä nostavat esiin myös Richard Florida ja Charles Landry vuosituhannen vaihteessa julkaisuissa kirjoituksissaan. Osataanko esimerkiksi Jyväskylässä ymmärtää luovan työn tekijöiden mahdollisuuksia osana kaupunkikehitystä? Toisaalta onko tästä mahdollisesta vaikutuksesta hyötyä itse luovaa työtä tekeville kulttuurialan ihmisille, joiden työsuhteet ovat pätkittäisiä, sisältävät ilmaista työtä ja työttömyysjaksoja? Kari Ilmosen mukaan esimerkiksi juuri tästä taiteilijoiden taloudellisesta epävarmuudesta ei paljon puhuta osana hallinnollista kehittämisretoriikkaa, vaan tapana on enemmänkin korostaa kulttuurin ihmisille tuomaa hyvinvointia alueellisesti (Ilmonen 2009, 56). Vaikka esimerkiksi Floridan ajattelua onkin kritisoitu, hänellä on myös hyviä näkökulmia koskien luovan alan työtä sekä kaupunkikehitystä. On myös muistettava, että Floridan ajattelu ei ole uutta vaan kuten esimerkiksi Olli Ruokolainen (2017, 17) huomauttaa, ennen Floridan luova luokka-ajattelua kulttuurin ja talouden yhteys on ollut aiheena alue- ja kaupunkikehittämisestä käydyssä

keskustelussa 1980-luvulta saakka. Tässä keskustelussa kulttuuri on nähty paljolti alueen imagon ja vetovoiman vahvistajana.

Pierre Bourdieu on puolestaan omassa kenttiä koskevassa teoriassaan tuonut esille, että kullakin yhteiskunnan sosiaalisella kentällä vallitsee omanlaisensa ja vain sille ominainen erityislogiikka. Esimerkiksi taiteiden kentällä ominaista on materiaalisen voiton kieltäminen, kun taas talouden kenttä on nimenomaan taloudellisen voiton tavoittelua varten ja ”on maailma, jossa ystävyys- ja rakkaussuhteet ovat periaatteessa poissuljettuja” (Bourdieu 1995, 125). Maunu Häyrysen (2009, 11) mukaan kilpailtaessa kulttuurin kentälle ominaisista resursseista (tieto, asemat, tunnustus), voidaan ylittää taloudelliset tavoitteet ja kentän toimija saattaa torjua välittömät taloudelliset edut, jos ne ovat ristiriidassa esimerkiksi taiteellisen uskottavuuden kanssa. Näin toimija pyrkii säilyttämään paikkansa kentällä. Tämän tyyppinen keskustelu, jossa haetaan tasapainoa sen välillä missä määrin on sallittua tavoitella taloudellista voittoa, vai onko taiteen itseisarvo tavoiteltavampi päämäärä, on nähtävissä omienkin huomioideni mukaan jatkuvasti kulttuurin piirissä. Paikallisen kulttuurin kentän osalta voisi ajatella kulttuuritalon tuovan paremmin näkyväksi sinne muuttavien tahojen työtä ilman, että sen ydintä tarvitsee juurikaan muuttaa. Siksi voisi olettaa, että tässä kohtaa kulttuuristen ja taloudellisten päämäärien välille ei syntyisi ristiriitaa.

2 TOIMINTAYMPÄRISTÖN ESITTELY

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni toimintaympäristöä Jyväskylän kulttuurin kentällä ja laajempaa viitekehystä Kulttuuritalo Villa Ranan ympärillä. Tutkimukseni kannalta kiinnostavinta on taiteen vapaan kentän tapahtumat lähivuosina sekä Jyväskylän kaupungin kulttuurihankkeet, näistä ehkä tärkeimpänä Jyväskylän Sydän, joka myös liittyy taide- ja kulttuuritoimijoiden tiloihin. Haluan tuoda Jyväskylän Sydän -hankkeen käsittelyn osaksi työtä, sillä sen kautta pääsen näkemään laajemman kuvan kaupungin taiteen -ja kulttuurin kentästä ja mihin suuntaan se on liikkumassa. Vapaan kentän toimijoita on myös otettu mukaan Jyväskylän sydän -hankkeen suunnitteluvaiheeseen. Jyväskylän Kangas puolestaan on asuinalue, jonka kehittämisessä on otettu kulttuuri mukaan jo suunnitteluvaiheessa muun muassa prosenttiperiaatetta käyttäen.

Taustoitin myös kulttuuritalo Villa Rana -hanketta kertomalla sen syntyvaiheesta ja siitä, kuinka vapaan kentän toimijat löysivät tilan, mitä sen käyttöönotto on vaatinut ja yhä vaatii esimerkiksi kaavamuuosprosessin muodossa. Aiemmin Jyväskylän yliopiston käytössä ollut Villa Rana -rakennus toimii päänäyttämönä tutkimuksessani, vaikka se kirjoitushetkellä onkin vielä remontoitavana ja tyhjillään toimijoista. Avaan luvun lopuksi myös Villa Rana -rakennuksen historiaa sekä tarkastelen rakennusta osana kulttuurihistoriallisesti arvokasta Jyväskylän yliopiston Seminaarinmäkeä ja kulttuurikaupunginosana tunnettua Yläkaupunkia.

2.1. Jyväskylän kulttuurin kentän lähihistoria

Oman aiheeni kannalta yksi tärkeimpiä ilmiöitä Jyväskylän kulttuurin ja taiteen kentällä on taiteen vapaan kentän välisen yhteistyön tiivistyminen. Villa Ranan toimijat ovat olleet mukana tiiviisti vapaan kentän toimijoiden aktivoitumisessa. Vuonna 2019 perustettuun taiteen vapaan kentän yhteenliittymään Jyväskylässä kuuluu 15 Jyväskylän kulttuuriavustusta saavaa toimijaa. Kulttuuritalo Villa Ranan viiden toimijan lisäksi mukana yhteisössä on Company Uusi Maaailma, Jyväskylän Tanssiopisto, Keski-Suomen Alueooppera, Teatteri Eurooppa Neljä, Luovan valokuvauksen keskus, Yläkaupungin Yö -festivaali, Tanssiryhmä Off/Balance, Taito Keski-Suomi, Jyväskylän Taiteilijaseura ja Ison Tanhuujat. Vapaan kentän käsitettä avaam tarkemmin luvussa käsitteet ja teorit.

Tämä kenttä muodostuu useista ammatikseen taidetta ja kulttuuria tuottavista tahoista sisältäen ”Alansa ammattiorganisaatioita, Itsenäisiä kulttuuri- ja taidetoimijoita, joiden ammattitaiteilijoita työllistävä vaikutus on alueellisesti merkittävä” (Taiteen vapaa kenttä Jyväskylä

-facebookisivu, 2021). Vapaa kentän yhteinen, Keski-Suomen Tanssin Keskuksen toiminnanjohtaja Mari Hautalan allekirjoittama mielipide (Keski-suomalainen 18.11.2019) tuo esille kentän pohdinnat kaupungin avustuspolitiikasta. Kirjoituksessa tuodaan esille kentän työllistävä vaikutus lukuina:

Kartoituksen mukaan toimijoiden Jyväskylän kaupungilta saatava avustus oli yhteensä 381 000 euroa, valtion myöntämä tuki 1,19 miljoonaa euroa ja yksityinen ja omarahoitus 2,81 miljoonaa euroa. Kaupungin osuus rahoituksesta oli 13,53 prosenttia, ja suhteutetaan se kaupungin avustussummaan. Kentän vaatimus onkin laskusuunnassa olleiden avustussummien kasvattaminen. Kentän tekemän kartoituksen mukaan vuonna yksittäisiä esityksiä, työpajoja ja näyttelyitä järjestettiin 841, jotka keräsivät 300 558 kävijää ja katsojaa.

Vapaa kenttä tuo esille kirjoituksessa tavoittavansa monenlaisia kohderyhmiä ja tarjoavansa kaupunkilaisille monipuolisesti Jyväskylän strategiaa tukevia palveluita. Näiksi mainitaan esimerkiksi elämysten ja hyvinvoinnin tuottaminen sekä sivistävä tehtävä, lisäksi kenttä kokee olevansa taloudellinen toimija, joka ”maksimoi olemassa olevat resurssit taiteilijoiden ja osallistujien hyväksi.” He haluavat tuottaa palveluja ”jotka vahvistavat Jyväskylän imagoa, elinvoimaa ja valtakunnallista näkyvyyttä”. Taiteen itseisarvoa kirjoituksessa ei kuitenkaan mainita.

Taiteen vapaan kentän tekee tai on tehnyt tiivistä yhteistyötä Jyväskylän Sydän -projektin sekä Tapahtumakaupunki Jyväskylän kanssa. Syy, miksi he ajavat kaupungin avustussumman nostamiseen on myös avustussumman suhde valtiolta saatuun tukeen. Kenttä on aktivoitunut vuoden 2019 jälkeen esimerkiksi tapaamalla säännöllisesti. Tapaamisten kautta heille on syntynyt ajatus tulla esille esimerkiksi yllä mainitun julkisen ulostulon kautta, perustamalla yhteisölle Facebookiin ja Instagramiin Taiteen vapaa kenttä Jyväskylän. He ovat myös tiivistäneet omaa ja yhteistä viestintäänsä ja koonneet kuntapäätäjien lobbausta varten materiaalia, josta ilmenee esimerkiksi kentän työllistävä vaikutus, kentän tuottamien esitysten määrä ja katsojaluvut. Saavutuksiksi he listaavat vuoden 2019 ajalta muun muassa pienen nousun kulttuuriavustusten kokonaissummassa ja viestinnällisen yhteistyön tehostuminen Jyväskylän kaupungin kanssa. (esim. Keski-Suomen Tanssin Keskuksen Toimintakertomus 2019.)

Osana Jyväskylän talvi- tapahtumaa järjestettiin myös 4.3.2020 paneelikeskustelu temalla ”Taiteen vapaan kentän rooli -avustuksista aitoon kumppanuuteen”, jossa keskustelijoina oli vapaan kentän edustajia, kunnallispoliitikkoja sekä kulttuurijohtaja. Tilaisuudessa todettiin muun muassa, että suhde kaupunkiin on vahvistunut, mutta on ”epämääräinen” sekä vapaa kenttä pitää avustuspolitiikka epärealistisena. Kulttuurijohtajan rahanjaon kriteereitä avaavan puheenvuoron perusteella kaupungin näkökulmasta heidän yhteistyökumppaniensa arvostettavia ominaisuuksia ovat erityisesti ammattimaisuus ja luotettavuus. Myös Veikkausvoittovarojen pieneneminen

vaikuttaa avustusten määrään. (Omat muistiinpanot tilaisuudesta.) Tilaisuudesta uutisoi myös Keski-suomalainen:

Kärjistetyksi voidaan nähdä kaksi puolta: Toisaalta on hyvä, että vakiintuneet toimijat, joiden olemassaoloa pidetään tarpeellisena ja tekemisen laatua kelpona, voivat luottaa siihen, että kaupunki tukee heidän toimintaansa pitkäjänteisesti, eikä esimerkiksi päättä yhtäkkiä, että avustushana menikin kiinni. Toisaalta se ei ole hyvä, sillä näin uusilta toimijoilta voivat jäädä avustukset saamatta, kun vanhat ja vakiintuneet vievät vähät rahat. Yleinen näkemys kallistui tiistaina sekä-että-linjalle. Keskimäärin keskustelijat olivat sitä mieltä, että keskeisten toimijoiden tukemisen pitkäjänteisyys on olennaisen tärkeää. (Tuomaala 5.2.2020)

2.2. Jyväskylän Sydän ja muut kulttuurisuunnitteluhankkeet Jyväskylässä

Koska pyrkimykseni on hahmottaa kulttuurin kenttää kokonaisuutena, käsittelen työssäni myös muita kaupunkikehitykseen liittyviä hankkeita Jyväskylässä. Ehkä merkittävintä näistä on Jyväskylän sydän -hanke, jonka tavoitteet kulttuuritalo Villa Ranan kanssa ovat samansuuntaisia sekä osittain yhtä aikaa tapahtuvia. Jyväskylän sydän -hankkeen puitteissa on myös kuultu ja otettu huomioon taiteen vapaan kentän toimijoita ja heidän tarpeitaan. Toinen hanke, jossa Jyväskylän taiteen vapaa kenttä on tiiviisti mukana, on Tapahtumakaupunki Jyväskylä.

Tapahtumakaupunki on Jyväskylän kaupungin perustama sivusto, jonka tarkoitus on antaa apua erilaisten tapahtumien järjestämiseen ja tilojen löytämiseen sekä toimia koostettuna tietopakettina tapahtumaprosessin etenemisestä. Lisäksi sivustolla on tapahtumakalenteri alueen kaikista tapahtumista. Jyväskylässä järjestetään vuosittain 5000 erilaista tapahtumaa, kuten festivaaleja, urheilutapahtumia, kongresseja ja kokouksia. Tapahtumakaupungin imagoa kehitetään aktiivisesti yhteistyössä tapahtumajärjestäjien ja kulttuuritoimijoiden kanssa. Kävelykeskusta on hankkeessa merkittävässä asemassa kaupunkilaisille ja matkailijoille tuotettavien tapahtumien paikkana. (Tapahtumakaupunki Jyväskylä 2021). Taiteen vapaan kentän toiminta on pienessä roolissa, kun taas matkailullinen näkökulma ja suur tapahtumat (urheilu, viihde) korostuvat. On kuitenkin tärkeää, että taiteen vapaa kenttä on mukana hankkeen kehitystyössä, jotta taidetapahtumien näkyvyyttä voidaan vahvistaa.

Vuonna 2018 käynnistyneen *Jyväskylän sydän -hankkeen* tavoitteena on yhdistää kulttuuri- ja taidelaitokset samoihin tiloihin ja elävöittää Jyväskylän kaupungin keskustaa. Hanke liittyy siis vahvasti kaupunkikehittämiseen. Jyväskylän sydän -hankkeen tavoitteena on hankkeen raportin mukaisesti tuoda kulttuuri kaupunkikehityksen uudistusvoimaksi. Keinoiksi mainitaan kulttuuriyksiköiden työn uudistaminen, taiteen, kulttuurin ja tutkimuksen digitaalisen keskuksen

perustaminen nettiin ja uudenlaisten tilaratkaisujen perustaminen. (Jyväskylän Sydän -raportti 2020, 8) Yksi taustalla oleva seikka on huoli keskustan tyhjenemisestä ja kaupungin ulkopuolisten kauppakeskusten vetovoiman kasvamisesta. Tämä ilmiö huolestuttaa tällä hetkellä muitakin kaupunkeja. Projektin tarkoituksena on ollut tuottaa kulttuuri-investointien kokonaissuunnitelma, joka valmistui joulukuussa 2020. Taustalla on sekä taide- ja kulttuurilaitosten kehittäminen sekä keskustan kehittäminen, jonka nähdään vaikuttavan positiivisesti Jyväskylän imagoon, brändiin ja kasvupotentiaaliin. Jyväskylän Sydän -hankkeen suunnitelmat tulivat vuoden 2020 alussa julki ja projekti päättyi vuoden 2020 vuodenvaihteessa, jolloin päätös kulttuuritilojen kokonaisuudesta oli tarkoitus tehdä. (Jyväskylän sydän -raportti 2020.) Mitään kulttuurikeskusta ei kuitenkaan ole tällä hetkellä tulossa muun muassa johtuen korona -pandemian vaikutuksista.

Hanke esitti useita eri skenaariota kulttuuritoimintojen sijoittamiselle. Jyväskylän kaupunginvaltuusto totesi tammikuussa 2020 lausunnossaan, että kulttuuritoimintojen sijoittaminen osaksi kaupallista ydinkeskustaa edistää keskustan elinvoimaa. Tehokkaimmaksi vaihtoehdoksi valtuusto nimesi Ydin -vaihtoehdon, joskin lausunnossaan toteaa sen olevan myös kalleimman ja siten se tuskin on toteuttamiskelpoinen. Kaikki vaihtoehdot ovat valtuuston mukaan kaupungille liian kalliita. (Jyväskylän sydän -raportin täydennysosa 22.3.2020.)

Yksi osa Jyväskylän Sydän -haketta oli myös sijoittaa konserttisali osaksi suunnitelmaa. Konserttisali projekti on kestänyt Jyväskylässä yli 40 vuotta ja nyt Jyväskylä Sinfonia siirtyy väliaikaisesti Lutakkoon Paviljongin Wilhelm -saliin kaupunginteatterin remontin ajaksi. Keskeisenä vaihtoehtona tarjoihtiin malli, jossa Valtiontalon korttelin sisään rakennettaisiin kulttuurikeskus, jossa toistensa yhteydessä toimisivat pääkirjasto, taidemuseo, käsityön museo sekä konserttisali. (Tuomaala 18.4.2021.) Jyväskylän kulttuurisuunnitelmassa mainittuja muita kulttuurihankkeita ovat esimerkiksi Ruusupuiston museokeskittymä, joka yhdistää Alvar Aalto -museon ja Keski-Suomen museon niiden välille rakennettavan yhdyskäytävä avulla. Kokonaisuus tulee profiloitumaan kulttuuriympäristöön ja arkkitehtuuriin. Tavoitteena mainitaan myös musiikkisali ja kaupunginteatterin kehittäminen. Pääkirjasto, Jyväskylän taidemuseo sekä Suomen käsityön museo mainitaan mahdollisena yhtenäisenä toimitilakokonaisuutena. Keskusta-alueen kulttuuritiloista nostetaan esille myös Lyseokortteli, mutta suunnitelmassa otetaan sen yhteydessä lähtökohdaksi sopivuus opetustoimintaan. Meneillään on myös Suomalainen musiikkikampuksen (Jyväskylän ammattikorkeakoulun, Jyväskylän yliopiston ja Gradian) rakennuksen laajennus, toteuduttuaan se tuo lisää tilaa musiikin harrastajille ja -ammattilaisille. Lisäksi Hippos 2020 on suunnitelmissa: sinne syntyy kaupunkilaisille avoin liikuntapuisto, jonka kokonaisuutta on tarkoitus täydentää kulttuuri- ja taidesisällöillä. (Jyväskylän kulttuurisuunnitelma 2017, 16–17.)

Jyväskylän sydän -hankkeen Cuporelta tilaama tutkimus taiteen ja kulttuurin vaikutuksista painottaa Jyväskylän kaupungin taide- ja kulttuurilaitosten aluetaloudellisia, hyvinvointiin ja osallistumiseen liittyviä vaikutuksia (Ruokolainen ym. 2019, 9–10). Raportissa johtopäätöksissä todettiin, että Jyväskylän taide- ja kulttuurilaitosten aluetaloudellinen vaikutus on merkittävä, vuodessa laitospöytäkirjojen yhteydessä käytetään noin 8,4 miljoonaa euroa. Laitokset ovat myös vetovoimatekijä alueelle ja vaikuttavat kaupungin imagoon myönteisesti. Vaikka tutkimus keskittyi taidelaitoksiin, kyselyissä mainittiin myös laitosten ulkopuolisia toimijoita ja esimerkiksi vapaan kentän toimijoiden rohkeutta ja kokeilevuus korostui vastauksissa. Raportissa todettiin vielä, että tiloja suunnitellessa vapaan kentän toimijat ja harrastajat on tärkeää ottaa mukaan avoimempien kulttuuritilojen avulla ja integroimalla heitä jotenkin laitosten toimintaan. Vaikka laitokset muodostavatkin imagollisen julkisivun valtaosa kulttuuritoiminnasta on kuitenkin laitosten ulkopuolista. (Emt., 81–84.)

Lähinnä kulttuurisuunnittelun menetelmää käyttänyt hanke Jyväskylässä on ollut Jyväskylän *Kankaan asuinalueen kehittäminen*, joka on taas hieman erityyppinen hanke kuin edellä mainitut. Kankaan aluetta pidetään esimerkkinä muissa Jyväskylän hankkeissa: ”Kaikissa kulttuurin tilasuunnitelmissa otetaan huomioon Kankaan alueella tehdyt kulttuuria onnistuneesti edistäneet ratkaisut” (Jyväskylän kulttuurisuunnitelma 2017, 17). Kangas on vanha teollisuusalue ja osa keskisuomalaisesta teollisuushistoriasta. Alueella sijainnut Kankaan paperitehdas lopetti toimintansa vuonna 2010, jonka jälkeen alueen kehittäminen alkoi Jyväskylän kaupungin ostettua alueen. Kankaasta on haluttu tehdä alue, joka yhdistää työpaikkoja, asumista ja palveluja. Vuonna 2011 järjestettiin arkkitehtuurikilpailu ja kaupunkilaisia osallistava ”Kaupungin Kangas” -pilottihanke alueen kehittämiseksi. Hankkeeseen osallistuneiden kaupunkilaisten ideoiden perusteella luotiin Kankaan teemat, jotka on nimetty ideoiden perusteella nimillä Vihreä, Jalka, Sydän ja Kestävä sen perusteella, mitkä asiat on nähty alueen kehittämisessä tärkeinä.

Kulttuurisuunnittelun pariaatteiden mukaisesti Kankaalla halutaan nähdä myös taiteen ja kulttuurin positiivinen vaikutus asumiseen. Vuodesta 2015 lähtien alueelle toteutettu Prosenttikulttuuri -hanke ohjaa prosentin tonttimyynti – ja rakennuskuluista ohjataan kulttuuriin, taiteeseen ja tapahtumiin rakentamisaikana. Jyväskylän kaupungin mukaan kyse on tärkeästä asiasta, koska taiteen ja kulttuurin nähdään vahvistavat alueen identiteettiä ja asukkaiden ylpeyttä kotikaupunginosastaan. Taide ja kulttuuri nähdään alueen vetovoimatekijänä. Prosenttitaidevaroilla on hankittu alueelle pysyviä taideteoksia sekä vaihtuvia teoksia ja esittävää taidetta (esimerkiksi sirkus, tanssi, teatteri). Järjestelmä siis myös tukee Keski- Suomalaisesta taidekenttää. (Jyväskylän kangas 2021.)

Kangas on Jyväskylän kaupungin merkittävin aluekehityshanke, jossa asuminen, yritystoiminta, opiskelu, ja vapaa-ajanvietto yhdistyvät. Kankaalla toimii tällä hetkellä useita yrityksiä sekä Luova Kampus. Siihen kuuluvat oppilaitostoimijat Jyväskylän ammattiopisto, Jyväskylän aikuisopisto ja Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ensimmäiset asukkaat muuttivat Kankaalle alkuvuonna 2017. Kaupungin tavoitteena on, että vuonna 2040 Kankaalla työskentelisi noin 2000 ihmistä ja siellä asuisi 5 000 asukasta. (Jyväskylän Kangas 2021.)

Kulttuuripolitiikkaan keskittyvä tutkimus voi auttaa tuomaan näkyville kulttuurin vaikutuksia kaupunkikehitykseen esimerkiksi siten, että se tuo esille kaupungin vetovoimatekijöitä. Kaupungin strategia taas ohjaa kulttuurin asemaa osana kaupunkikehittämistä. Esimerkiksi Cuporen EspooCult -tutkimuksen mukaan kulttuurin rooli kaupunkien toiminnassa on kasvanut, ja tämä liittyy myös muihin kuin kulttuurin toimialaan. Raportin mukaan vetovoimatekijöitä haetaan näyttävistä rakennuksista, jotka voisivat houkuttaa matkailijoita. (Hirvi-Ijäs ym. 2020, 23.) Toisaalta kulttuuriperinnön vaaliminen osana kestävästä kehityksestä nähdään tärkeänä. Kulttuuritalo Villa Ranassa voikin nähdä sekä aineellisen että aineettoman kulttuurin yhdistyvän. Kaupunki ei voi olla pelkästään palvelujen järjestäjä, vaan se myös rakentaa ja säilyttää paikallista identiteettiä. Tämä on yksi syy, miksi esimerkiksi järjestöjä halutaan mukaan kaupunkien poliittisiin verkostoihin (Emt., 31).

Vaihdos byrokraattisesta ylhäältä alas suuntautuvasta toimintatavasta sektorienväliseen toimintaan on myös yksi kulttuurisuunnittelun periaatteita. Myös asukkaiden kuuleminen nähdään tärkeänä, kuten esimerkiksi Jyväskylän Sydän -hankkeen osaltakin on nähty. Kehittämishankkeeseen vaikuttaneessa Jyväskylän kaupungin strategisessa kehittämisessä on myös pyritty kuulemaan kansalaisia sekä esimerkiksi yhdistystoimijoita. (Ruokolainen ym. 2019, 29.) Tapa ottaa muut toimijat mukaan kehittämiseen tai huomioida heidät muuten on myös yksi keino välttää ristiriitoja eri toimijoiden välillä (Ruokolainen 2017, 360).

2.3. Kulttuuritalo Villa Ranan perustaminen

Kulttuuritalo Villa Ranaan muuttavat toimijat kuuluvat kaikki Jyväskylän vapaaseen taiteen kenttään, jota esittelin jo aikaisemmin. Samat toimijat ovat aikaisemminkin muodostaneet työyhteisöjä, esimerkiksi Keski-Suomen elokuvakeskus ja Keski-Suomen Tanssin Keskus ovat vuokranneet yhteistä tilaa Lutakossa, jossa he ovat Villa Ranaan muuttamiseen saakka. Loiskis ja Jyväskylän Kesä ovat viimeisimpänä olleet samassa tilassa vuokralla ns. Kulttuurikellarissa ennen sen remonttia. Kaikki edellä mainitut ovat lukuun ottamatta Teatterikonetta toimineet yhtä aikaa myös Nikolainkulmassa, jossa oli vuokralla myös muita yhdistystoimijoita. Kulttuuriyhdistysten

työntekijöistä valtaosa tosin on ehtinyt jo vaihtua, joten samat henkilöt eivät ole muuttamassa uudelleen yhteisiin tiloihin. Varsinaista esitys- ja harjoitustilaa näihin aiempiin tiloihin ei ole sisällytetty (paitsi Nikolainkulmassa), vaan ne ovat toimineet toimistotiloina.

Kulttuuritalon tukiyhdistys perustettiin keväällä 2017. Heidän verkkosivuillaan kerrotaan, että ”yhdistyksen tarkoituksena on edistää ja tukea kulttuuritalon perustamista ja toimintaa Jyväskylässä, toimitilojen kehittämistä, taiteen esitys- ja harjoitustilojen lisäämistä sekä jäsenilleen soveltuvan tilakokonaisuuden kehittämistä” (Villa Ranan kotisivu 2021). Tätä oli jo edeltänyt pitkä soveltuvien tilojen etsintä. Keski-suomalainen uutisoi ensi kerran hankkeesta (Kujala ja Tuomaala 14.2.2017) tuoden esiin, että kulttuuritalon tukiyhdistys on etsinyt sopivaa tilaa jo vuosia, mutta Villa Ranasta tulisi uusi kulttuuritalo, mikäli alkurahoitus järjestyy. Pyrkimyksiä yhteisen tilan löytämiseksi on ollut jo paljon pidempään. Tässä vaiheessa Villa Ranaan olivat vielä muuttamassa Keski-Suomen kirjailijat, sillä heidän käyttämänsä Kirjailijatalo meni myyntiin. Lisäksi etsinnässä oli kuudes toimija. Kirjailijatalon omistajan vaihdoksen myötä Keski-Suomen kirjailijoille kuitenkin tarjoutui tilaisuus palata vanhaan tilaansa vuokralle.

Kulttuuritalon perustamista edelsi Villa Rana -rakennuksen omistajan vaihdos, kun kiinteistöyhtiö Keski-Suomen Suojeltavat Museokiinteistöt osti kolme kulttuurihistoriallisesti merkittävää rakennusta (Rehtoraatti, Parviaisen talo sekä Villa Rana) Jyväskylän Seminaarinmäeltä Suomen yliopistokiinteistöiltä. Ennen myyntiä rakennukset olivat tyhjillään. Keski-suomalaisessa kiinteistöyhtiö ilmoitti säilyttävänsä ja pitävässä kunnossa vanhan Jyväskylän rakennusarkkitehtuuria ja tarjoavansa asiakkailleen tiloja rakennushistoriallisesti merkittävistä rakennuksista. (Matlar 31.10.2016.)

Toimitilaa etsivistä tahoista Loiskis -orkesterin toiminnanjohtaja Arja Kautto otti alun perin yhteyttä kiinteistöyhtiön toimitusjohtaja Timo Hälliin kuultuaan kiinteistökaupoista ja ehdotti kulttuuritalon perustamista Villa Rana -rakennukseen. (mm. kulttuuritalon toimijoiden haastattelut 2020.) Kulttuuritalon perustamiselle perusteiksi kerrotaan halu saada Jyväskylään uusi vetovoimainen kulttuuritalo, joka yhtenäistää ja keskittää kulttuuripalveluja. Samalla toiveena on nostaa koko kaupungin profiilia edistämällä keski-suomalaisen kulttuurin saatavuutta yhteisessä tilassa. Syy, miksi tukiyhdistys nimettiin Kulttuuritalon tukiyhdistykseksi, eikä esimerkiksi Villa Ranan tukiyhdistykseksi kumpuaa epävarmuudesta paikan suhteen -Villa Ranaan ei uskallettu heti sitoutua paikkana, mutta kulttuuritalo -ajatukseen kylläkin (mm. Kaisu Tapanisen haastattelu 25.3.2020, haastattelija Maria Suihkonen).

Toimijat itse kertoivat haastatteluissa, että kulttuuritaloon olisi ollut muitakin halukkaita tulijoita, mutta nämä tulijat valikoituivat ensinnäkin sen takia, että toimijoiden ydinajatus sopii tilaan (tarve tietynlaiselle esitystilalle) ja toisaalta siksi, että toimijat ovat riittävän erilaisia keskenään, jotta he eivät kilpaile keskenään. Tärkeä kriteeri oli myös toiminnan ammattimaisuus. Varmasti myös luodut kontaktit ja toimijoiden väliset aikaisemmat yhteistyöhankkeet ovat vaikuttaneet yhteisön muodostumiseen. Toisaalta he ovat myös keskenään riittävän erilaisia, jotta heidän ei tarvitse kilpailla keskenään.

Hanke on kestänyt siis nyt yli neljä vuotta. Syynä jatkuviin viivästyksiin ovat olleet esimerkiksi muutokset rakennuksen tontin kaavaan ja siitä syntyneet erimielisyydet Jyväskylän kaupungin ja rakennuksen omistajan välillä. Rakennus on suojeltu, joten prosessia on valvonut myös Museovirasto. Tätä kirjoittaessa on jo lähes varmaa, että kulttuuritalo avaa ovensa yleisölle vuoden 2021 syksyllä. Kulttuuritalolle on myös jo palkattu henkilökuntaa kuten toiminnanjohtaja ja teknikko.

2.4. Villa Ranan historiaa

Arkkitehti Yrjö Blomstedtin (1871–1912) suunnittelema piirustus- ja veistosali, myöhemmältä nimeltään Villa Rana otettiin käyttöön vuonna 1905. Rakennuksen piirustukset valmistuivat vuonna 1902, ja rakentaminen ajoittui vuosille 1904–1905. Se suunniteltiin alun perin vuonna 1863 perustetun, aluksi Uno Cygnaeuksen johtaman Jyväskylän seminaarin piirustus- ja veistosaliksi. Seminaari oli aluksi ainoa opettajankoulutuslaitos Suomessa. Rakennuksessa toimi myös kaupungin ensimmäinen kansatieteellinen museo. (Mäkipelkola 2013, 7.)

Yrjö Blomstedt oli arkkitehti, kansatieteilijä ja seminaarin lehtori, joka vaikutti Jyväskylässä monipuolisesti taiteen ja tieteen sarjoilla. Hän esimerkiksi halusi erityisesti vaikuttaa asemakaavan valmisteluun Jyväskylässä. Jyväskylässä Blomstedtilla oli myös luottamustoimia, joiden kautta hän valvoi kaupungin rakennustointa ja pääsi tekemään ehdotuksia kaupunkikuvan parantamiseksi. Uusi, vuonna 1909 valmistunut kaava perustuukin pääosin Blomstedtin ajatuksille. (Stolt 1996, 45.)

Alkusysäyksenä uuden piirustus- ja veistosalin rakentamiseen oli aiempien tilojen sopimattomuus kyseiseen käyttöön (Stolt 1996, 63). Yrjö Blomstedt sai työhönsä vaikutteita muun muassa kansallisromantiikasta ja karjalaisesta puurankentamisesta etenkin tuotantonsa varhaiskaudella (Stolt 1996, 40). Blomstedtin loppukauden töihin kuulunut rakennus oli aikanaan Jyväskylän uudenaikaisimpia rakennuksia ja valmistuttuaan yksi harvoista kivirakennuksista alueella (emt., 66).

Muihin samaa tyyliisuuntaa edustaviin rakennuksiin verrattuna rakennus on vähemmän koristeellinen. Esimerkiksi Jyväskylän rakennuksia tutkinut Jussi Jäppinen pitää Villa Ranaksi nimetyn rakennuksen piirustuksia kauneimpina, mitä Jyväskylässä on nähty (emt., 66). Blomstedt suunnitteli myös sisustuksen ja kalusteet rakennukseen, jolloin rakennusta voi pitää yhtenäisimpänä kaikista hänen töistään. Kalusteet kuuluvat Jyväskylän yliopistolle, joten tällä hetkellä ne ovat varastoituna heidän tiloissaan.

Rakennuksen tyyliin viitataan vuoroin termillä *art nouveau* (ranskalaisittain ”uusi taide”) ja *jugend* (saksalaisittain ”nuoruus”). Käytännössä nämä tarkoittavat samaa, mutta Suomessa useammin käytetään *jugend* -termiä, koska suomalaiset ja pohjoismaiset arkkitehtuuri- ja muotoiluyhteydet liittyvät paljolti Saksaan. Termillä on yhteys myös kansallisromantiikkaan ja Suomessa kansallisromanttista tyyliä voidaan pitää *jugendin* ruumiillistumana. (Tieteen termipankki 2021.) Villa Rana on tällä hetkellä yksi harvoista *jugendia* edustavia rakennuksia Jyväskylässä.

Villa Ranan eli Sammakkohuvilan nimen talo sai vasta 60-luvulla, jonne saakka rakennus oli toiminut alkuperäisessä käytössään. Tätä nimeä rakennukselle ehdotti Jyväskylän yliopistolla kansatieteen assistenttina tuolloin toiminut Martti Linkola. Nimi tulee Blomstedtin kehittelemien, yhä rakennuksen ulkoseinillä nähtävillä olevien sammakkoaiheisten ornamenttien vuoksi. Sammakko on latinankieliseltä nimeltään *ranae*. 1960-luvulla useita yliopiston rakennuksia, kuten monia muitakin kaupungin vanhoja rakennuksia uhkasi tulla puretuksi. Villa Ranaankin kohdistui sama uhka, mutta ainakin johtuen laajentuvan yliopiston kasvaneesta tilantarpeesta se säästy (Taivaskallio 2005, 62). Tähän vaikutti muun muassa kansatieteen professori Asko Vilkuna aktiivisuudellaan (Vilkuna ja Vuorinen 2015, 7). Tässä työssä käytän rakennuksesta Villa Rana -nimeä, koska työni käsittelee pääosin rakennuksen vaihetta, jolloin nimi oli jo käytössä.

Rakennushallituksen toimesta aloitettu Villa Ranan peruskorjaus alkoi vuonna 1968 ja käyttöönotto tapahtui toukokuussa 1969. Tällöin rakennukseen muuttivat taidehistorian ja kansatieteen laitokset, joten Villa Rana toimi laitosten toimistotiloina luentosalikäytössä sekä asuinkäytössä. Tämän remontin yhteydessä rakenteita korjattiin, mutta pääosin rakenteet säilyivät alkuperäisinä. Sisätilat modernisoitiin tai katsantokannasta riippuen pilattiin, ja osa huonetiloista ennallistettiin. (Taivaskallio 2005, 58; 66–69.) Kalusteita uusittiin vastaamaan uusia tarpeita, osa Blomstedtin kalusteista säilytettiin. (Mäkipelkola 2013, 6.) Tässä vaiheessa *jugendin* periaatteeseen kuulunut rakennuksen yhtenäisyys sisältä ja ulkoa katosi.

Vuonna 2000 Villa Ranaa jälleen remontoitiin, tällöin rakennukselle tehtiin julkisivumaalaus, pintaremonttia ja kalusteiden uusimista. Rakennus oli luentosalikäytössä, ja vuodesta 2005 alkaen historian ja etnologian tutkijoiden käytössä. Villa Ranassa oli vuoden 2011 lokakuussa vesivuoto. Korjaustöiden yhteydessä kävi ilmi, että alapohjan rakenteessa on huomattava määrä kreosoottia. Rakennukseen on tehty kuntokartoitusta ja rakennus on ollut siitä asti käyttämättömänä. Rakennuksen ulkoarkkitehtuuriin tehdyistä muutoksista huolimatta siinä on edelleen alkuperäinen jugend -ilme. (Mäkipelkola 2013, 6–7.) Rakennus jäi pois yliopiston käytöstä ja Suomen Yliopistokiinteistöt myi rakennuksen vuonna 2016 (Jyväskylän yliopiston tiedemuseo 2021).

Kulttuuritalo Villa Ranaan valmistuu kaksi esitystilaa. Yläkerran 150-paikkaisen Blomstedtin salia tulevat käyttämään pääosin Elokuvakeskus ja Tanssin keskus. Alakerran 100-paikkaista Paulaharjun salia käyttävät Teatterikone ja Lastenmusiikkiorkesteri Loiskis. Lisäksi tiloissa nähdään myös Jyväskylän Kesän esityksiä. Villa Ranaan sijoittuvat myös yhdistysten toimistot, varastot, Loiskiksen harjoitteluhuone, residenssiasunto ja yleisökahvila. Meneillään olevassa Villa Ranan remontissa rakennetaan muun muassa ilmanvaihto talon saleihin ja keittiöön sekä toteutetaan yleisön käytössä oleva kahvio. Korjaustöitä suunnitellaan Museoviraston kanssa, sillä kyseessä on suojelukohde. (esim. Tuomaala 18.11.2020.) Tulevissa muutostöissä kaikki pinnat uusitaan ja rakenteita puretaan sekä asennetaan ilmanvaihto (esim. Toivakka 15.12.2018.)

2.5. Villa Rana osana Seminaarinmäkeä ja Yläkaupunkia

Jyväskylän yliopiston Seminaarinmäen alue on rakentunut 130 vuoden kuluessa. Seminaarinmäen voi katsoa rakentuneen karkeasti neljässä vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa valmistuivat 1880-luvulta alkaen Suomen ensimmäisen kansakoulunopettajien koulutusseminaaria varten rakennetut, Constantin Kiseleffin suunnittelemat uudisrakennukset. Tähän vaiheeseen syntyi myös Blomstedtin piirustus- ja veistosalirakennus. Toinen vaihe 1955–1959 käsitti arkkitehti Alvar Aallon suunnitelmien pohjalta rakennetun ”Aallon kampuksen” kasvatusopillista korkeakoulua varten ja kolmas vaihe 1971–1974 Arto Sipisen rakennukset, joiden oli tarkoitus helpottaa yliopiston laajenemispainetta. Neljäs vaihe käsittää Ilmari Lahdelman ja Rainer Mahlamäen 2000-luvulla suunnittelemat rakennukset, esimerkiksi Ylioppilastalon laajennusosa Opinkiven. (Vilkuna ja Vuorinen 2015, 2; Holma ym. 2017, 2.)

Seminaarinmäen on katsottu oleva valtakunnallisesti merkittävä rakennetun kulttuuriperinnön kokonaisuus. Museoviraston tekemässä arvioinnissa Seminaarinmäkeä ja sen yleistä merkitystä on kuvattu näin: ”Jyväskylän yliopiston hongikkoisella harjulla sijaitseva kampusalue kolmelta

vuosisadalta periytyvine rakennuksineen ja puistoineen on sekä sivistyshistorialliselta että arkkitehtoniselta merkitykseltään monikerroksinen ja korkeatasoinen” (Museovirasto 2010, ” Valtakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt”).

Seminaarinmäki on myös valittu edustamaan Suomea hakemaan Euroopan kulttuuriperintötunnusta vuonna 2020. Opetus- ja kulttuuriministeriö on valinnut Jyväskylän yliopiston Seminaarinmäen Euroopan kulttuuriperintötunnuksen (*European Heritage Label*) hakijaksi ensimmäisenä Suomesta. Tunnusta hakivat Jyväskylän yliopiston Avoimen tiedon keskus/ Jyväskylän yliopiston tiedemuseo, Historian ja etnologian laitos, Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos, Opettajankoulutuslaitos sekä Jyväskylän kesäyliopiston Lasten ja nuorten yliopisto. Muita ehdokkaita kulttuuriperintötunnuksen hakijaksi olivat muun muassa Kalevalan yllirajainen perintö ja Minna Canthin perintö: tasa-arvo. Perusteena tunnuksen hakemiselle esitetään, että kohde tuo esiin Suomen ja Euroopan koulujärjestelmän merkitystä tasa-arvoisen ja demokraattisen yhteiskunnan perustana. (Museoviraston tiedote 12.10.2020.) Jyväskylän kaupungin kannalta tunnus voisi merkitä mahdollisuutta uudenlaiseen näkyvyyteen. Toki valinta voisi tuoda myös lisää kävijöitä tulevaan kulttuuritalo Villa Ranaan sekä muille alueen kulttuuritoimijoille.

Esimerkiksi Jaakko Holma näkee alueella rakennetun kulttuuriperinnön lisäksi myös luonto- sekä maisema-arvoja. Myös puutarhataiteelliset, kulttuurihistorialliset ja kaupunkikuvalliset arvot ovat Seminaarinmäellä hänen mukaansa merkittäviä. Rakentaminen alueella on sovitettu osaksi harjumaisemaa, joka on tärkeä Jyväskylän kaupunkikuvalle ja joka tekee siitä ainutlaatuisen. Rakennuskannan syntyvaiheiden kuvauksesta voi havaita, että rakennetun kulttuuriperinnön osalta alueen kehittyminen on perustunut syklittäiseen rakentumiseen. Siinä rakentamisvaiheet liittyvät tiiviisti oppi- ja sivistyshistorialliseen kehitykseen. (Holma ym. 2017, 4.)

Yläkaupunki on leimallisesti boheemina pidetty alue, jossa on yliopiston lisäksi museoita kuten Ruusupuiston kokonaisuus, jossa Keski-Suomen museo sekä Alvar Aalto museo, Jyväskylän yliopiston Tiedemuseo, galleria Becker. Lisäksi alueella on Kirjailijatalo, Juomatehdas sekä Lounaispuisto, jossa on kesäisin eri tahojen järjestämää ohjelmaa. Muitakin palveluita, kuten kivijalkamyymälöitä ja ravintoloita alueelta löytyy. Tähän ympäristöön uusi kulttuuritalo Villa Rana sopii tulevan tehtävänsä puolesta hyvin, sillä sen toimijoilla on edellä mainittujen tahojen kanssa jo valmiiksi yhteistyötä tai sellaista on suunnitteilla.

3 KÄSITTEET JA TEORIAM

Tässä luvussa avaan tutkimukseni kannalta olennaisia käsitteitä. Ensimmäinen alaluku avaa käsitteitä kaupunkitasolla (kaupunkikulttuuri, kaupunkikehitys ja sen yksi menetelmä kulttuurisuunnittelu) ja toinen alaluku selvittää, mihin erilaisiin luokkiin tai ryhmiin Villa Ranan toimijoiden voi katsoa kuuluvaksi. Näitä ovat taiteen vapaa kenttä, kulttuuriyhdistykset ja luova luokka. Avaan myös, miten yhteisöllistä työtilaa voi määrittää. Lisäksi kerron mitä sosiologi Pierre Bourdieun (1930–2002) kenttäteorialla tarkoitetaan ja kuinka aion sitä itse työssäni soveltaa. Kyseisen teoreettisen viitekehyksen avulla toivon pääseväni tarkastelemaan laajemmin valtasuhteita ja rakenteita, jotka vaikuttavat tutkimukseni kohteena oleviin toimijoihin Jyväskylän kulttuurin kentällä. Esittelen myös omassa alaluvussa tarkemmin tutkimukseni kohteena olevan taiteen ja kulttuurin kentän rakennetta Jyväskylässä.

3.1. Kaupunkikulttuuri, kaupunkikehitys ja kulttuurisuunnittelu

Tutkimukseni kenttänä toimii Jyväskylä, jonka vuoksi on tarpeen avata käsitteistöä liittyen kaupunkikulttuuriin ja kaupunkikehitykseen. Pasi Mäenpään mukaan kaupunki nykyisellään ei ole vain yhteiskunnallisten ja hallinnollisten ongelmien lähde, vaan myös paikka kaupunkilaisten toiminnalle ja kokemukselle. Hän näkee kaupungin myös yhä enemmän viihtymisen ja elämysten areenana. *Kaupunkikulttuurista* on Mäenpään mukaan tullut kaupunkilaisia ja kaupunkipoliitikkoja yhdistävä asia, sillä kaupungin viihtyvyyden ja elävyyden katsotaan edistävän nykykaupungin menestystä. (Mäenpää 2005, 24–25.) Sampo Ruoppila ja Timo Cantell antavat kaupunkikulttuurille seuraavanlaisen määritelmän: ”Kaupunkikulttuurilla tarkoitamme sellaisia yhteisöllisiä ja viihteellisiä tapoja olla, jotka mielletään kaupunkielämälle ominaisiksi. Kaupunkikulttuuri on jokapäiväistä mutta velvollisuuksien täyttämisen ulkopuolella. Kaupunkikulttuurin aikaa on etenkin vapaa-aika, ja tilallisesti se sijoittuu yksityisten tilojen kuten töiden, kodin ja koulun ulkopuolelle.” (Ruoppila ja Cantell 2000.)

Myös Jyväskylän kulttuurisuunnitelmassa (2017, 14) katsotaan kaupunkikeskustan elävöittämisen ja kehittämisen kulttuurin keinoin olevan yksi tärkeä tavoite. Tässä tärkeässä roolissa taas ovat taide- ja kulttuurilaitokset sekä tapahtumat, joita taiteen vapaa kenttäkin tuottaa. Tällaisiin vapaan kentän toimijoiden tuottamia kaupunkitilassa vahvasti näkyviä tapahtumia ovat esimerkiksi Jyväskylän Kesä -festivaali ja Yläkaupungin yö. Kaupunkikulttuurilla voidaan tarkoittaa kaikkea kaupungissa tapahtuvaa ja kaupunkiympäristöön liittyvää, joka puolestaan monesti liittyy

kuluttamiseen ja alakulttuureihin. Kaupunkikulttuuri voidaankin nähdä enemmän alhaalta ”ruohonjuuritasolta” ylöspäin nousevaksi.

Kulttuurin merkitys *kaupunkikehitykselle* on Jyväskylässä tunnustettu ja yksi tätä edustava hanke on juuri Jyväskylän Sydän (Ruokolainen ym. 2019, 8). Hankkeita, joissa kulttuuri taas on jollain tapaa mukana ”sivujuonteena” enemmän kulttuurisuunnittelun menetelmää hyödyntäen ovat esimerkiksi Kankaan asuinalueen suunnittelu tai Liikuntapääkaupunki Jyväskylän lippulaivaprojekti Hippos 2020, jonne ainakin kulttuurisuunnitelman (2017) mukaan ”syntyy kaikille kaupunkilaisille avoin liikuntapuisto, jonka hyvinvointia edistävä kokonaisuus täydennetään puistoon tulevilla kulttuuri- ja taidesisällöillä”. Kaupunkikehittäminen on laaja-alaista kehittämistyötä, joka suuntautuu kaupungin fyysisiin, taloudellisiin, sosiaalisiin tai kulttuuriin liittyviin rakenteisiin ja prosesseihin (Anttiroiko 2010 Hirvi-Ijäksen ym. 2020, 18 mukaan). *Kulttuurisuunnittelu* puolestaan on menetelmä, jonka kautta kulttuuriset näkökulmat tuodaan konkreettisesti osaksi kaupunkisuunnittelua. Kaupungin strategiat ohjaavat kulttuurin asemaa kaupunkikehittämisen osana sekä tuovat esiin kulttuurin erilaisia painotuksia ja valintoja. (Hirvi-Ijäs ym. 2020, 18). Siksi tarkastelen myös Jyväskylän kaupunkistrategiaa työssäni. Tämä antaa osviittaa, kuinka tutkimani taiteen vapaan kentänkin on mahdollista löytää tilaa toiminnalleen, sekä kaupungin ilmapiirin että fyysisten tilojen muodossa. Lisäksi kuten esimerkiksi Cuporen tutkimuksessa kulttuurialan kolmannen ja neljännen sektorin toiminnasta kuntien kulttuuritoiminnassa todetaan, kulttuurin rooli kunta- ja kaupunkikehityksessä tulee kasvamaan ja kulttuuritoiminta tulee nykyistä enemmän myös osaksi kunnan muiden toimialojen tehtäviä. (Renko, Ruusuvirta, Forsell ja Häyrynen 2018, 6.)

Kulttuurisuunnittelulla (cultural planning) tarkoitetaan kaupunkipoliittista työvälinettä ja menetelmää, jonka avulla alueellista kulttuuritoimintaa ja -pääomaa pyritään tuomaan vahvemmin kaupunkikehityksen osaksi. Lisäksi se on strateginen työkalu aluehallinnon kehittämiseksi. Kulttuurisuunnittelua voidaan kuvata vaihtoehtoisena lähestymistapana tai toimintamallina, johon liittyvät aina jollain tapaa laaja näkökulma kulttuuriin, halu valtavirtaistaa kulttuuria, strateginen ote, sektorienvälisyys ja osallistuminen. Lia Ghilardin mukaan alhaalta-ylös tai ylhäältä-alas dikotomia yksinkertaistaa kulttuurisuunnittelun prosessia. Tärkeintä on vuorovaikutus hallinnollisten tahojen ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden välillä. Hänen mukaansa kunnallinen kaupunkisuunnittelu vaatii kansalaisten kuulemista ja toimimista yhteistyössä heidän kanssaan, välttämällä hierarkkista lähestymistapaa. Kulttuurisuunnittelun hän näkee prosessina, joka tähtää tietyn paikan kulttuuristen resurssien kartoittamiseen. (Ghilardi 2018, 9.) Franco Bianchinin mukaan kulttuurisuunnittelu on kulttuurisesti sensitiivinen lähestymistapa kaupunki- ja aluesuunnitteluun sekä ympäristölliseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen politiikan tekemiseen. Kyse on hänen mukaansa kaksisuuntaisesta

suhteesta kulttuuristen resurssien ja julkisen politiikan välillä. Kulttuurisia resursseja kartoittavien ihmisten pitäisi myös pystyä vaikuttamaan julkiseen politiikkaan. (Bianchini 2013, 382.)

Maunu Häyrysen (2017, 14–15) mukaan kulttuurisuunnittelua koskevassa kirjallisuudessa kulttuurin määritelmä lainataan usein Raymond Williamsilta, vaikka kulttuuri -käsitteen määrittely eläkin jatkuvasti kulttuurisuunnittelun sijoituessa usean tutkimusalan risteykseen. Kulttuurisuunnittelun yhteydessä kulttuurilla tarkoitetaan yleisemmin yhteisön elämäntapaa ja maailman hahmottamisen tapaa. Myös Colin Mercer näkee kulttuurin määritelmän kulttuurisuunnittelussa olevan lähellä antropologista määritelmää kulttuurista elämäntapana. Se on hänen mukaansa sitä, mitä siihen osallistuvat laskevat kulttuuriksi – taide-esinettä, puistossa istumista, ravintolassa syömistä tai skeittausta. (Mercer 2006, 8.)

Kulttuurisuunnittelu pyrkii vastaamaan kaupunkien nopeutuvaan muutokseen, jossa kaupunkikehittäminen ei enää onnistu pelkästään sektoreiden työnjaon ja ohjauksen varassa. (Häyrynen 2017, 8.) Päämääränä on ymmärtää kulttuuri kaupunki- ja aluepolitiikan osalta laajemmassa kontekstissa kuin taidetoimintana, johon kaupunkien kulttuurikehittäminen on monesti aiemmin perustunut. Tällöin esimerkiksi alueellisia identiteettejä voidaan käsitellä kulttuurisina ilmiöinä, ja siten niitä voidaan pitää välttämättöminä osina kaupunkitasolla tai aluetasolla tehtävää kulttuuripolitiikkaa. Lia Ghilardi näkeekin kulttuurisuunnittelun menetelmässä mahdollisuuden paikallisyhteisöiden kehittämiseksi yhdistämällä kulttuurin ja muut taloudellisen ja sosiaalisen elämän aspektit. Ghilardi vielä tähdentää, että kulttuurisuunnittelu ei ole ”kulttuurin suunnittelua”, vaan kulttuurinen tai antropologinen lähestymistapa kaupunkisuunnitteluun ja -politiikkaan. Sen ydintä on idea alueesta elävänä ekosysteeminä, joka muodostuu moninaisista resursseista, jotka paikallisen yhteisön täytyy kartoittaa ja tunnistaa ennen kuin siihen voidaan puuttua politiikan keinoin. (Ghilardi 2001, 4.)

Mercer toteaa, että kulttuurisuunnittelun täytyy perustua täysin konsultoivaan ja tarkkaan prosessiin yhteisön kulttuurisista arvioinnista. Tätä kutsutaan myös kulttuurikartoitukseksi. Periaate on siis, että kulttuurisia resursseja ei voi suunnitella, ennen kuin tuntee alueen ja sen potentiaalin. (Mercer 2006, 9.) Kulttuurisuunnittelu jaotellaan yleensä kahteen päävaiheeseen: kulttuurikartoitukseen (*cultural mapping*) ja kulttuurisuunnittelun (*cultural planning*) toteutukseen. Kartoitusvaiheessa pyritään selvittämään ja kuvaamaan monipuolisesti suunnittelun kohteena oleva paikka ja siihen kiinnittyvät yhteisöt sekä toimijaverkostot kulttuurisine resursseineen. Toteutusvaiheessa käytetään hyödyksi kartoitusvaiheessa hankittua tietoa ja sen perusteella luotuja toimenpide-ehdotuksia. Nämä käytetään eri hallintosektoreiden läpi, jonka jälkeen kaupunki voi tehdä strategiset valinnat

suunnittelun etenemiseksi. Paikalliset yhteisöt vielä lisäksi hyväksyvät suunnitelmat. Häyrysen ideaalitulanteessa kulttuurisuunnittelu on jatkuva prosessi, jossa kartoitusta ja suunnitelmia voidaan päivittää. (Häyrynen 2017, 9–10;15.)

Kritiikkiä kulttuurisuunnittelu on saanut esimerkiksi sen pohjana olevan kulttuurikäsitteen epämääräisyydestä, joka voi johtaa ”kaiken suunnitteluun”, koska kulttuurin käsite voi olla hyvinkin laajasti määritelty. Mercerin mukaan kulttuurisuunnittelu voi myös luoda myös ”pintaa”, joka peittää viihteellisyydellä sosiaalista ja taloudellista epätasa-arvoa. Suunnittelun agenda pitäisi hänen mukaansa myös pystyä laajentamaan koskemaan uusia kulttuurituotteita ja muita kulttuureja, tai muuten ne jäävät helposti marginaaliin. (Mercer 2006, 8.) Kulttuurisuunnitteluksi ei siis voi kutsua esimerkiksi uutta kulttuurikeskusta, jos sen ympäristönä ovat autioituneet kadut, toimimaton julkinen liikenne tai rapistuva naapurusto. Hyvä esimerkki kulttuurisuunnittelusta ei myöskään ole, jos se tapahtuu vasta fyysisen suunnittelun jälkeen vaikkapa esteettisen kohennuksen, kuten julkisen taiteen muodossa. Kulttuurisuunnittelu siis täytyy ottaa huomioon jo varhaisessa vaiheessa, jolloin kulttuurisuunnittelu on kulttuuristen resurssien strategista ja integraalista käyttöä urbaanissa ja yhteisöllisessä kehityksessä. *Strategisella* tarkoitetaan, että kulttuurisuunnittelun täytyy olla osa laajempaa kaupunkikehitysstrategiaa, jolla on yhteyksiä kaupunkisuunnitteluun taloudellisine ja teollisuuden kehittämistavoitteineen. Se ei voi lähteä asemasta, jossa ajatellaan, että taide on hyväksi ihmisille ja yhteisöille. Se siis vaatii laajaa yhteistyötä ja esimerkiksi talouden sanaston ja kielen käyttöönottoa. *Integraalisella* tarkoitetaan, että kulttuurisuunnittelua ei voi lisätä jälkikäteen suunnitteluun, vaan kulttuurisuunnittelijoiden on oltava prosessissa mukana alusta alkaen. (Mercer 2006, 7.)

Kulttuurisuunnittelun menetelmää on sovellettu laajasti USA:ssa 70-luvulta lähtien ja Australiassa 80-luvun puolivälistä. Euroopan päättäjien keskuudessa se on ollut tuntemattomampi menetelmä. Syynä tähän on Ghilardin mukaan erot maiden kulttuuripoliittisissa painotuksissa. Euroopassa esteettiset kulttuurin määritelmät ovat vallalla ja taidepolitiikka on ollut harvemmin yhteydessä muiden alojen politiikkaan. (Ghilardi 2001, 4–5.) Ruotsissa kulttuurisuunnittelun toimintamalleista on hieman pidempi kokemus ja Englanti on esimerkki maasta, jossa menetelmää on käytetty joillakin paikkakunnilla useita vuosikymmeniä (Kalliomäki ja Vahlo 2017, 111). Suomessa kulttuurisuunnittelumenetelmä on vielä melko uusi, eikä täällä ole vielä toteutettu täysimittaisia kulttuurisuunnitteluprosesseja (Häyrynen 2017, 10). Jyväskylän osalta yritystä vahvistaa kaupunkisuunnittelun -ja kehittämisen kulttuurista ulottuvuutta löytyy Kankaan asuinalueelta. (Häyrynen, 2017, 13.) Helka Kalliomäki ja Jukka Vahlo ovat taulukoineet eri kulttuurisuunnittelun menetelmiä soveltaneiden kaupunkien tai alueiden keskeisiä painotuksia. Tämän mukaan

Jyväskylän tavoitteena on ollut ”alueiden elinvoiman ja osallisuuden tunteen lisääminen” sekä ”kulttuurin tekemisen ja osallistumisen mahdollisuuksien lisääminen osana kulttuurisuunnittelun prosesseja”. Taulukossa myös mainitaan, että eri toimialat ovat tulleet lähemmäksi toisiaan useiden suunnittelukohteiden myötä, mitä tukee myös oma aineistoni. Lähtökohtana on ollut asukkaiden osallisuuden ja osallisuuden tunteen lisääminen suunnittelussa ja kehittämistyössä. (Kalliomäki ja Vahlo 2017, 120–123.) Näenkin esimerkiksi Jyväskylän Sydän-hankkeen kehittämisessä piirteitä, jotka sopivat kulttuurisuunnittelun menetelmään, kuten juuri yhteistyön korostamisen eri toimijoiden välillä.

Joskus kulttuurisuunnittelun rinnakkaisterminä viitataan yleisesti kaupunkikehitykseen, toisaalta esimerkiksi Charles Landry käyttää mieluummin termiä *suunnitella kulttuurisesti (planning culturally)*. Kulttuurisuunnittelu voidaan myös nähdä suunnittelunormien kehittymisenä, jotta kulttuurinen infrastruktuuri voisi läpäistä tietyn maantieteellisen alueen. Rinnakkaiskäsite tälle on Landryn *luova kaupunki (creative city)*, jonka voi ymmärtää kapeammin kulttuurialojen ja luovien alojen toimintatapoina kaupungissa tai alueellisesti laajempiin strategioihin, jotka tähtäävät ihmisten luovuuden valjastamiseen resurssiksi kulttuurin ulkopuolisilla aloilla. Bianchinin mukaan kulttuurisuunnittelun ongelma voi olla, että sillä usein viitataan kulttuurisuunnitelmaan taiteisiin ja kulttuuripolitiikkaan keskittyvänä dokumenttina kulttuuripohjaisen, kulttuurisektorin ulkopuolelle ulottuvan kehityksen sijaan. (Bianchini 2013, 381.)

Luova kaupunki -näkökulma korostaa kulttuurin roolia taloudellisen kasvun tuojana ja kaupungeja globaaleina toimijoina. Kuten kulttuurisuunnittelun menetelmässä, myös Landryn luova kaupunki -ajattelussa luovuutta tarkastellaan laajemmasta näkökulmasta kuin pelkästään kulttuurin tai luovan talouden toimialoina. Se koskettaa laajasti lähes kaikkea kaupungissa esiintyvää luovuutta. Landryn mukaan luovuuden ytimessä ovat luovat ihmiset ja organisaatiot, jotka taas yhdistyessään perustavat luovan ympäristön (Landry 2000, 9.) Luovuus voi Landryn mukaan ilmentyä kulttuuritoimintojen ja toimialojen lisäksi esimerkiksi kaikissa kaupunkisuunnittelua ja kaupungin kehittämistä koskevissa toimenpiteissä. Luova kaupunki voidaan nähdä eräänlaisena kehittämiskulttuurina ja lähes kaikkea kaupungin toimintaa koskevana teemana. (Ruokolainen 2017, 51.) Tässä ajattelussa korostuu luovuuden merkitys kaupunkien vetovoiman ja taloudellisen kehityksen välineinä, joka on samantyyppinen ajatus kuin Floridalla.

Kulttuuri kiinnittyy monella tapaa erilaisiin toimintoihin ja toimialoihin kaupungeissa, kuten monenlaiset näkökulmat kulttuuriin kaupunkikehittämisen osana osoittavat. Kulttuuritoiminta voi tutkitusti vaikuttaa esimerkiksi yksilöiden toimintaan tai hyvän elämän edellytyksiin. Se voi myös

vaikuttaa hyvinvoinnin ja elinvoiman kehittämiseen kaupungeissa laajemmin. (Esim. Mercer 2002; Sacco 2012 Hirvi-Ijäs ym. mukaan 2020, 13–14.) Esimerkiksi Jyväskylän kaupungin kulttuurisuunnitelma nostaa hyvinvoinnin ja osallisuuden teemoja esille, näitä voidaan vahvistaa kulttuurin sivistävän tehtävän lisäksi esimerkiksi kulttuurilaitosten toiminnassa.

Olli Ruokolaisen mukaan kulttuuritoiminnot voidaan nähdä yhtenä alueiden ja kaupunkien taloudellisen kehityksen voimavarana. Hänen mukaansa luovien toimialojen kehittämisessä yhdistyvät samaan alue- ja kaupunkikehittämisprosessiin esimerkiksi kaupunkien alakulttuurit, perinteiset kulttuuripolitiikan organisaatiot, erilaiset korkean taiteen instituutiot, sekä myös aluekehittäjäorganisaatiot. Joukko edustaa erilaisia ajattelu- ja toimintatapoja ja näkee kaupungin kulttuuritoiminnot hyvin eri tavalla, josta saattaa seurata suunnitellun luovuuden ongelma, joka liittyy julkisen hallinnon suunnitelmallisten kulttuuritoimintoihin liittyvän vapauden väliseen ristiriitaan. Luovien toimialojen alue- ja kaupunkikehittämisestä vaikeaa tekee prosessin lähtökohtaisesti taloudellinen tavoite, kun samaan prosessiin yhdistetään lähes kaikki alueen kulttuuritoiminnot. (Ruokolainen 2017, 356–357.)

3.2. Mihin Villa Ranan toimijat kuuluvat tai tulevat osaksi?

Päästäkseni varsinaiseen tutkimuskohteeseen, on määriteltävä, mikä tarkoitetaan *taiteen vapaalla kentällä*, johon kulttuuritalo Villa Ranan muodostavat toimijat katsovat kuuluvansa. Tästä on useita eri näkemyksiä. Vapaan kentän ja vapaiden ryhmien käsitteet ovat aiemmissa tutkimuksissa esiintyneet lähinnä teatteritutkimuksen yhteydessä, sillä vapaista ryhmistä on ryhdytty puhumaan aluksi teatteriryhmien yhteydessä. Termejä on ryhdytty käyttämään myöhemmässä vaiheessa muuhunkin esittävään taiteeseen viitatessa. Yhden määritelmän mukaan vapaa kenttä voidaan määritellä taloudellisin perustein niiksi toimijoiksi, jotka eivät saa valtionosuutta. Toisaalta vapaa kenttä -nimitystä käytetään myös sellaisissa ilmaisuissa ja toimintatavoissa, jotka eivät kuulu ns. laitosteattereiden toiminnan piiriin. (Oinaala ja Ruokolainen V. 2013, 8 myös Kangas ja Pirnes 2015, 90; 95.) Näin ollen esimerkiksi Villa Ranan toimijoista lastenmusiikkiorkesteri Loiskis ei kuuluisi vapaaseen kenttään kuuluessaan valtionosuusjärjestelmän piiriin. Toisaalta sen toimintamuoto ja järjestäytyminen on samankaltainen muiden toimijoiden kanssa, eikä heillä ole esimerkiksi omaa tilaa samaan tapaan kuin vaikkapa laitosteatterilla. Lisäksi valtaosa toiminnan rahoituksesta tulee muista lähteistä kuin valtionosuudesta.

Opetusministeriön määritelmän mukaan vapaa kenttä on ”monimuotoinen ammattitaiteilijoista koostuva tuotantoareena, jonka toimijat eivät ole valtionosuusjärjestelmä piirissä” (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011:14, 8). Vapaan kentän toimijoita ovat ”näyttämö-, tanssi-, sävel-, sirkus- ja performanssi- ja esitystaiteen aloilla mm. valtion harkinnanvaraista toiminta- tai projektiavustusta saavat ryhmät, yksittäiset työryhmät, tuotantotalot ja muut erilaisia taidetilaisuuksia järjestävät tahot sekä freelancetaiteilijat” (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011:14, 8). Kaikilla muilla tarkastelemillani toimijoilla paitsi osuuskuntamuotoisella Teatterikoneella organisoitumisen muotona on yhdistys. Tämän vuoksi myös *kolmannen sektorin* ja *kulttuuriyhdistysten* käsitteiden lyhyt avaaminen on tarpeen työssäni.

Kolmannella sektorilla tarkoitetaan julkisen vallan ja liiketoiminnan väliin jäävää sektoria, jota usein kutsutaan esimerkiksi voittoa tuottamattomaksi toiminnaksi. Tämä pitää sisällään yhdistykset, säätiöt, osuuskunnat ja voittoa tavoittelemattomat yritykset (Ruusuvirta ja Saukkonen 2015, 354.) Esimerkiksi Martti Siisiäinen (2002, 8–9) lähestyy kolmatta sektoria ajatellen sitä kenttinä (samassa mielessä kuin Bourdieu), jotka limittyvät ja menevät päällekkäin. Nämä eivät ole tarkkarajaisia ja voivat muuttua. Toisaalta kolmas sektori, julkinen valta ja markkinat muodostavat laajempia kenttien kokonaisuuksia, joiden välillä on jännitteitä. Tähän aiheeseen palaan seuraavassa alaluvussa.

Kolmannen sektorin sisällä on pienoiskenttiä, joista keskityn tässä kulttuuriyhdistyksiin ja sen piirissä vielä tarkemmin taideyhdistyksiin. Jyväskyläläisiä kulttuuriyhdistyksiä tutkinut Anita Kangas lukee tähän joukkoon taideyhdistykset, asukas- kotiseutu ja sukuyhdistykset, lisäksi kansainväliset ja etniset yhdistykset sekä muut yhdistykset, joihin voi lukea esimerkiksi koulutuksellisia tehtäviä toteuttavat yhdistykset. (Kangas 2003, 50.) Yleisesti ottaen Kangas määrittelee kulttuuri- ja taidealan yhdistysten tehtäviksi yhteiskunnallisen toiminnan, oman edunvalvonnan, tapahtumien järjestämisen, asiantuntijatehtäviä, ostopalveluita ja liiketoimintaa. Taideyhdistysten kohdalla korostui toiminnan julkisuusorientoituneisuus. (Kangas 2003, 55.) Kuten edellä on tullut ilmi, oman tutkimusjoukkoni aseman määrittäminen kulttuurin kentällä ei ole yksioikoista, vaan vaatii kunkin toimijan toimintalogiikan tarkempaa avaamista.

Luova luokka on puolestaan Richard Floridan 2002 lanseeraama käsite, jonka yhteys tutkimaani aiheeseen on hieman epämääräisempi ja itse käsitettä on myös kritisoitu. Katson kuitenkin, että on perusteltua käsitellä myös tätä näkökulmaa osana kaupunkikehityksen näkökulmaa. Tukittavani kuuluvat mitä ilmeisimmin kyseiseen luokkaan, jonka on ollut määrä vauhdittaa suurten kaupunkien talouskasvua. Floridan mukaan luovan luokan jäsenet tekevät työtä, joka tarkoitus on ”luoda

mielekkäitä uusia muotoja”. Tämä uusi luokka muotoutuu kahdesta osatekijästä, superluovasta ytimestä ja luovista asiantuntijoista. Superluovaan ytimeen hän laskee kuuluvaksi muun muassa tutkijat, insinöörit, eri alojen taiteilijat, arkkitehdit, toimittajat ja kulttuurihenkilöt. Luoviin asiantuntijoihin puolestaan lukeutuu tietovaltaisilla toimialoilla (huipputekniikka, rahoituspalvelut, oikeustiede, terveydenhuolto) toimivia henkilöitä. Floridan mukaan luovalla luokalla on taloudellinen perusta ja luokan taloudellinen tehtävä tukee jäsentensä sosiaalisia, kulttuurisia ja elämäntapaan liittyviä valintoja. Luova luokka koostuu ihmisistä, jotka tuottavat lisäarvoa talouteen luovan työnsä avulla. Floridan luokkamääritelmä korostaa tapaa organisoitua sosiaaliryhmiin, ja jonka kautta he luovat yhteisen identiteettinsä taloudellisen tehtävänsä perusteella. (Florida 2005, 126–128.)

Jos siis aiemmin oli ajatuksena, että työvoima muuttaa kaupunkiin työpaikkojen ja yritysten perässä, nyt päinvastoin yritykset hakeutuisivat sinne, missä osaava työvoima eli luova luokka on. Ajattelu korostaa kulttuuritoimintojen ja avoimuuden merkitystä kaupunkien vetovoimalle. Samaa ajatusta hakee myös Charles Landry esittäessään *luovan kaupungin* ideaa (ks. edellinen luku).

Luovaan luokkaan liittyvä ajattelu liittyy muutoksiin työmarkkinoissa nyky-yhteiskunnassa. Käsite on parhaiten nähtävillä yleensä suurimmissa kaupungeissa, joihin Floridakin keskittyy työssään. Floridan mukaan asuinpaikan valintaan vaikuttavat monet seikat, kuten yliopiston läheisyys, monimuotoisuus ja aitous, joka syntyy muun muassa tietyistä alueen kulttuurisista tuntomerkeistä ja historiallisista rakennuksista (Florida 2005, 342). Kaupunkisuunnittelun näkökulmasta on kiinnostava nähdä, millainen on koko yläkaupungin alue ja mitä lisää kulttuuritalo voi tuoda valmiiksi kulttuurimyönteiseen ja ”boheemina” pidettyyn kaupunginosaan yliopistoalueella. Vaikka Jyväskylä ei ole sellainen suurkaupunki, joita Florida tutkimuksessaan varsinaisesti tarkoittaa, on kiinnostavaa testata Floridan ajatuksia pienessä mittakaavassa.

Siirryttäessä tutkimieni toimijoiden tulevaan työskentelyyn kulttuuritalo Villa Ranassa, myös *yhteisöllinen työtila* on keskeinen käsite, jota avaam hieman vielä lopuksi. Esimerkiksi Ansion ja Hounin tutkimuksessa (2015). Tällä tarkoitetaan fyysistä paikkaa, josta esimerkiksi freelancerit, muut itsensä työllistäjät tai etätyötä tekevät vuokraavat jaettua työskentelytilaa. Näissä on yleensä avointa toimistotilaa ja yhteiskäytössä olevia muita tiloja. Useimmiten nämä työtilat muodostuvat väljän yhteisön ympärille, mutta niihin etsitään usein myös julkisesti vuokralaisia. Ilmiö on ollut tavallinen kulttuuri- ja taidealalla jo vuosikymmenten ajan. (Ansio ja Houni 2015, 143.) Yhteisöllisten työtilojen synty Suomessa liittyy vahvasti maailmalta tuleviin vaikutteisiin. Nykyisin työtilayhteisöjä (*coworking space*) on maailmalla jo noin 4500. Kuvaavaa työtiloissa on työskentely ”yksin, mutta yhdessä” tai paikallisen tilan yhdistäminen kansainväliseen ideologiaan.

(Salovaara 2015, 41.) Kulttuuritalo Villa Rana sopii tähän määritelmään, mutta toisaalta Ansion ja Hounin tutkimuksessa keskitytään enemmän hub -muotoiseen työskentelyyn, jossa ketkä tahansa luovan alan yrittäjät muodostavat yhteisöjä. Villa Ranan kulttuuritalotoiminta liittyy enemmän kulttuuriyhdistyksiin ja niiden yhteistoimintaan, ei niinkään yksinyrittäjyyteen.

3.3. Bourdieun kenttäteoria

Jokaisella kentällä, tässä tapauksessa taiteen ja kulttuurin kentällä on omat sääntönsä, rakenteensa ja asemansa joista käsin toimitaan. Kulttuurin kenttä eroaa vahvasti muista yhteiskunnassa vaikuttavista kentistä. Yksi erityispiirre on sen suhde talouteen. Bourdieun mukaan taidetta ei tuoteta vain materiaalisesti, vaan siihen sisältyy myös teoksen arvo ja uskomisen tämän arvon tuottamiseen. Teoksen arvo taas on monesti osoittautunut talouden nurinkuriseksi arvojärjestykseksi (*economic world reserved*), joka voi myös tarkoittaa kieltoa tavoitella taloudellista menestystä. Paikkansa kentällä turvatakseen taiteen ja kulttuurin kentän toimija saattaa torjua materiaaliset edut, jos ne ovat ristiriidassa esimerkiksi taiteellisen uskottavuuden kanssa. Näin on mahdollista säilyttää asema kyseisellä kentällä. (Bourdieu 1993, 35; 39, Häyrynen M. 2009, 11, Häyrynen S. 2009, 27.)

Pierre Bourdieu (1930–2002) on tunnetuin sosiologi, joka on vienyt luokkatutkimusta kulttuuristen erottelujärjestelmän dynamiikan ja arkielämässä käydyn symbolisen taistelun suuntaan. Hänen monelta suunnalta vaikutteita saanut teoriansa kysyy, miten valtarakenteet uusiutuvat kulttuurisesti sosiaalisessa todellisuudessa. (Jokinen ja Saaristo 2009, 172.) Itse Bourdieu määrittelee työnsä konstruktivistiseksi strukturalismiksi tai strukturalistiseksi konstruktionismiksi. Lähtökohtana siinä on, että yhteiskunnalliset ja sosiaaliset rakenteet määrittävät todellisuutta. Nämä rakenteet ovat muodostuneet ajan myötä ja ne myös muuttuvat jatkuvasti. Strukturalistinen konstruktionismi ja siihen perustuva kenttäteoria ovat Bourdieulle vaihtoehtoinen tapa sellaiselle ajattelulle, joka olettaa kaiken yhteiskunnallisen toiminnan olevan pohjimmiltaan tietoista manipuloimista. (Bourdieu 1990, 122.)

Bourdieun tutkimusten ytimessä on kieli, joka hänen mallissaan on enemmän vallan ja hallinnan kuin kommunikaation väline. Tämä on kentän lisäksi yhteinen piirre aineiston analyysissä käyttämäni kriittisen diskurssianalyysin kanssa. Kielentutkimukselle ominaisten kielen merkitys -ja lauseopillisten rakenteiden sijaan sekä Bourdieun teoria että kriittinen diskurssianalyysi keskittyvät siihen, miten yhteiskunnalliset tekijät määräävät käytettävää kieltä. Bourdieu kritisoi kielen rakenteisiin keskittyvää strukturalistista lingvistiikkaa eli ”oikeaa” kielen tutkimusta. Siinä kieli on ikään kuin suljettu systeemi, joka on irrallaan sen todellisesta käytöstä. Hän esitti tilalle mallia,

jossa kieli on enemmän vallan kuin kommunikaation väline ja ottaa huomioon sen yhteiskunnallisen käytön. Kieltä on tutkittava niissä rakenteissa ja siinä vuorovaikutuksessa, jossa sitä tuotetaan ja käytetään, joten kielen merkityksiä ei voi päätellä analysoimalla niiden muodollista rakennetta. Bourdieun itsensä tiivistämänä ”kielelliset suhteet ovat aina symboleihin perustuvan vallan suhteita. Niiden kautta puhujien ja heidän viiteryhmiensä voimasuhteet aktualisoituvat muuntuneessa muodossa”. Hänen mukaansa varsinaisen viestin sisältöä ei voi ymmärtää, jos näkymättömissä olevaa valtasuhteiden rakennetta ei huomioida. (Bourdieu 1995, 173–175.)

Bourdieun mukaan kielellä on merkitystä vain suhteessa tilanteeseen, jossa sitä käytetään. Kielen sosiaalinen konteksti on siis tärkeä. Sanat muodostavat kenttiä ja edustavat kentän intressejä. Kieli ja sanat voivat olla myös symbolista väkivaltaa siten, että sanojen avulla voidaan vahvistaa dominoivia näkemyksiä kentän sisällä ja heikentää toisia. Tätä pyrin analyysissäni myös tuomaan näkyville. Sanoissa on sosiaalisen konstruktion muoto, johon toimijoiden intressit sisällytetään siten, että niitä ei voi helposti tunnistaa. Jokaisella kentällä käytetyllä kielellä on erityinen arvo, joka määrittellään hallitsevan muotojen termeillä kentän sisällä. Legitimoitu kieli on sosiaalisesti hallitseva kielen muoto kentällä. (Grenfell 2011, 50–51.)

Kenttä on Bourdieun keskeisiä käsitteitä, joka kuitenkin on peräisin Kurt Lewiniltä (Roos 2006, 93). Sosiaalinen todellisuus muodostuu lukemattomasta määrästä erilaisia sosiaalisia kenttiä (esimerkiksi taiteet, joka taas jakautuu erilaisiin alakenttiin), joille pääsystä yksilöt kamppailevat tavoitteenaan kerätä mahdollisimman paljon kentällä käytettäviä pääomia. Useimmiten yksilöt toimivat yhtä aikaa usealla yhteiskunnan kentällä, mutta eri asemilla, hallitsevissa ja alistetuissa. (Häyrynen S. 2009, 27.) Osmo Kivisen mukaan Bourdieu käyttää kentän käsitettä yhteiskunnan ja sosiaalisen tilan käsitteiden korvikkeena (Kivinen 2006, 250). Kentällä tarkoitetaan suhteiden verkostoa, joka sisältää tiettyihin vallan tai pääoman muotoihin perustuvien asemien välisiä suhteita. (Bourdieu 1995, 125.) Osmo Kivinen muotoilee tämän siten, että kenttä koostuu joukoista, joilla on perusta historiallisissa suhteissa tiettyjen pääoman muotoihin perustuvien asemien välillä. Kenttiin liittyvä *habituksen* käsite taas koostuu historiallisten suhteiden joukosta, jotka on tallennettu kehoon. (Kivinen 2006, 249–250.) Kentän rajojen määrittely on Bourdieun mielestä vaikeaa, sillä rajoista kilpaillaan koko ajan kentän sisällä (Bourdieu ja Wacquant 1995, 127). Seuraavassa luvussa kuitenkin pyrin esittämään, mitä taiteen ja kulttuurin kentälle kuuluu Jyväskylässä, ainakin tällä hetkellä.

Kentällä toimimista verrataan usein myös peliin, jossa tarvitaan pelaajien välisiä pelipanoksia. Kentällä otellaan vain siinä määrin, kun yhdessä uskovat siihen (*doxa, doksa*). Sanna Sanaksenahon

mukaan doksalla tarkoitetaan hallitsevan ryhmän näkökulmaa tai itsestäänselvyyksien aluetta, jonka hyväksyminen ja sisäistäminen tapahtuu kyseenalaistamatta tai tiedostamatta. Doksa on ollut monesti taistelujen kohteena ja se on syntynyt, kun hallitsevien ja hallittujen ryhmien vastakkainasettelu on päättynyt. Nämä itsestäänselvyudet palautuvat keskustelun kohteeksi kriittisten diskurssien kautta, jolloin doksan kenttä joutuu kyseenalaistetuksi. (Sanaksenaho 2006, 30.) Pääoman lajeja Bourdieu vertaa valttikortteihin, joiden arvo vaihtelee pelin mukaan (Bourdieu 1995, 126). Asema ja valta tietyllä kentällä riippuvat siitä, paljonko toimijalla on juuri sillä kentällä olennaista pääomaa. Bourdieun (1995, 129) mukaan kentän aktiiviset voimat määrittelevät kentällä käytävän tietyn pääoman, joka omalla tutkimuskentälläni on pääosin kulttuurista ja sosiaalista. Pelaajien täytyy siis tuntea, kuinka käyttää omia resurssejaan kentällä voittaakseen pelin.

Jokaisella yhteiskunnan alueella on omanlaisensa intressit ja kriteerit menestyksen suhteen, mutta silti kenttien välillä (esimerkiksi talouselämässä ja kulttuurissa) voi löytää samankaltaisuuksia. Kenttien pääomia voi jossain määrin myös siirtää toisille kentille. Esimerkiksi sosiaalinen pääoma voi muuttua taloudelliseksi pääomaksi, mikä on varmasti monen pienillä taloudellisilla resursseilla toimintaansa järjestävän kulttuurityöläisen toive. *Intressin* käsitteellä Bourdieu tarkoittaa yhteiskunnan erilaisilla kentillä tapahtuvaan ”peliin” suuntautunutta intohimoa ja kiinnostusta joka toimii vastakohtana välinpitämättömälle suhtautumiselle peliä ja sen sääntöjä kohtaan. Intressi edellyttää siis kentän sääntöjen, rakenteiden ja asemien ymmärtämistä. Tämä on tärkeää myös haluttaessa muuttaa kentän sääntöjä. (Sulkunen 2006, 143.) Bourdieun mukaan intressi viittaa kiinnostukseen peliä kohtaan, kun taas välinpitämätön ei tunnista, mistä pelissä on kyse. Intressi myös merkitsee, että toimijalla on erojen tekemiseen tarvittavat havaitsemis- ja jaotteluperiaatteet. Vaikka kentälle tulijat haluaisivat muuttaa kentän rakenteita, heidän on silti tunnustettava sen panokset. Toimijat eivät ajattele välttämättä keräävänsä pääomia, sillä pelit ovat niin vahvasti osa omaa itseä, eli siis ne ovat ruumiillistetut omaan habitukseen ja siksi tuntuvat kiinnostavilta. (Bourdieu 1998, 131–132.)

Taisteluun voi osallistua noudattamalla tai jättämällä jopa noudattamatta kentän sääntöjä. (Jokinen ja Saaristo 2009, 175.) Se mitä tutkimallani Jyväskylän kulttuurin kentällä halutaan saavuttaa, voi olla taloudelliset resurssit, näkyvyys ja arvostus muiden kentän toimijoiden silmissä -tietynlainen valta ja asema kentällä. Bourdieun ja Wacquantin mukaan ”Ihmiset ovat oikeutettuja ja legitimoituja astumaan kentälle silloin, kun he omaavat jonkin tietyn ominaisuuksien yhdistelmän. Tieteellisen tutkimuksen yhtenä tavoitteena on juuri tunnistaa nuo aktiiviset ominaisuudet ja tehokkaat ominaispiirteet eli spesifit pääoman muodot”. (Bourdieu ja Wacquant 1995, 136.)

Kaiken tyyppinen *pääoma*, myös taloudellinen pääoma, pohjautuu yhteisesti jaettuihin arvostuksiin ja yleiseen käsitykseen siitä, mikä ylipäänsä on sen arvoista, että sitä kannattaa tavoitella. Kaikkein keskeisintä on symbolisen pääoman keskittyminen tunnustetulle auktoriteetille. Tämä voi olla Bourdieun mukaan mitä pääomaa vain, kulttuurista, sosiaalista tai taloudellista, kunhan toimijat tunnistavat sen ja antavat sille arvoa. (Bourdieu 1998, 99.) Bourdieu on jaotellut kentällä tavoittelun kohteena oleva pääomat kahteen pääjoukkoon, *taloudelliseen* ja *symboliseen* pääomaan. Monet Bourdieun käsitteet ovat taloustieteestä lainattuja, vaikka hän suhtautui taloustieteeseen kriittisesti. *Taloudellinen pääoma* kuvastaa toimijoiden aineellisia resursseja eli varallisuutta ja sitä kautta syntyvää taloudellista valtaa tai ominaisuuksia, jotka ovat vaihdettavissa rahaksi. (Purhonen, Rahkonen ja Roos 2006, 34). Se voi siis olla rahallisia voimavaroja kuten omaisuutta, tuloja ja virka-asemia. Bourdieun teoriassa tärkeämmässä roolissa ovat kuitenkin ei-taloudelliset vaikuttimet, joita hän kuvaa symbolisena pääomana. *Symbolisella pääomalla* tarkoitetaan laajasti ymmärrettyä luottamusta. Se on pääomaa, jonka arvo perustuu ympäröivän yhteisön tai yhteiskunnan yhteiseen uskoon. Se taas jakautuu edelleen *kulttuuriseen* ja *sosiaaliseen* pääomaan, jotka ovat tutkimallani kulttuurin kentällä erityisen arvokkaita. Bourdieu kuvaa pääomien erilaisten painotusten muodostavan mieltymysjärjestelmiä, joka saa ihmiset suosimaan esimerkiksi taidetta rahan kustannuksella tai kulttuuriin liittyviä asioita valtaan liittyvien kustannuksella. Tutkimuksissaan hän on osoittanut, kuinka nämä valinnat ohjaavat suuntautumaan kohti tulevia kenttiä ja omaksumaan niitä vastaavia käytäntöjä esimerkiksi kouluvalintojen tai yhteiskunnallisten valintojen kautta. (Bourdieu 1998, 37.)

Kulttuurista pääomaa voi kuvata kolmella eri tasolla. Sillä tarkoitetaan ensinnäkin yksilötasolla *habituksen* sisäistyneitä taitoja ja valmiuksia, esimerkiksi puhetapaa. Tämä pääoma muuttuu oppimisen ja sosiaalistumisen kautta esineiksi, kuten kirja- tai levykokoelmiksi. Lopulta tämä pääoman muoto muuttuu institutionalisoituneeksi, kuten esimerkiksi tietyksi kulttuurialalla tarvittavaksi koulutukseksi. (Jokinen ja Saaristo 2009, 177.) Kulttuurisen pääoman sisältämä kulttuurista ja taiteesta kerätty tietämys taas ovat valuuttaa, jota toimijat voivat käyttää asemoitumiseen kentällä. *Distinktiolla* tarkoitetaan sosiaalista eroa ja erottautumista. Erottautumista voidaan esimerkiksi tehdä kuluttamalla ja tulkitsemalla kulttuuria ja taidetta eri tavalla kuin toiset. (Purhonen ym. 2006, 34). Kulttuuripääoma voidaan liittää esimerkiksi prosessiin, jolla taiteen vapaa kenttä haluaa erottautua omasta mielestään positiivisesti harrastajakentästä tai taide- ja kulttuuri-instituutiosta. Tässä tärkeää on kulttuurisen ”oppineisuuden” näyttämisen kautta tehtävä sosiaalinen erottautuminen. (mukaillen Ruokolainen O. 2017, 112.) Tutkimani Villa Rana -yhteisön kannalta kulttuurinen pääoma merkitsee esimerkiksi hankittua ammattitaitoa ja pätevyyttä toimia

tehtävässään. Se taas tulee koulutuksen ja kokemuksen kautta. Tämä taas näkyy esimerkiksi luotettavuutena asiakkaille ja yhteistyökumppaneille, kuten rahoittajille.

Kentillä vallitsevat tietynlaiset säännöt, jotka koskevat niillä käytettävää sosiaalista pääomaa ja pääoman vaikutusta toimijansa asemaan kentällä. Purhonen, Rahkonen ja Roos (2006, 34) kuitenkin tuovat esiin, että tätä pääoman muotoa Bourdieu ei juurikaan kehitellyt eteenpäin. Sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan yksinkertaistetusti esimerkiksi sosiaalisia kontakteja, verkostoja ja kykyä hyödyntää niitä. (Jokinen ja Saaristo 2007, 177.) Esimerkiksi vapaan kentän toiminta olisi vaikeaa ilman heidän luomansa verkostonsa tuomaa tukea ja koulutuksen ja kokemuksen tuomaa ammattitaitoa hyödyntää kentällä luotuja kontakteja. Olemalla mukana esimerkiksi Jyväskylän Sydämen tai Tapahtumakaupunki Jyväskylän suunnittelussa mukana, he myös voivat laajentaa itselleen hyödyllisiä verkostoja ja siten kasvattaa sosiaalista pääomaansa. Bourdieun mukaan sosiaalinen pääoma koostuu resursseista, jotka syntyvät sosiaalisten suhteiden perusteella. Se on ”niiden aktuaalisten ja potentiaalisten resurssien summa, joka yksilöllä (tai ryhmällä) on sen perusteella, että hänellä (sillä) on luja verkosto enemmän tai vähemmän institutionalisoituneita keskinäisiä tuttavuus- ja arvostussuhteita” (Bourdieu ja Wacquant 1995, 149). Sosiaalista pääomaa voi tuottaa vaikka taiteen vapaan kentän jäsenyys tai kuuluminen Villa Rana -työyhteisöön. Ihmisillä, joilla on yhtä paljon taloudellista tai kulttuurista pääomaa, voi silti olla erilaista vaikutusvaltaa, mikä voi selittyä eroilla sosiaalisen pääoman hallinnassa. Muiden pääomalajien vaikutus voi moninkertaistua erilaisten sosiaalista pääomaa synnyttävien ryhmäjäsenyyksien ansiosta. (Sanaksenaho 2006, 28.)

Kentän rakenne määrittyy erilaisten pääoman muotojen jakautumisen kautta. Pääoman jakautuminen puolestaan vaikuttaa siihen, kuka ylipäänsä pääsee kentälle ja millaisin ehdoin. Jotta Jyväskylä kulttuurin kenttää voi tutkia, täytyy siis ensin ymmärtää tämän kentän toimintalogiikka ja tunnistettava, mitä pääoman muotoja kentällä käytetään (Bourdieu ja Wacquant 1995, 136.) Bourdieun mukaan *vallan kenttä* (joka ei siis ole politiikan kenttä) on pääoman eri lajien välisten voimasuhteiden kenttä. Se on sellaisten toimijoiden välisten voimasuhteiden tila, jolla on niin suuri määrä jotakin pääoman monista lajeista, että he kykenevät hallitsemaan kenttäänsä. Vallan kentällä toimivia yhdistää se, että heillä on tarpeeksi erityispääomaa pitääkseen hallitsevaa asemaa yllä. (Bourdieu 1998, 45–46.) Yksilöiden tavoite on joko säilyttää tai muuttaa kentällä vallitseva voimatasapaino. Hallitsevassa asemassa olevat toimijat, joilla on monopoli kentän ominaiseen erityispääomaan, haluavat turvata asemansa *säilyttävien strategioiden*. Pääomaltaan heikommassa asemassa olevat suuntautuvat *kumouksellisiin strategioihin*, jotta voisivat parantaa asemaansa kentällä. Kentällä käytävässä kilpailussa on siis kyse ponnistelusta jonkin kentän osa-alueen

yksinoikeuden saamiseksi, lisäksi kilpailun rajoittamisesta ja erottautumisesta lähimmistä kilpailijoista. (Bourdieu 1987, 105–110; Bourdieu ja Wacquant 1995, 122–144 Sanaksenaho 2006, 26 mukaan.) Kentällä toimivilla ihmisillä, niin hallitsevilla kuin hallituilla, on myös yhteisiä etuja liittyen itse kentän olemassaoloon. (Bourdieu 1987, 106–107 Sanaksenahon 2006, 26 mukaan.)

Kenttäteorian yhtenä keskeisenä pyrkimyksenä on luoda mentaalinen kehikko, joka on siirrettävissä minkä tahansa yhteiskunnallisen ilmiön analyysiin. Poliitiikan kentän tunnuspiirteet liittyvät Bourdieun kenttäteoriaan, joka ottaa huomioon kentän sisäisiä valtasuhteita ja konflikteja. (Kauppi 2006, 170–171.) Bourdieu itse kuvaa sosiaalista tilaa kentäksi, ”joka on yhtäaikaaisesti voimien kenttä, että taistelukenttä, jolla toimijat joko tilaa muuttaen tai säilyttäen iskevät yhteen asemaansa vastaavin keinoin ja päämäärin” (Bourdieu 1998, 44). Bourdieun mukaan myös markkinat ja yhteiskunta ovat jatkuvasti dynaamisessa liikkeessä sen vuoksi, että kulttuurin kentillä kamppaillaan oman aseman nostamiseksi arvostushierarkiassa. Paikka määräytyy asiakkaiden, kilpailijoiden ja kriitikoiden arvostuksen mukaan, mutta organisaatio itse asettaa myös omat strategiset tavoitteensa siinä, mihin kategoriaan se pyrkii ja haluaa kuulua. (Uusitalo, 2009, 32.) Kenttäteoriaa on myös kritisoitu monelta taholta. Juho Rahkonen kirjoittaman yhteenvedon perusteella Bourdieu-tyyppistä tutkimusta voisi esimerkiksi suunnata nykyistä enemmän toimijoiden muodostumisen ja ihmisten välisen yhteistoiminnan suuntaan, sillä Bourdieu usein palauttaa pääoman käsitteen vallan käsitteeseen (Rahkonen 2006, 48). Toivoakseni voin tässä työssä tuoda myös esille tätä taiteen ja kulttuurin kentän yhteistoiminnallista puolta.

3.4. Taiteen ja kulttuurin kenttä Jyväskylässä

Tässä aluvuossa pyrin hahmottamaan tarkemmin tarkasteluni kohteena olevaa taiteen ja kulttuurin kenttää Jyväskylässä sekä sitä, mistä elementeistä se muodostuu. Tutkija Geir Vestheimin mukaan kenttään voi periaatteessa katsoa kuuluvaksi kaiken kulttuuriseksi katsotun yhteiskunnallisen aktiviteetin; tuotannon, palvelut, välityksen, jakelun ja kulutuksen. Laajan kulttuurin määritelmän mukaan kenttään sisältyy sekä taide että esimerkiksi kulttuuriperintö ja media sekä julkinen tuki kulttuurituotannoille. Ydinosa kentästä liittyy kulttuurituotteiden ja palveluiden tuotantoon, jakeluun, välitykseen ja kulutukseen. Kulttuuripoliitiikan tehtävänä on tukea tiettyjä kulttuurimuotoja, jotta ne menestyisivät ja olisivat yleisön saatavilla. (Vestheim 2009, 32–33.)

Jyväskylässä asuu tällä hetkellä noin 143 000 asukasta, ja leimallisesti se on opiskelija- ja tapahtumakaupunki. (Jyväskylä, Jyväskylä -tietoa 2021.) Kaupungin tehtävä on tuottaa asukkailleen peruspalveluita, joihin kulttuuripalvelut kuuluvat osana muita sektoreita. Kulttuuripalvelujen osalta

tuotettaviin palveluihin kuuluvat mukaan taideopetus-, kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntapalvelut ja lisäksi nuorisotoimi. Jyväskylässä kulttuurin kenttää keskeisesti koskevia päätöksiä tekee kaupunkilaisten valitsema kaupunginvaltuusto, kaupunginhallitus sekä lisäksi erilaiset lautakunnat, johtokunnat, niiden jaostot ja toimikunnat. Tässä tapauksessa merkittävin lautakunta on sivistyspalvelujen alla oleva kulttuuriasioista vastaava kulttuuri- ja liikuntalautakunta. (Kangas, Heiskanen ja Hirvonen 2002, 53; Jyväskylän organisaatio 2021.) Tärkein asiakirja, joka määrittää myös kulttuurisektorin toimintaa on Jyväskylän kaupungin strategia, jossa luodaan suuntaviivat kulttuurin kentälle. Muita kulttuuriin vaikuttavia ohjelmia tai linjauksia ovat esimerkiksi kulttuurisuunnitelma ja osallisuusohjelma sekä Keskustan kehitystä edistävä Keskustavisio-asiakirja.

Jyväskylässä kulttuuri- ja liikuntalautakunta vastaa julkisesti rahoitetuista ja julkisen kulttuuripolitiikan piiriin kuuluvista taide- ja kulttuurilaitoksista, joita ovat kulttuuri- ja osallisuuspalvelut, liikuntapalvelut, museot, kansalaisopisto, kirjastot, kaupunginteatteri ja Jyväskylä Sinfonia. (Jyväskylän organisaatio, sivistyspalvelut, 2021.) Näistä viimeiset viisi toimijaa olivat myös Jyväskylän Sydän hakkeen keskeisiä osapuolia. Jyväskylän kaupungin kulttuuri- ja osallisuuspalvelut puolestaan tuottaa kulttuuripalveluita, kuten tapahtumia ja esityksiä lapsille, nuorille, ikäihmisille ja perheille. Kulttuuri- ja osallisuuspalvelut myös koordinoi seudullista lasten- ja nuortenkulttuurin yhteistyöverkosto Kulttuuriaittaa. Lisäksi kulttuuripalvelut myöntää kulttuuri- sekä kansalaistoiminnan avustuksia vuosittain. Muita alueellisia taiteen ja kulttuurin kentän rahoittajia ovat Suomen kulttuurirahaton Keski-Suomen rahasto ja Taiteen edistämiskeskuksen Keski-Suomen aluetoimipiste.

Instituutioiden asema on vakaa, mutta toisaalta taiteen ja kulttuurin sisällötkin ovat melko perinteisiä. Jyväskylän kaupungin strategia (2017) alaohjelmineen määrittää, miten kulttuurista puhutaan ja kuinka keskeisessä roolissa se on muihin yhteiskunnan kenttiin suhteutettuna. Strategiassa on neljä kärkeä: *osallistuvat ja hyvinvoivat asukkaat, raikas ja kasvava elinvoima, resurssien viisas käyttö sekä liikuntapäikaupunki*. Kulttuuri näkyy kahden kärjen -hyvinvointiin ja elinvoimaan liittyvien teemojen alla, joissa mainitaan näin: ”Edistämme kulttuurin ja taiteen moni-ilmeisyyttä” ja ”Vahvistamme Jyväskylän vetovoimaisuutta kansainvälisenä kulttuuri-, tapahtuma- ja matkailukaupunkina”. (Jyväskylän strategia 2017.) Esimerkiksi Liikuntapäikaupunki on oma kärkensä. Kulttuurisuunnitelmassa korostuvat imagolliset, sivistykselliset ja hyvinvointiin liittyvät puhutavat. Siispä pyrittäessä muuttamaan kentän tasapainoa on tunnistettava nämä puhutavat.

Sote-uudistus muuttaa tulevaisuudessa kulttuurin asemaa, sillä sosiaali- ja terveyssektorin siirtyminen valtion vastuulle tekisi opetus- ja kulttuuripalveluista tällöin kuntien suurimman yksittäisen toimialan. Sote-uudistus myös pienentäisi kuntien resursseja, jolloin erilaiset yhteistyömuodot esimerkiksi juuri kolmannen sektorin kanssa tulevat yhä tärkeämmiksi. Lisäksi sektorienvälinen toiminta, josta kerroin enemmän kulttuurisuunnittelusta kertova luvun yhteydessä, tulee tärkeämmäksi ja toimintaa pyritään laajentamaan ja kehittämään verkostojen ja kumppanuuksien avulla. Tässä kolmas -ja neljäs sektori nousevat nykyistäkin tärkeämpään rooliin. (Renko, Ruusuvirta, Forssell ja Häyrynen 2018, 4.) Kulttuurin roolin kasvaessa yleisessä kunta- ja kaupunkikehityksessä kulttuuritoiminta tulee yhä enemmän myös osaksi kaupungin muita toimialoja ja niiden tehtäviä. Kulttuuripalveluja tuottavien kolmannen sektorin toimijoiden roolit kattavat uusia tavoitteita ja aiempaa laajempia kokonaisuuksia. (emt., 6.)

Seuraavan laajan kentän Jyväskylän taiteen ja kulttuurin kentällä muodostavat kolmas ja neljäs sektori eli yhdistykset, harrastajat ja alakulttuurit. Tähän joukkoon kuuluu laaja joukko harrastajista ja ammattilaisista koostuvia yhdistyksiä ja muita yhteenliittymiä. Jo aiemmin esittelemäni Taiteen vapaan kenttä Jyväskylä on vuonna 2019 perustettu yhteenliittymä ja sen sisällä on myös kulttuuritalo Villa Ranan muodostava yhteisö. Joukkoon kuuluu taiteen ammattilaisorganisaatioita sekä itsenäisiä taide- ja kulttuuritoimijoita, jotka edustavat laajaa taiteenlajien kirjoa mediataiteesta arkkitehtuuriin. Joukko kuuluu myös kaupungin avustussopimuskumppaneihin. Se toimii yhteistyössä Jyväskylän kaupungin kanssa ja on olennainen osa Jyväskylän sydän -hanketta ja Tapahtumakaupunki Jyväskylä -hanketta ja siten palvelee myös Jyväskylän kaupungin strategisia tavoitteita (esimerkiksi kaupungin imagon, elinvoiman ja näkyvyyden lisääminen). Tämän kentän ulkopuolelle jää vielä paljon pienempiä ja isompia kulttuuritapahtumia tuottavia tahoja, kuten Lutakon toimintaa ylläpitävä Jelmu tai suuria viihdetapahtumia tuottava Paviljonki. Kansalaistoiminnan osalta toimijoina voi mainita esimerkiksi kansalaistoiminnan keskus Mataran ja monikulttuurikeskus Glorian. Lisäksi alueella toimii lukuisia yhtyeitä, kuoroja, harrastajateattereita ja tanssiryhmiä.

Cuporen tutkijoiden mukaan yhteistyötä korostava toimintamalli on tyypillinen monille kolmannen sektorin toimijoille. Yhteistyön kautta toimijat hakevat esimerkiksi osaamista ja resursseja. Rahoitus vaatimuksineen myös ohjaa kolmannen sektorin toimijoita kumppanuuksiin ja yhteistyöhön. Kaupunki puolestaan tarvitsee ohjelmaa eli esityksiä ja tapahtumia, joita se ostaa ammattimaisilta kulttuurituomijoilta. (Renko ym. 2018, 22.) Julkisiin palveluihin verrattuna kolmannen ja neljännen sektorin etu on nopeus ja joustavuus reagoida muuttuviin tilanteisiin. Kulttuuripalveluiden tuottamisen lisäksi ne kokoavat ihmisiä kulttuuriharrastusten piiriin sekä

edistävät erilaisia tavoitteita. Näihin yhteisöihin myös keskittyy paljon asiantuntemusta, jota julkinen valtakunta voi hyödyntää. Erityisesti kolmannella sektorilla on osaamista paikallistuntemuksesta ja eri taiteenaloista. Lisäksi resursseissa tai Bourdieun kielellä pääomista voi mainita kyvyn verkostoitua taiteen kentällä. (emt. 5;31.) Kolmannen sektorin heikkouksina puolestaan kulttuuritoiminnan ja -palvelujen toteuttajana kunnissa voi nähdä resurssien puutteen ja tästä seuraavan toiminnan epävarmuuden. Myös arvostuksen tai ymmärryksen puute voi olla heikkous toimiessa julkisen sektorin kanssa. (emt., 24.)

Yhteistyön resursseina puolestaan ovat avustukset, tilat ja yhteistyö tiedotuksen ja markkinoinnin suhteen. Muutamit toimijahaastateltavat toivat Cuporen tutkimuksessa esille, että kulttuuri ja liikunta saattavat kilpailla samoista resursseista. Haastateltavien mielestä kulttuuri rinnastetaan helposti liikuntaan, jolloin liikunnan suurempaa tukiosuutta perustellaan sen oletetusti suuremmilla harrastajamäärillä. Taiteella ja kulttuurilla nähdään merkitystä strategisessa kielessä (erilaiset ohjelmat ja suunnitelmat) erityisesti hyvinvoinnin, vetovoimaisuuden ja kilpailukyvyn edistäjänä. Julkisen kulttuuripolitiikan yleisiä tavoitteita ovat taiteen ja kulttuurin perustan ja elinvoimaisuuden vahvistaminen, kulttuurin osallisuuden ja osallistumisen edistäminen sekä taiteen ja kulttuurin kentän toimintaedellytysten parantaminen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017 emt., 28–32 mukaan.)

Kuten havaitsin omissakin tutkimushaastatteluissani, kunnissa arvostetaan kolmannen sektorin osaamista, tietämystä ja toiminnan laatua -mutta silti toimijat saattavat tuntea, että heidän työtään ei arvosteta. Tämä näkyy puutteena avustuksista tai tiloista, mikä rajoittaa toiminnan kehittämistä. (Renko ym. 2018, 45.) Toisaalta kuntien omat mahdollisuudet tukea kolmannen sektorin toimintaa voivat olla myös rajallisia, ja tähän vaikuttavat esimerkiksi Veikkausvoittovarojen pieneneminen.

Yhtenä kaupungin kulttuuritoiminnan muotona voidaan nähdä myös kaupungin (aluetaloudellisesta) kehittämisestä vastaavien julkisten kehittäjäorganisaatioiden toiminta. Ne toteuttavat esimerkiksi kaupunkimarkkinointityötä ja pyrkivät edistämään yritysten toimintaedellytyksiä tai luomaan mainittujen kolmen muun kulttuuritoimijoiden ryhmien välille yhteyksiä, jotka tukisivat kaupunkikulttuurin kehittymistä ja edelleen epäsuorasti kaupungin kulttuurin talouden kasvua. Tämä neljäs kulttuuritoiminnan muoto ei sinänsä tuota kulttuurisisältöjä, mutta sen piirissä pyritään hyödyntämään muiden tuottamia kulttuurisisältöjä. Tällä hetkellä tällaisia kehityshankkeita kaupungissa ovat jo aikeisemmin eriteltyt jo päättynyt Jyväskylän Sydän, Hippos-hanke, Keskustan kehittämishanke ja Kankaan asuinalue. Olli Ruokolaisen mukaan näillä on eri painotuksia sen suhteen, onko tavoiteltavaa toimia suunnitelmallisesti/yllätyksellisesti vai taloudellista

hyötyä/kulttuurisia arvoja korostaen (Ruokolainen 2017, 25.) Yhden osa-alueen kulttuurin kentällä muodostavat myös luovien alojen yritykset, joiden toiminnassa tärkeäksi muodostuu taloudellinen arvot, sillä ne eivät ole julkisen kulttuuripolitiikan sääntelyn alla.

Kuten edellisessä luvussa esitin, Bourdieun teorian valossa kentälle pääsy edellyttää kompetenssia eli pätevyyttä, pääomaa. Tämä pääoma on pääosin kulttuurista ja sosiaalista, ilman verkostoja, tarvittavia tietoja ja taitoja, esimerkiksi tuottamiseen, tiedottamiseen ja markkinointiin liittyen, on mahdollon parantaa asemaansa kentällä. Esimerkiksi Jyväskylän taiteen vapaan kentän toimijat korostavat ammattimaisuuttaan ja tuovat näkyville selviä lukuja -kävijämääriä, paljonko ihmisiä he työllistävät ja mitä taloudellista hyötyä heidän toimintansa tuo Jyväskylän kaupungille, jotta he saisivat parannettua asemaansa kentällä. Välineenä he siis käyttävät kieltä, tässä tapauksessa uskottavuutta katsotaan tuovan taloudellisen ja aluetaloudellisia vaikutuksia korostavalla puhettavalla, kun taas vähemmälle heidän puheessaan jää ”taidetta taiteen vuoksi” -perustelu. Toki tavoitteena on saavuttaa arvostusta ja sen realisoitumista taloudellisessa mielessä esimerkiksi heidän vaatiminaan suurempina avustuksina. Villa Ranan toimijatkin korostavat ammattimaisuutta ja luotettavuutta, jota Jyväskylän kaupungin avustuksista päättävät tahot arvostavat.

Tässä tapauksessa se mistä kamppaillaan, on resurssit (avustukset, tilat, apu ja yhteistyö vaikkapa markkinoinnissa ja tiedotuksessa) ja arvostus kentällä. Täytyy huomata, varsinainen kamppailu tai taistelu kentällä tapahtuu usein tiedostamattomasti, eikä välttämättä näytä ulospäin kamppailulta. Myöskään toimijat eivät välttämättä koe olevansa osallisina taisteluihin, vaan toimivansa arkisten asioiden puitteissa yrittäessään parantaa oman taiteenalan toimintaedellytyksiä (taloudelliset puitteet, toimitilat, näkyvyys). Tämä tapahtuu kielen kautta erilaisissa yhteyksissä, alkaen jo kaupungin viestinnästä ja markkinoinnista, mitä asioita siellä halutaan nostaa esille.

Tässä työssä korostuu myös median rooli yhtenä kulttuurin kentän toimijana sikäli, että sen tehtävä on paitsi uutisoida kulttuurin kenttään kuuluvista asioista, mutta myös käyttää valintojensa kautta valtaa uutisoitavien aiheiden valinnan kautta ja sekä sen kautta, miten niistä puhutaan. Tässä työssä mediaa edustaa Keski-Suomen maakunnan asioista raportoiva sanomalehti KeskiSuomalainen.

Kenttään voidaan katsoa luuluvan myös kaupungissa toimivat oppilaitokset sikäli, että ne tuottavat kulttuurista pääomaa eli osaamista kentän toimijoille sen eri tasoilla. Opetus alkaa taiteen perusopetuksesta, jota järjestävät mm. Kansalaisopisto ja yksityiset palveluntuottajat. Taiteen ja kulttuurin ammattilaiseksi voi opiskella esimerkiksi Jyväskylän yliopisto (Humanistinen tiedekunta), Jyväskylän ammattikorkeakoulun kulttuuriala, Humanistinen ammattikorkeakoulu (Humak) ja

EduFutura, joka on Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian, Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän yliopiston muodostama keskittymä. Sen yksi kärkiala taas on esimerkiksi Suomalainen Musiikkikampus. Nämä kaikki tuottavat ammattilaisia, kuten tuottajia, taiteilijoita ja kulttuurialan asiantuntijoita. Lopulta osa kulttuurin kenttää on myös taidetta ja kulttuuria kuluttava yleisö ja kaupunkilaiset.

Villa Ranan toimijat ovat osana kulttuurin kenttää jossain julkisen sektorin ja harrastajien välillä. Sekä vapaan kentän tiivistyminen että kulttuuritalohanke julkisine lausuntoineen ja haastatteluineen ovat muokanneet mielikuvaa heistä ammattitaitoisena ja osaavana monia eri taiteenaloja edistävänä joukkona, joka on vartenotettava, vaikkakin pieni toimija kulttuurin kentällä Jyväskylässä. Vapaan kentän tiiviimpi yhteistoiminta tähtää kaupungin avustusten nostamiseen ja siten toimintaedellytysten parantamiseen. He ovat saaneet nostettua julkista keskustelua asemastaan, merkityksestään taiteen kentälle ja julkisesta rahoituksesta kohdallaan.

4 ANALYYSIMENETELMÄ JA AINEISTO

Haastatteluaineiston sekä media-aineiston analysointiin olen valinnut menetelmäksi kriittisen diskurssianalyysin. Kiinnostukseni kohteena on, kuinka jyväskenläläiset kulttuurin kentän toimijat tekevät puheessaan haastattelun teemoja ymmärrettäväksi ja löytyykö aineistosta esimerkiksi kriittisiä aineksia tai ristiriitaisia elementtejä. Diskurssianalyysin avulla pyrin myös tarkastelemaan, miten toimittajat tekevät kulttuuritalo Villa Ranan rakentumista ja sen eri vaiheita ymmärrettäväksi kirjoitustensa kautta.

Valitsemani analyysimenetelmän avulla on mahdollista päästä haastatteluaineistoon käsiksi teemojen avulla. Teemoittelu auttaa jäsentämään, miten haastateltavat argumentoivat ja perustelevat näkemyksiään ja tuoda löytyneet puhettavat laajempaan kontekstiin. Valitsemani analyysitapa kietoutuu yhteen Bourdieun kenttäteorian kanssa. Kuten edellä kerroin, Bourdieun tutkimusten ytimessä on myös kieli, jonka avulla käytetään valtaa. Sosiaalisen konstruktionismin periaatteiden mukaisesti pyrin tutkimuksessani tarkastelemaan kieltä niin sosiaalisina käytänteinä kuin yksittäisinä mielipiteinä. Kenttäteorian avulla pyrin hahmottamaan tutkimieni toimijoiden asemia kulttuurin kentällä sekä valtasuhteita, jotka vaikuttavat toimijoiden taustalla. Tässä luvussa esittelen diskurssianalyysia menetelmänä yleisemmin sekä kriittistä diskurssianalyysia, jota käytän aineiston analyysissa.

4.1. Diskurssianalyysin taustaa

Diskurssi, joka voidaan suomentaa vaikkapa puhettavaksi tai sanastoksi, mahdollistaa asioista puhumisen, mutta toisaalta sulkee toisia puhettapoja pois. Diskurssintutkimuksella on erilaisia painotuksia eri tieteenalalla, mutta yhteistä kaikille on kiinnostus merkitysten sosiaaliseen rakentumiseen sekä kielenkäytössä ilmenevien mikro- ja makrotasojen yhtäaikaiseen esiintymiseen (Mäntynen & Pietikäinen 2009, 7). Diskurssin käsitteen teoreettisempi merkitys on syntynyt 1960–1970-luvuilla tapahtuneissa muutoksissa eri tieteenaloilla, vastavoimana strukturalistiselle kielen ja yhteiskunnan tutkimukselle. Kielelliseksi käänteeksi kutsutussa muutoksessa uudentyypiseksi kiinnostuksen kohteeksi muodostui kielen ja yhteiskunnan välisen suhteen tutkiminen keskittyen todelliseen kielenkäyttöön. Diskurssintutkimukseen vaikuttaneita teoreetikkoja ovat muun muassa Michel Foucault ja myös Pierre Bourdieu, joiden diskurssintutkimukseen vaikuttaneet työt syntyivät edellä kuvatun ajanjakson aikana (emt. 23-24).

Diskurssianalyysia voi pitää sateenvarjokäsitteenä monenlaisista traditioista lähtöisin oleville tulkintatavoille. Diskurssianalyysin määrittely ei ole yksioikoista, koska siitä on niin monenlaisia variaatioita. Samasta asiasta voidaan puhua monin eri tavoin, eikä näitä kuvauksia voi asettaa järjestykseen totuudellisuuden tai paremmuuden perusteella. Diskurssianalyysi on syntynyt erilaisista traditioista ja painopisteistä, joilla on puolestaan oma syntykontekstinsa, jotka puolestaan liittyvät eri tieteenaloihin. Suomalainen tutkimustraditio on muodostunut vuorovaikutuksessa brittiläisen tradition kanssa. Diskurssianalyysille läheisiä tutkimussuuntia löytyy muun muassa keskusteluanalyysista, retoriikasta, semiotiikasta tai etnografiasta, joista mikään ei ole tarkkarajainen traditio vaan jonkinlainen tulkinta edellä mainituista. (Jokinen 1999, 37.) Esimerkkinä diskurssianalyysin ja keskusteluanalyysin välisistä yhtäläisyyksistä voidaan nähdä analyysitapojen tekstiin keskittyminen sekä se, että kielen käytön ja todellisuuden välille ei haluta tehdä niissä eroa (Eskola & Suoranta 2000, 161).

Lähtökohtana diskurssianalyysissa voidaan pitää siis kieltä ja sen taipumusta tuottaa seurauksia. Saman sisältö voidaan tulkita eri tavoin riippuen kontekstista. Koska diskurssianalyysin kenttä ei ole yhtenäinen, vaan sen sisällä on useita erilaisia tutkimuksellisia ratkaisuja, yksi keino on hahmottaa kenttää neljän eri ulottuvuusparin kautta, joiden päihin tai välille tutkimukset sijoittuvat (Jokinen ja Juhila 1999, 55). Samaa aineistoa voidaan analysoida myös useamman ulottuvuusparin avulla.

Tilanteisuus -kulttuurinen jatkumo -pari kiinnittää lyhyesti ilmaistuna huomiota siihen, että merkitykset syntyvät käyttöyhteyksissään, “tässä ja nyt”, toisaalta tutkijan on huomioitava kulttuurinen ilmapiiri ja vallitsevat aikakauden diskursiiviset piirteet. Näiden välillä on tasapainoiltava ja yritettävä ottaa molemmat huomioon. (emt. 56–57.)

Merkitykset -merkitysten tuottamisen tapa -janan molempiin päihin puolestaan jakautuvat mitä ja miten kysymyksiin selvitettäviin merkityksiin, mitä merkityksiä puheesta voidaan saada tai mitä keinoja käyttäen merkityksiä tuotetaan puheessa. Näiden tutkimiseksi on käytetty ainakin termejä selonteko, merkityssystemi, diskurssi ja tulkintarepertuaari. Muita diskurssianalyysin tutkimuskohteita löytyy identiteetin, subjektiposition, narratiivin, paikalliskäsitteen, kehyksen ja kategorian käsitteistä. (emt. 66–69.)

Retorisuus -responsiivisuus -ulottuvuudella keskitytään tarkastelemaan puolestaan tarkemmin merkitysten tuottamisen tapoja (edellinen ulottuvuuspari). Retorisuuden tutkimus haluaa selvittää niitä tapoja, joilla tiettyjä merkityksiä halutaan tuoda esiin esimerkiksi vakuuttelun ja suostuttelun

keinoin, kun taas responsiivisuus kuvaa enemmän sitä, kuinka ihmiset yhdessä rakentavat merkityksiä “tässä ja nyt”. Molemmat voivat olla yhtä aikaa esillä varsinkin keskustelussa, kirjoitetussa aineistossa puolestaan retorisuus korostuu usein enemmän. Esimerkiksi omassa tekstiaineistossani responsiivisuus voi tulla esiin lehtikirjoitusten asettumisena jatkumoon, jolloin teksteistä saattaa löytää viittauksia edellisiin “puheenvuoroihin” eli teksteihin. Molempia janan päitä voidaan tarkastella saman aineiston analyysissä (emt. 77).

Itselleni tässä tutkimuksessa oleellisin *kriittisyys -analyttisyys* jana tuo esille, millaisiin keskusteluihin tutkimuksella halutaan osallistua ja millaisille yleisöille keskustelu on tarkoitettu. Se tuo tarkasteltavaksi kielellisiä käytäntöjä, joiden keinoin näitä suhteita pidetään yllä. Analyyttinen diskurssianalyysi pyrkii taas pysyttelemään tiukasti kiinni aineistossa, eikä tee ennakkoon oletuksia esimerkiksi valtasuhteista, vaan vasta aineiston analysoinnin jälkeen. (emt. 85–87.)

Omassa työssäni aineistoni tarkoituksenmukaisin käsittelytapa löytyy kriittisestä diskurssianalyysistä. Pyrin löytämään viitteitä aineistoissani esiintyvien toimijoiden asemista kulttuurin kentällä. Lisäksi haluan tutkia, kuinka aineistoissa määritellään ja arvotetaan kulttuuria. Media-aineiston analyysinkohdalla korostuu, kuka/ketkä pääsevät puhumaan, haastattelupuheestakin näitä viitteitä voi löytää.

4.2. Kriittinen diskurssianalyysi

Diskurssien avulla voidaan tarkastella merkityksiä ja totuuksia sekä sitä, kuinka ne kytkeytyvät historiallisiin, kulttuurisiin ja poliittisiin prosesseihin. Samaa aihetta voidaan merkityksellistää monenlaisten diskurssien avulla. Näiden diskurssien välillä on myös jatkuvaa kamppailua, mikä niistä saa eniten määrittelyvaltaa. Valittu diskurssi puolestaan rajaa muita määrittelytapoja pois asettaen itsensä ”normaaliksi”. (Mäntynen ja Pietikäinen 2019, 72.) Tässä työssä siis tarkastelen Jyväskylän taiteen ja kulttuurin kenttää Bourdieun kenttäteorian silmälasien lävitse. Tutkimani kentän toimijat tuottavat puheessaan ja tekstissään (joskus samassakin puheenvuorossa) erilaisia diskursseja, joita laitan työssäni järjestykseen sen perusteella, mikä niistä näyttää hallitsevalta ja mikä vaiennetulta. Mäntynen ja Pietikäisen mukaan diskursseilla on valtaa, koska niillä on kyky rakentaa käsitystämme maailmasta. Valta liittyy myös diskurssien kykyyn esittää tapahtumat ”totena” tietystä näkökulmasta. (Emt., 73.)

Diskurssianalyysin ydintä on konstruktionistinen painotus, jossa kielenkäyttö ymmärretään sosiaalisena toimintana. Toiminnalla rakennetaan sosiaalista todellisuutta ja sillä taas voidaan tehdä

erilaisia asioita (Jokinen, Juhila ja Suoninen 1999, 10). Ihmisen katsotaan aina kieltä käyttäessään olevan osallinen kielen käytön kautta uusintamaan ympäröivää todellisuutta. Yksi yleinen tapa aloittaa analysointi on tutkia, millä sanastoilla tutkittavat kuvaavat jotain tukittavaa aihealuetta. (emt. 18.) Tarkastelun kohteina olevia kuvauksia kutsutaan diskurssianalyysin kohdalla usein selonteoiksi. Tämä erotuksena “todellisuuden” ja esimerkiksi haastateltavan oman maailmansa kuvauksen välillä (Suoninen 1999, 20). Sosiaalisen konstruktionismin käsitteellä viitataan useita traditioita yhdistävään korostukseen, jonka mukaan todellisuus rakentuu sosiaalisesti ja kielellisesti. Kaikki käsitteemme ovat tämän näkökulman mukaan sopimuksia tai ehdotuksia tavasta jäsentää maailmaamme. Tähän liittyviä traditioita ovat esimerkiksi Bourdieun kulttuurin sosiologia ja Foucault`n diskurssien tutkimus. (Alasuutari 1996, 32.)

Kriittisessä diskurssianalyysissa (Critical Discourse Analysis, CDA) pyritään tutkimaan voimasuhteita ja sosiaalisia rakenteita tekstien kautta. Analyysissa voidaan kiinnittää huomiota sanastoon, kielioppiin, metaforiin ja konnotaatioihin, koheesioon sekä tekstin rakenteeseen. Lisäksi analyysissa kiinnitetään huomio siihen, mitä ideologiaa tekstit edustavat ja kenelle ne ovat suunnattuja. Kielitieteen tutkija Norman Fairclough`n mukaan diskurssi on kielenkäyttöä sosiaalisen käytännön muodossa ja diskurssianalyysi on sen analyysia, kuinka tekstit toimivat sosiokulttuurisen käytännön sisällä. Mikä vain tekstin järjestys on oleellista kriittisen ja ideologisen analyysin kannalta (Fairclough 1995, 7.) Theo van Leeuwenin mukaan kriittisen diskurssianalyysin (CDA) ajatus pohjautuu ideaan, jossa puhe ja teksti (eli kieli) ovat tärkeässä roolissa säilytettäessä ja legitimoitaessa epätasa-arvoa, epäoikeudenmukaisuutta ja sortoa yhteiskunnassa. CDA käyttää diskurssianalyttisiä metodeja tuodakseen epätasa-arvon esille, mutta ei rajoita itseään mihinkään tiettyyn diskurssianalyysin suuntaukseen. Van Leeuwenin mukaan CDA toimii kiinteässä yhteydessä kriittisen yhteiskuntateorian kanssa. Tähän on paneutunut erityisesti Norman Fairclough, johon on vaikuttanut taas esimerkiksi Marxin, Gramschin ja tässä työssä olennaisen Bourdieun ajattelu. Kriittisen diskurssianalyysia kehittäneiden tutkijoiden välillä ei löydy teoreettista ”oikeaoppisuutta” CDA:n suhteen. Eri teoreetikkoja, kuten kriittisen diskurssianalyysin tutkija Teun A. van Dijkia ja Faircloughia yhdistävä tavoite löytyy kuitenkin vallitsevien, epätasa-arvoa aiheuttavien diskurssien ja genrejen kritiikistä. (van Leeuwen 2009, 277–278.)

Van Dijkin mukaan CDA on ongelmiin suuntautunut tapa tutkia diskursseja. Se ei ensisijaisesti keskity vain diskursseihin ja sen ominaisuuksiin, vaan yhteiskunnallisiin ongelmiin, kuten valta-asemiin ja vallan väärinkäyttöön. Tutkimus keskittyy tunnistamaan, miten edellä mainitut asiat uusintuvat puheessa ja tekstissä. Monesti esimerkiksi haastateltavat eivät kuitenkaan ole välttämättä tietoisia kaikista sosiaalisen todellisuuden aspekteista, eivätkä tietoisesti suuntaudu

niihin. Hän käyttää esimerkkinä paljon tutkimaansa rassistista puhetapaa, harva on tietoisesti rasisti tai tietoinen dominoivasta suhteesta, mutta tämä näkyy silti vastaanottajalle tai diskurssien tutkijalle. Van Dijkin mukaan tavoitteena ei ole todistaa vallan väärinkäyttöä, vaan tutkia, kuinka se vaikuttaa myös puheeseen/tekstiin. CDA voi keskittyä tutkimaan piilossa olevia, puhujien tai kirjoittajien kesken jaettuina yhteiskunnallisia uskomuksia (vaikkapa ennakkoluulo tai ideologia) ja kuinka ne tulevat puheessa/tekstissä esille. (van Dijk 2009, 110–111.) Kriittinen diskurssianalyysi auttaa siis näkemään, miten diskursiivinen toiminta rakentaa valtaa ja instituutioita. Tämä tapahtuu sellaisten itsestäänselvyksien kautta, jotka ovat joillekin toimijoille edullisia ja jotka syrjäyttävät toisia. Pyrkimyksenä on osoittaa diskurssien ja vallan välinen näkymätön, mutta näkyväksi tehtävä suhde ja näyttää, miten se luo valtaa ja hegemoniaa. *Ideologilla* Fairclough tarkoittaa väittämiä, jotka voidaan havaita tekstistä myös epäsuorasti. Silloin ne voidaan havaita alkuoletuksissa itsestäänselvyksinä. Ne myös vaikuttavat erilaisten valtasuhteiden muotoutumiseen ja ylläpitoon. Jokaisen tekstin kohdalla tutkijan on hyvä pohtia sen ideologista toimivuutta ja sitä, mikä on tekstin vaihtoehdon yhteiskunnallinen alkuperä, kuka sen esittää ja mistä se tulee. On myös hyvä miettiä, mikä voi motivoida tällaisen valinnan ja mitä seurauksia valinnalla on, sekä miten se vaikuttaa toimijoiden tavoitteisiin. (Fairclough 1995, 25–26.)

Kriittiselle diskurssianalyysille ominaista on kolmijakoisuus. Tavoitteena on tekstin selitys, tulkinta ja kritiikki. Analysoitavia tekijöitäkin on kolme: *tekstit*, *diskurssit* (*diskurssikäytännöt*) ja *kontekstit*. Fairclough on luonut näistä aineksista kolmiulotteisen kehikon, joka käsittää seuraavat tasot:

- 1) itse *tekstin*, eli sen mitä ja miten sanotaan
- 2) *diskursiivisen käytännön*, joka tuo esille tekstin vastaanoton eli kenelle teksti on suunnattu.
- 3) *sosiokulttuurisen käytännön*, joka tutkii ja selittää tekstin ja laajemman sosiaalisen ideologian välistä suhdetta ja vallan hegemoniaa

Kehikossaan Fairclough yhdistelee Bakhtinin teoriaa genreistä ja Gramscin teoriaa hegemoniasta. Näistä ensimmäinen korostaa diskurssikäytännön (*discourse practise*) luovuutta, heterogeenisyys nousee intertekstuaalisuudesta, eli uudet tekstit koostuvat muista jo tuotetuista teksteistä ja monimuotoisista tekstityypeistä (*diskurssi, genret*). (Fairclough 1997, 78–85.) Teoria *hegemoniasta* tuo esille, kuinka valtasuhteet rajoittavat ja kontrolloivat tuottavuutta ja luovuutta diskursiivisessa käytännössä ja kuinka tietty suhteellisen vakaa diskurssijärjestyksen rakenne muodostaa yhden hegemonian kentän. (Fairclough 1995, 2.) Hegemonia on valtaa yhteisöön, jota ei voi saavuttaa koskaan kokonaan vaan osittain ja tilapäisesti. Tämä tapahtuu Fairclough`n mukaan rakentamalla liittoumia, integroimalla mukaan alempia luokkia esimerkiksi instituutiossa. (emt., 75–76.)

Diskurssijärjestyksen (order of discourse) käsitteen Fairclough on omaksunut Michel Foucaul`lta. Tällä tarkoitetaan järjestäytyneitä *diskurssikäytäntöjä*, jotka taas nousevat tietystä sosiaalisesta kentästä tai instituutiosta. Erilaiset diskurssikäytännöt ovat käytössä erilaisissa tilanteissa, mutta myös saman sosiaalisen tilanteen sisällä voi olla useita, myös vastakkaisia diskurssikäytäntöjä, jotka pohjautuvat henkilön ideologisesta tai teoreettisesta asemasta. Olemassa olevia diskurssikäytäntöjä voidaan siis ottaa käyttöön tai hylätä henkilön taustasta riippuen. Rajat diskurssijärjestyksen välillä ja sisällä ovat jatkuvassa muutoksessa ja muutos diskurssijärjestyksissä on osa sosiokulttuurista muutosta. (Fairclough 1995, 12.) Diskurssijärjestyksessä tulevat esille myös diskurssin valta-asetelmat. Diskursseilla on erilaisia keskinäisiä järjestyksiä, joiden yhdistelmät ja poissulkemiset tuottavat tietynlaista tietoa ja jättävät ulkopuolelle toisenlaista tietoa. Diskursiivinen valta voidaan nähdä sen järjestyksen kautta, millaiset diskurssit pääsevät ääneen ja millaiset taas hiljennetään, unohdetaan tai marginalisoidaan. (Pietikäinen ja Mäntynen 2019, 83.)

Fairclough tekstien lingvististä analyysia voi lähestyä erittelemällä tekstissä samanaikaisesti käynnissä olevia prosesseja - representaatioita, identiteettejä ja suhteita (Fairclough 1997, 136–139). *Representoiminen* on keskeinen käsite diskursiivisen vallan tutkimisessa, johon ovat vaikuttaneet Stuart Hallin tutkimukset. Se on toimintaa, jossa kielen kautta rakennetaan tiettyä ”kuvaa” ihmisistä ja asioista. Representaatio vaikuttaa ihmisten asemaan ja kysyy valtaan liittyen, mitä asioita tehdään näkyväksi ja mitä ei tai mitä on valittu ja mitä ei. Representaatiot esittävät nimensä mukaisesti uudelleen asioita, jotka hyödyntävät taas aiempia esityksiä. Toisaalta ne ovat aina uudenlaisia. Representaatiot eivät esitä suoraan todellisuutta, vaan niissä halutaan herättää esiin tiettyjä merkityksiä valittujen diskursiivisten resurssien avulla. Heikkona puolena representaatioissa saattaa olla liian yksipuolinen kuva muuttuvasta ilmiöstä. (Pietikäinen ja Mäntynen 2019, 78–79.)

Diskursseista voi rakentua myös *identiteettejä*. Ne ovat käsityksiä itsestä, toisista ja ihmisten välisistä suhteista. Yksilöiden ja ryhmien identiteetit rakentuvat arkisen kielenkäytön kautta, ja niitä kuvataan kielellä ja muilla semioottisilla järjestelmillä. Identiteetit ovat myös tärkeä käsite diskurssitutkimuksessa. Identiteetit eivät ole itsestään olemassa olevia, vaan rakentuvat nekin kielenkäytössä. (Pietikäinen ja Mäntynen 2019, 89.) Tekstissä yhtä tärkeää kuin varsinainen sisältö on se, mitä tekstistä puuttuu eli sellaiset representaatiot tai osallistujat, identiteetit ja suhteet, joita tekstistä ei löydy. (Fairclough 1995, 80.)

Yleensä tekstinä ymmärretään kirjoitettu kieli, mutta diskurssi tekstinä voi tarkoittaa esimerkiksi puhetta, kirjoitusta, ei-verbaalista viestintää tai kuvaa. Diskursseja mahdollista tutkia kaikkialta,

missä kieltä käytetään. Fairclough pitää sosiokulttuurisen analyysin näkökulmasta tärkeänä myös, mitä tekstistä puuttuu. Myös ero eksplisiittisen (tarkka) ja implisiittisen (epäsuora) kielen välillä on tärkeää. Fairclough pitää esimerkiksi ideologioita usein epäsuoriksi oletuksiksi, jolloin implisiittisen sisällön analyysi voi tuoda uusia näkökulmia itsestään selvinä pidettyihin asioihin tai ”arkijärkisiin” asioihin. (Fairclough 1995, 5.)

Diskursiivinen käytäntö Keski-suomalaisen aineiston osalta merkitsee esimerkiksi erilaisten genrejen käyttöä. Viestin muoto on erilainen riippuen, onko kyseessä pääkirjoitus, uutinen vai mielipide. Sari Pietikäinen ja Anne Mäntysen mukaan (2019, 109–111) diskurssintutkimuksessa genrejen avulla kuvataan jokseenkin vakiintunutta ja tunnistettavaa kielellisen ja sosiaalisen toiminnan yhteenliittymää. Fairclough (1995,14) määrittelee genren sosiaalisesti hyväksytyksi tavaksi käyttää kieltä tietyn tyyppisessä sosiaalisessa aktiviteetissa. Genrejen avulla voidaan saada systemaattista tietoa tavoista järjestää sosiaalista toimintaa kielenkäytön näkökulmasta.

Esa Väli-verroksen mukaan mediatekstien tulkinnaassa yritetään vastata neljään kysymykseen. Ensimmäisenä halutaan kysyä, miten teksti on suunniteltu ja miksi näin, eikä toisella tavalla? Toiseksi kysytään, kuinka kyseisen kaltaiset tekstit tuotetaan ja mikä on niiden todennäköisin tulkinta (kuka puhuu ja kenelle?). Kolmas kysymys haluaa selvittää, mitä tekstin perusteella voi sanoa tiedotusvälineiden diskurssijärjestyksestä. Viimeinen kysymys haluaa selvittää laajempaa sosiokulttuurista yhteyttä, mihin teksti kuuluu (esimerkiksi yhteiskunnallinen tilanne) ja mitkä ovat sen yhteiskunnalliset ja todennäköiset ehdot. (Väli-verronen 1999, 25.)

Aineistona sanomalehti Keski-suomalaisesta poimimani kulttuuritalo Villa Ranaa koskevat kirjoitukset ovat hyvin erityyppinen aineisto kuin haastattelut. Kriittisen diskurssianalyysin keinoin on mahdollista tarkastella valtasuhteita yhteiskuntajärjestelmissä ja etsiä viitteitä, miten media vaikuttaa esimerkiksi poliitikkojen ja yleisön välisiin suhteisiin. Lisäksi metodin avulla voi tarkastella sitä, kuinka tiedotusvälineen kieli toimii ideologisesti ja millaisia representaatioita, identiteettejä ja suhteita se tuottaa (Fairclough 1997, 26). Fairclough´n mukaan joukkoviestinnän erityispiirre on ajallinen ja paikallinen epäyhtenäisyys, eli teksti tuotetaan ja luetaan eri aikaan. Tässä suhteessa aineistoni eroavat, haastattelut ovat tuotettu vuorovaikutuksessa ja samassa tilanteessa, kun taas lehtitekstistä tämä vuorovaikutus puuttuu. (Fairclough 1997, 54.)

Suurin ero median tuottamien diskurssien ja haastatteludiskurssien välillä on vuorovaikutustilanteessa. Mediadiskurssissa tuottaja ja vastaanottaja eivät kohta -tai kohtaamista edeltää viive. Haastatteludiskurssissa sama henkilö toimii sekä diskurssin tuottajana että tulkitsijana.

Samalla, kun hän itse puhuu, hän tulkitsee vastaanottajan ilmeitä ja saattaa muuttaa puhettaan sen mukaan, minkä voin havaita omista haastattelutallenteistanikin. Haastattelupuheen diskursiivinen analyysi puolestaan pyrkii näkemään haastattelun väittämän tiedon tilannesidonnaisena kuvauksena haastattelun aiheista. Olennaista on vuorovaikutteisuus haastattelutilanteessa. Kuvaukset ja tieto todellisuudesta syntyvät kielen kautta vuorovaikutuksessa, jolloin myös haastattelijan rooli nousee tärkeäksi osaksi aineistoa. Tämä tulisi ottaa huomioon kaikissa tutkimuksen vaiheissa. (Pietilä 2010, 214.)

4.3. Aineistot ja niiden käsittely

Aineistoni koostuu kahdenlaisista teksteistä, mediassa julkaistuista kirjoituksista sekä toimijoiden litteroidusta haastattelupuheesta. Kriittisen diskurssianalyysin keinoin pyrin tuomaan esille aineistossa näkyviä valtasuhteita, jotka tulevat näkyville tekstien kautta. Aineistossa kiinnitän huomiota avaintemoihin, joita Keskisuomalainen ja kulttuuritalo Villa Ranan toimijat haluavat tuoda julkiseen keskusteluun sekä siihen, mitä merkityksiä ne välittävät. Mitä ongelmia tekstissä tulee esille, kenen äänellä teksteissä puhutaan, millaisia argumentteja ja millaista kieltä teksteissä käytetään ja mikä merkitys tällä kaikella voi olla sille kentälle, johon se yrittää vaikuttaa. Esimerkiksi Norman Fairclough (1997, 26) näkee yhteiskuntajärjestelmissä olevien valtasuhteiden vaikuttavan mediaan, mutta myös median vaikuttavan esimerkiksi poliitikkojen ja yleisön suhteeseen. Kiinnostavaa onkin tutkia, auttavatko mediassa tai haastatteluissa esitetyt itsestään selvinä esitetyt väitteet tuottamaan ja uusintamaan valtasuhteita, vai onnistutaanko niissä horjuttamaan tasapainoa.

Pääaineiston tutkimuksessani muodostavat kulttuuritalo Villa Ranaan muuttavien toimijoiden haastattelut, jonka lisäksi haastattelin Jyväskylän kaupungin kulttuurijohtajaa. Lisäaineistona käytin Jyväskylän kaupungin strategiaa sekä Jyväskylän kulttuuristrategiaa, joiden kautta voin tarkastella Jyväskylän kaupungin painopisteitä ja miten kulttuurin rooli asemoituu suhteessa muihin sektoreihin. Jyväskylän Sydän -hankkeen vaiheet on raportoitu huolellisesti ja raportit ovat nähtävissä hankkeen kotisivuilla. Haastateltavat valikoituivat mukaan selkeällä tavalla, sillä kulttuuritaloon asettuvien toimijoiden joukko on määrältään sopivan kokoinen tutkimusta ajatellen.

Aineistooni kuuluvat lisäksi Keskisuomalaisen verkkolehdeissä julkaistut kirjoitukset aiheesta. Materiaali ja julkaisupäivät saattavat poiketa printtilehden sisällöstä esimerkiksi otsikoinnin suhteen, samoin esimerkiksi sivunumerot puuttuvat. Kirjoitusten yhteydessä on mainittu, mikäli ne ovat pääkirjoituksia tai mielipidekirjoituksia. Kulttuuritalo Villa Ranaa koskevia juttuja on tähän

mennessä julkaistu yhteensä 38 kappaletta (sisältäen kaikki juttutyypit). Keräämäni materiaali on julkaistu aikavälillä 15.2.2017–28.2.2021. Lisäksi taustoittaakseni tutkimusta olen myös tarkastellut Villa Ranaa koskevaa uutisointia ennen Villa Rana -hanketta, mutta tämä aineisto ei ole mukana analyysissä. Näitä kirjoituksia löysin vuosilta 2008–2016 yhteensä 14 kappaletta. Koska tämä osuus aineistosta on julkista ja kaikkien saatavilla, ei sen käsittely edellytä erillisiä toimenpiteitä. Erityyppisillä aineistoilla on eri tehtävät, lehtiaineisto on tuotettu ennen tutkimusta ja sen aikana, kun taas haastatteluaineisto on tuotettu tutkimusta varten. Näillä on siis eri tehtävät tutkimuksessa.

Teemahaastattelussa on ennalta määrätty aihealueet, teemat. Vaikka teemoihin liittyvät kysymykset ovat etukäteen väljästi mietittyjä, teemojen järjestys ja tarkka muoto eivät ole tarkkaan määriteltyjä, kuten vaikka strukturoidussa haastattelussa (Eskola & Suoranta 2001, 86). Koska olen itse ollut osana tutkimaani kenttää kulttuurituottajan roolissa, tunnen kaikki haastateltavat ainakin pintapuolisesti. Aihe on myös haastateltaville tärkeä, ja senkin vuoksi lähestyminen oli helppoa ja kaikki haastateltavat lähtivät mielellään mukaan tutkimukseen, jonka tuloksista he itsekin voivat hyötyä työssään.

Kaikki kuusi haastattelua oli tarkoitus nauhoittaa Jyväskylän yliopiston nauhurilla, jolla teinkin kaksi haastatteluista, mutta korona -epidemian puhkeamisen ja tapaamisrajoitusten vuoksi päädyin tekemään loput haastattelut videotapaamisten avulla, kaksi haastattelua Skypea kautta ja kaksi Zoomin kautta. Tallensin nämäkin. Kaikki aineisto on purettu yliopiston turvatilaan, U: -asemalle. Tähän tallensin myös litteroidut haastattelut, jotka työstämisen ajan ovat olleet omalla tietokoneellani salasanan takana Libre Office (odt) -dokumentteina. Jyväskylän yliopiston museo on kiinnostunut säilyttämään haastattelut. Olen sopinut intendentti Pirjo Vuorisen kanssa, että haastattelut siirretään aineiston käsittelyn jälkeen heidän säilytykseensä museon. Tähän pyydetään vielä erikseen asianosaisten suostumus.

Haastattelun tilannekonteksti (esim. Pietikäinen ja Mäntynen 2019, 44–45) vaikuttaa haastattelusta saadun informaation määrään. Tilanteen pakosta olen joutunut tekemään haastattelut poikkeavilla välineillä, mitä aiemmin ajattelin. Kuitenkin esimerkiksi Zoomin tai Skypea kautta tehdyt videopuhelut tuovat lisäinformaatiota verrattuna nauhurilla tehtyihin haastatteluihin, sillä videokuvan avulla pystyy palauttamaan tilanteen myös ei-kielellisellä tavalla (ilmeet, eleet) mieleen, mikä taas ei onnistu pelkän äänitallenteen avulla. Itse haastattelutilanteeseen vaikuttaa myös tieto siitä, että haastattelu nauhoitetaan ja säilytetään. Tämä saa haastateltavat miettimään tarkemmin sanomisiaan esimerkiksi kriittisten äänenpainojen suhteen. Kuten jo aiemmin olen tuonut esille,

myös oma suhde haastateltaviin vaikuttaa tilanteeseen. Tämä näkyy esimerkiksi haastateltavien tuttavallisissa viittauksissa vastauksissa kuten ”*niinku tiiät*” tai ”*niinkun varmaan muistat itekin*”, kun taas itselleni henkilökohtaisesti vieraan haastateltavan kanssa kielenkäyttökin pysyy muodollisempänä.

Haastateltavat esiintyvät tutkimuksessa omilla nimillään tai työnimikkeillään, joten heidät voidaan tunnistaa. Tämä on perusteltavissa esimerkiksi siten, että he ovat jo julkisuudessa esiintyneet aiheeseen liittyen ja tuoneet tähän liittyviä mielipiteitä julki. Mikäli haastattelutilanteessa olisi tullut ilmi arkaluonteista tietoa, olisin poistanut sen haastattelunauhoilta ja litteraateista ennen materiaalien lopullista säilytystä. Nyt tähän ei ilmennyt tarvetta. Haastateltavilta on hankittu asianmukaiset luvat ja haastateltavat on informoitu tutkimuksen luonteesta, sen aikataulusta ja aineistojen säilytyksestä ennen haastatteluiden aloittamista.

Koska pääaineistoni muodostuu haastatteluista, minun oli tutkimusta tehdessäni otettava huomioon ja tuotava työssä esille monia näkökohtia näihin liittyen. Haastateltavien valinta on ainakin pääjoukon osalta helposti perusteltavissa ja lehdistöaineisto selvärajainen aiheensa vuoksi. Kuitenkin jo haastatteluun valmistautuminen itse tilanteesta puhumattakaan vaatii alusta lähtien tarkempaa havainnointia. Haastattelun aikana ja haastatteluja sopiessakin on hyvä tiedostaa esimerkiksi haastattelijan ja haastateltavan väliset valta-asemat. Esimerkiksi Matti Hyvärisen mukaan kuvitelma täydellisestä tasa-arvosta haastattelun osapuolien välillä on epärealistinen. Hänen mukaansa haastattelutilannetta tulisi tarkastella vuorovaikutuksena, jonka aikana liikutaan erilaisissa diskursiivisissa asetelmissa. (Hyvärinen 2017, 17.)

Kaikki haastattelussa tapahtuva on tutkijan aineistoa. Tiedonsiirto -paradigman mukaan haastateltava on passiivinen tietosäiliö (informantti), joka luovuttaa tietonsa haastattelijalle. Aktiivinen haastattelu puolestaan mahdollistaa haastattelijalle erilaisia rooleja, toimia mahdollisimman vähän aktiivisesti, valita olla haastattelussa tasavertainen keskustelukumppani tai mieltää haastattelu vuorovaikutustilanteena, jossa osapuolet ovat tasavertaisena mukana. (Hyvärinen 2017, 19.) Eero Suonisen mukaan diskurssianalyysissä ei tarkastella haastateltavia tiedonsiirto -paradigman mukaisesti vaan pikemminkin keskitytään pohtimaan, miten toimijat tekevät asioita ymmärrettäviksi kielenkäyttönsä kautta (Jokinen, Juhila & Suonio 1999, 18).

Itse näen tärkeänä tunnistaa oma roolini haastattelutilanteessa ja kirjoittaa sen auki tutkimuksessa. Katson oma roolini tutkimushaastateltavien pääjoukon suhteen melko tasavertaiseksi, koska olen itsekin toiminut suunnilleen vastaavassa työssä ja siten tunnen asian suunnilleen samalla tasolla kuin hekin. Haastateltavat ovat myös esimerkiksi suunnilleen samaa ikäluokkaa tai samaa

sosiaalista luokkaa, joilla seikoilla on myös merkitystä tilanteessa. Osan haastateltavista tunnen myös henkilökohtaisesti, mutta en kaikkia. Haastattelutilanne tutun ja vieraan haastateltavan kanssa on erilainen. Asiantuntijahaastatteluisissa tilanne muuttuu hieman epätasa-arvoisemmaksi roolien suhteen. Vaikka itse tunnistan mahdollisesti menneisyydessä tapahtuneita tapahtumia tutkimaani aiheeseen liittyen omasta työhistoriastani johtuen ja niiden olemassaolo saa näkyä, kaikki tutkimuksessa analysoitava tieto tulisi perustua itse haastattelutapahtumaan.

Litteraation tarkkuus riippuu tutkimuskysymyksestä ja analyysimenetelmästä, joten litteroinnin käytännötkin vaihtelevat paljon (Ruusuvuori & Nikander 2017, 431). Litteraatio on myös jo tulkintaa, joten tutkijan on tärkeää perustella litteraation tarkkuuden suhteen tekemänsä valinnat. Ruusuvuoren ja Nikanderin mukaan aineiston käsittely diskurssianalyysin keinoin vie huomion tilanteeseen merkityksenantoon ja puheeseen toimintana. Tällöin voidaan pitää olennaisena vuorovaikutteista tilannetta, jonka osana ovat myös tutkijan esittämät kysymykset ja tutkijan tapa esittää kysymykset (emt. 431). Kuten aiemmin jo mainitsin, haastattelu on vuorovaikutteinen tilanne ja myös oma roolini vaikuttaa aineiston syntyyn. Keskityn kuitenkin analyysissä haastateltavan puheeseen, vaikka analyysin kohteena voisi olla myös haastattelijan puhe.

Koska haastattelukysymykset ovat analyysin kannalta merkittäviä, haastatteluissa Kulttuuritalo Villa Ranan toimijoille esittämäni teemat apukysymyksineen ovat nähtävillä työni lopussa. Asiantuntijahaastattelussa käytin eri kysymyksiä, mutta noudatin osin samoja teemoja. Oman tutkimusasetelmani valossa minun koin tarkoituksenmukaiseksi tehdä sanatarkan litteraation ja merkitä esimerkiksi tauot, tunteenilmaisut (kuten nauraminen, äänen korottaminen) muistiin mahdollisimman tarkasti. Käytin näiden ilmaisujen ympärillä sulkeita. En nähnyt tarpeelliseksi merkitä ylös esimerkiksi intonaatioita, sisään- ja uloshengityksiä tai taukojen kestoja muistiin, koska olen kiinnostunut itse puheen sisällöstä enemmän. Tauot merkitsin litteraatioon pilkulla ja pidemmät tauot kolmella pisteellä (...). Hakasulkeisiin olen merkinnyt täydentäviä asioita, joita voi pitää litteraation lukemisen kannalta tarpeellisena. Joissain kohtaa saatetaan esimerkiksi viitata henkilöön tai asiaan, jonka sekä haastattelija että haastateltava tuntevat, mutta lukija ei, joten olen kirjoittanut selvennyksen. Tutkimuksen tekstinäytteissä [...] merkitsee, että olen jättänyt osan tekstistä pois. Puhekielisyys saa näkyä aineistossa sen diskursiivisen purun yhteydessä. Litterointia voidaan pitää analyysin ensimmäisenä vaiheena, jonka kautta aineistoon pääsee tutustumaan ja samalla voi ottaa etäisyyttä haastattelutilanteeseen. (emt. 437.) On myös hyvä tiedostaa, että litteraatio on vain yksi mahdollinen tulkinta haastattelutilanteesta. Osa haastatteluista on sikäli eri asemassa keskenään, että osassa on tulkintaa monipuolistava videokuva mukana ja osassa vain ääni. Ilmeet ja eleet tuovat lisäinformaatiota siihen, mitä/miten haastateltava puhuu.

Litteraation jälkeen seuraava kosketus aineistoon tapahtui teemoittelun kautta, joka tässä tapauksessa on muutoinkin luontevaa, koska haastattelukysymykset ovat teemojen sisällä. Löytämäni teemat eivät kuitenkaan noudattaneet haastattelun teemoja. Media-aineiston osalta teemoja täytyy etsiä tutkimuskysymyksistä lähtöisin. Tutkimuskysymysten mukaisesti pyrin löytämään keskeiset aiheet ja tutkimusongelman kannalta olennaiset asiat. Sinällään teemoittelu ei vielä osoita analyysia, vaan vaatii teorian ja empirian välistä vuoropuhelua (Eskola ja Suoranta 2000, 174–175).

Jotta aineiston diskursiivinen analyysi voisi olla luotettavaa, täytyy diskurssien rakentuminen pystyä perustelemaan huolellisesti. Vaikka itse analyysin suorittamiseen ei ole valmista sapluunaa, analyysi alkaa hahmottamalla aineistosta eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä. Näin pyritään löytämään erilaisia repertuaareja (esimerkiksi käsite- tai asiakokonaisuus). Pyrkimyksenä on saada tulkinta läpinäkyväksi, jolloin lukijan on helpompi seurata päättelyä. (Eskola ja Suoranta 2000, 198.) Tämän vuoksi riittävä määrä sitaatteja aineistosta on perusteltua olla esillä.

5 VILLA RANAN DISKURSSIT

Vastatakseni tutkimukseni alussa esittämiini kysymyksiin lähestyin aineistoa aiemmin esittelemäni Bourdieun kenttäteorian kautta. Kysyin, miksi kulttuuritalo Villa Ranan perustaminen nähdään tärkeänä sinne muuttavien toimijoiden näkökulmasta, mitä kulttuuritalo tuo kulttuurielämälle (kulttuurin kentälle) Jyväskylän kaupungin näkökulmasta sekä viimeisenä miten kulttuuritalo ja siitä julkisuudessa käytävät keskustelut muokkaavat Jyväskylän kulttuuritoimijoiden kenttää ja sen toimijoiden asemia.

Paikallistin aineistosta neljä diskurssia, jotka nimesin seuraavasti: Villa Rana kaupunkikuvan elävöittäjänä, Epävarmuusdiskurssi, Vapaan kentän aktivoituminen ja yhteistyö sekä Yhteisön ja paikan merkitykset. Käyttäen kriittisen diskurssianalyysin menetelmää teemoittelin aluksi sekä litteroidusta haastattelupuheesta sekä media- aineistosta löytyviä yhtäläisyyksiä, kuten toistuvia sanoja tai sanontoja ja toisaalta poikkeamia näistä teemoista. Näiden pohjalta etsin avainsanoja tai sanontoja, joiden pohjalta muodostin löytämäni diskurssin. Lopulta vielä tarkastelin löytämiäni diskursseja ja uudelleen ja havaitsin useamman diskurssin kuuluvan laajempaan diskurssiin osaksi. Pyrin tarkastelemaan näiden suhdetta toisiinsa sekä myöhemmin vertailemaan lehtiaineistossa sekä haastattelupuheessa esiintyviä puhetapoja toisiinsa, löytyykö niistä yhteisiä asioita tai eroja. Näiden hahmottamisen helpottamiseksi analyysissä on runsaasti sitaatteja aineistoista, joista olen kursivoivoinut ne osat, joiden perusteella olen tehnyt analyysia.

5.1. Villa Rana kaupunkikuvan elävöittäjänä

Tähän diskurssiin paikallistin kahtalaista puhetta Villa Ranasta kaupunkikuvan parantajana ja vetovoimatekijänä alueelle sekä kulttuuritalo Villa Ranan imagon luomista ja asemoimista osana Yläkaupunkia. *Imago, brändi, kulttuurihistoriallinen, arkkitehtoninen* sekä *valtakunnallinen merkitys* nousevat esiin kulttuuritalosta puhuttaessa. Myös *kaupungin kulttuuriprofilin nostaminen* tulee tässä diskurssissa esille. Lisäksi tuodaan esiin kaupunkilaisten ja matkailijoiden näkökulma, Villa Rana olisi heille helposti saavutettava paikka sekä lisäksi paikkana kiinnostava sen kulttuurihistoriallisen merkityksen vuoksi. Diskurssista löytyy esimerkkejä Keskiuomalaisen kirjoituksista sekä toimijoiden haastatteluvastauksista.

Colin Mercer toi esille kulttuurisuunnittelun yhteydessä puhuessaan, kuinka kulttuurisuunnitteluun ryhtyessä pitää osata puhua talouden kielellä ja luoda laajaa yhteistyötä. Niinpä vapaa kenttä on omaksunut viestinnässään lukujen merkityksen kertoessaan kentän merkityksestä muille,

kaupunkilaisille ja kulttuuritaloonkin vaikuttaville päättäjille. Kaupungin näkökulmasta arvostettavaa pääomaa kulttuurin kentällä on kulttuuritalon toimijoiden oma aktiivisuus, ammattimaisuus ja luotettavuus. Näkyvyyttä tuo kulttuurihistoriallinen tausta ja ympäristö Yläkaupungilla. Merkittävänä nähdään kulttuuritalon vaikutus *kulttuurikaupungin vahvistajana* sekä *maakunnallisena vetovoimatekijänä*. Taloudellinen puhe kaupunkikehityksen näkökulmasta korostaa *imagollisia* puolia ja kulttuuria taloudellisen hyödyn välineenä. Seminaarinmäen alue nähdään myös matkailun ja asukkaiden näkökulmasta arvokkaana.

No mun mielestä se on kyllä merkittävä sellanen uusi sellanen [...] niinku kulttuurikeskus, ei tietysti, sen voi nähdä tällasena että ei nyt kauhean suurimuotoinen mutta toisaalta se on myös kyllä sit niinku *kokoaan suurempi*, koska tavallaan sitten taas siinä Villa Ranassa on niin paljon tätä niinku *kulttuurihistoriallista* pohjaa, koko se kampusympäristö siinä, yliopiston spiritti ja kaikki minkä sitten semmonen niinku minkä vapaan kentän toimijat ottaa niinku oman aktiivisuutensa kautta haltuun, ni mun mielestä se on jo tällanen niinku, jos nyt halutaan puhua nykyaikaisella tarinatermillä ni tavallaan niinku jo sellanen niinku tarina joka *vahvistaa jo Jyväskylää kulttuurikaupunkina* niinku yksinomaan, että tavallaan on pystyneet niinku tekemään tällasen....tällasen niinkun tehtävän (Kulttuuripäällikkö)

Tyhjänä ja pimeänä rakennus antaa ankean kuvan kampusalueen pääsisäänkäynnille. Rakennus ei ole tärkeä vain paikallisesti vaan sillä on *arkkitehtonisesti myös valtakunnallista merkitystä*, myös aikoinaan uudenlaisen taidekasvatuspedagogian kehtona. (Toivakka 15.12.2018)

Tulevaisuudessa tapahtuvien muutosten, kuten sosiaali- ja terveystalouden uudistuksen takia kulttuuripalveluilla on enemmän merkitystä kaupungin toiminnassa ja sen vetovoima kasvaa. Kaupungin kulttuurisuunnitelmassa (2017) mainitut pääkehittämiskohteet ovat 1) Palvelujen kohdentaminen 2) Kulttuuritoimijoiden tilat ja niiden toiminnallinen kehittäminen 3) Elinkeinopolitiikka 4) Kulttuuri ammattina. Tilakysymyksen osalta suunnitelmassa todetaan muun muassa näin:

Tilakysymyksissä yhtenä tärkeänä kokonaistavoitteena on *kaupunkikeskustan elävöittäminen ja kehittäminen kulttuurin keinoin*. Kaupunkitilaa myös estetisoidaan ja virkistetään tarjoamalla jatkossa lisää paikkoja ja toimintamahdollisuuksia katutaiteelle. (Kulttuurisuunnitelma 2017, 14)

Kulttuurisuunnitelma (2017) korostaa myös kulttuurin sivistyksellistä merkitystä.

Kaupunkisuunnitteluhankkeet kuten Jyväskylän sydän pyrkivät keskustan vetovoiman kasvattamiseen käyttäen kulttuuria apuna näkökulma on taloudellinen ja imagollinen toisaalta arvoa nähdään myös kulttuurisisältöjen tuottajana. Keskisuomalainen puhuu pääkirjoituksessa Villa Ranasta näkyvyyden tuojana ja ottaa huomioon myös matkailullisen näkökulman ja toisaalta

kulttuuritalon ainutlaatuisuuden valtakunnallisesti. Tällä pyritään arvottamaan kulttuuritaloa osana laajempaa kenttää. Keskisuomalaisen pääkirjoitus tuo esille valtakunnallisen merkittävyyden ja esittää tämän merkittävyyden takeena suuren avustuksen Taikelta.

Valtakunnallisesti ainutlaatuista on Villa Ranaan muuttavien taiteenlajien kirjo. Taloon sijoittuvat Jyväskylän Kesä, Keski-Suomen elokuvakeskus, Keski-Suomen Tanssin keskus, Teatterikone ja Lastenmusiikkiorkesteri Loiskis. Yhdistäviä tekijöitä on muun muassa *pitkäaikainen ja kunnianhimoinen taiteen edelläkävijyys*. Hankkeen merkittävyyttä korostaa sekin, että toimijoita edustava Kulttuuritalon tukiyhdistys on saanut Taiteen edistämiskeskukselta viisivuotisen kehittämisavustuksen, jonka suuruus on vähintään 100 000 euroa vuodessa – siis vähintään puoli miljoonaa euroa yhteensä. Villa Ranasta muodostuu juuri sellainen keskikokoinen kulttuuritalo, jollaista Jyväskylään on kaivattu jo pitkään. Juomatehtaan studio on sympaattinen, mutta moni korkeatasoinen esitys ansaitsisi saada suuremman yleisön kuin sinne mahtuu. [...]Suurin rikkaus syntyy silti luovuuden yhdistämisestä. Se näkyy myös yleisölle aivan uudenaikaisina poikkitaiteellisina esityksinä, jotka *toivottavasti keräävät huomiota ja yleisöjä Jyväskylän ulkopuoleltakin*. (Pasanen 24.11.2020)

[...]– Kyseessä on *valtakunnallisestikin aivan poikkeuksellinen tapaus*. Suomessa ei ole montakaan tällaista kokonaisuutta, jossa yhdistyy näin moni taiteenlaji, sanoo Keski-Suomen tanssin keskuksen hallituksen puheenjohtaja Terhi Kuokkanen. (Tuomaala 18.11.2020)

Kulttuuritalo Villa Rana nähdään yhtenä toimijana kulttuurihistoriallisen arvonsa ja sen ympäristönsä vuoksi. Helpottaa markkinointia ja voi muodostua *brändiksi*. Yläkaupungin ”boheemileima” on jo valmiiksi olemassa ja sitä halutaan hyödyntää. Villa Ranan toimijat tarjoavat kulttuuritaloa tarjotaan myös kaupunkikuvan kohottajaksi ja *Jyväskylä -brändin* kohottajaksi.

Nii ihan varmaan just senki takia et toi Villa Rana nyt on saanu aika *isoa näkyvyyttä valtakunnallisesti* ja just ton, niinku ton kehittämisavustuksen kautta niin siltähä odotetaan jotain ihan uutta mallia, tällasta villaranamaista toimintamallia, no se ehkä tulee tähtäämään niinku VOSiin, VOS- uudistuksen kautta ni mä luulen että se on niinku ollut heillä myös taustalla ajatuksena. Jyväskylässä ei ole taide- ja kulttuuritaloa, tällasta, niin sehän on ihan ensimmäinen niinku olemassa oleva sellanen, toki se niinku *vahvistaa tätä, tätä tota nii kaupungin kulttuuribrändiä*. (KSTK)

Noo mun mielestä se on niinku, se luo just sitä viihtyvyyttä, et on puhuttu paljon keskustan kehittämisestä ja niinku siitä, et miten jyväskyläläiset kokee oman kaupunkinsa, niin mä näkisin, että Villa Ranasta tulee niinku merkittävä osa sitä *Jyväskylä-kokemusta*, että, et ei varmaan ensimmäisenä vuonna tavoiteta, eikä niinku tavallaan, et meidän pitää suhtautua siihen niinku pitkällä aikajänteellä, mutta, mutta että mä näen että Villa Rana on tosiaan osa Jyväskylä-kokemusta, et se miten niinku täällä asuvat tai täältä poismuuttavat tai tänne muuttavat näkevät Jyväskylän, niin se talo tulee olemaan osa sitä niinku kuvaa, ne sanoo aina siellä, ne muuttaa sinne Tampereelle,

että kyllä siellä oli se mahtava se Villa Rana kävin siellä (nauraa) niinku sitä ja tätä ja tuota ja ne et siellä niinku luodaan niitä muistoja siitä omasta ympäristöstä (KSEK)

Villa Rana mainitaan suunnitelmassa myös yhtenä kehitettävänä tilana ”Villa Rana: Kehittymässä yhdeksi 3. sektorin kulttuuritoimijoiden keskuksiksi.” Kuitenkin koko kaupungin strategian painopisteet ovat muualla kuin kulttuurissa, ja tämän näkyy myös kaupungin viestinnässä, jossa korostuu Jyväskylä tapahtumakaupunkina. Tämä korostaa kulttuurin välineellistä roolia, jossa vapaa kenttä ja heidän tapahtumansa ovat alisteisessa asemassa taide- ja kulttuuri-instituutioihin nähden. Tekstinäytteet tuovat esiin kulttuuritalon toimijoiden perusteluja Villa Rana- hankkeelle kielellä, joka on tuttua esimerkiksi kaupungin strategiasta. Perustelut eivät koske vain välitöntä oman tilan tarvetta vaan viesti on suunnattu rahoittajille. Myös kaupunkilaisten näkökulma pääsee esiin. Osallisuus kulttuuripalveluihin on yksi kaupungin strategisia painopisteitä. Seuraavassa Keski-suomalaisen tekstissä nämä perustelut tulevat hyvin esille.

Järjestöt haluavat luoda Jyväskylään uuden vetovoimaisen kulttuuritalon, joka yhtenäistää ja keskittää kulttuuripalveluja ja *nostaa samalla koko kaupungin profiilia*. Yhteisessä tilassa voitaisiin *edistää keski-suomalaisen kulttuurin parempaa saatavuutta*, järjestöt uskovat. Kulttuuritalon hallintoa varten yhdistykset perustavat tänä keväänä Jyväskylän Kulttuuritalo ry:n. Sopivaa tilaa on etsitty vuosia. Villa Rana soveltuisi järjestöjen mielestä esitystoiminnan kehittämiseen ”kaikista eri näkökulmista”. [...]

-Kaupunkilaisten kannalta on tärkeää, että Villa Ranassa esitykset olisi tosi helppo saavuttaa ja Jyväskylään saataisiin entistä enemmän vierailuja. Kaupunkilaiset pääsisivät myös tutustumaan kulttuurihistorialliseen rakennukseen, Arja Kautto sanoo. (Tuomaala ja Kujala 14.2.2017)

Kaupungin suhde vapaan kentän kulttuuritalohankkeeseen näyttäytyy myös ristiriitaisena. Keski-suomalainen uutisoi uuden kulttuurisuunnitelman hyväksymisestä kulttuuri- ja liikuntalautakunnassa ja samalla siitä, kuinka samassa kokouksessa se hylkäsi Villa Ranan toimijoiden takuuvuokralainahakemuksen. Kaupungin toiminta on tässä suhteessa jäykkää, ja perustelut nojaavat johonkin aiemmin päätettyyn asiaan. Vaikka hanke on kaupungille ”äärettömän tärkeä”, keinot kaupungin mukana olemisesta jäävät toteamatta.

–Ei äänestetty, asia oli aika selvä juttu kaikkien mielestä. *Ei kaupunki ole aiemminkaan myöntänyt lainaa tällaisiin tarkoituksiin, emmekä halunneet siltä osin avata peliä*, sanoo lautakunnan puheenjohtaja Caius Forsberg (kok.). Forsbergin mukaan kaupunki tulee joka tapauksessa olemaan muulla tavoin mukana Villa Ranan toiminnan käynnistämässä, sillä kyseessä on lautakunnan mielestä ”äärettömän tärkeä hanke, joka pitää saada maaliin”. (Tuomaala 29.11.2017)

[...] jotenkin tuntuu et Jyväskylän kaupungin ihmiset ei ymmärrä sitä kuinka [...] hienona hankkeena tää näyttäytyy myös *Jyväskylän ulkopuolelle*...Että heidän todellaki kannattas tukee tätä ja nostaa tätä koska se *lisäis myös niinku Jyväskylän kaupungin kulttuurimyönteisyyden leimaa ulospäin* tai auttas niinku siinä” (Teatterikone)

Vapaan kentän aktivoitumisen voi nähdä taisteluna ja pyrkimyksenä on myös saavuttaa kulttuurista pääomaa, kuten näkyvyyttä ja tunnustusta omalle toiminnalleen. Yksi osa-alue on esimerkiksi näkyvyys kaupungin verkkosivuilla. Vapaan kentän mahdollisuudet osallistua julkiseen diskurssiin ovat parantuneet hankkeen myötä, he ovat tehneet julkituloja esimerkiksi vapaan kentän yhdistyksen perustamisen myötä, joka voi horjuttaa valta-asemaa. Tämä ei ole kaupungin hanke, mutta kaupunki voi tästä hyötyä, samoin sen *asukkaat*. Viimeinen osa kuvaa kulttuuritalosta käytävää keskustelua ja kuinka sen muokkaa Jyväskylän kulttuuritoimijoiden kenttää. Paikallisesti hanke saattaa näyttää pieneltä, mutta julkinen puhe nostaa hankkeen erityisyyttä ja *valtakunnallista painoarvoa esiin*. Ulkopuolista ääntä tuovat esimerkiksi Museovirasto ja Taike, jotka perustelevat hankkeen erityisyyttä.

Jyväskylän 2017 hyväksytyssä kaupunkistrategiassa on neljä ”kärkeä”: *osallistuvat ja hyvinvoivat asukkaat, raikas ja kasvava elinvoima, resurssien viisas käyttö sekä liikuntapääkaupunki*. Kulttuuri ja luovat toimialat näkyvät osassa kärkiä niiden alle listattuina kohtina. Kulttuuriin liittyvät tavoitteet kaupunkistrategiassa ovat muun muassa, että ”edistämme taiteen ja kulttuurin moni-ilmeisyyttä”, ”vahvistamme Jyväskylän vetovoimaisuutta kansainvälisenä kulttuuri-, tapahtuma- ja liikuntakaupunkina” tai jonkun verran myös kulttuuriin liittyen ”parannamme kaupunkikeskustan viihtyisyyttä ja elinvoimaa”. (Kaupunkistrategia 2017.) Liikuntapääkaupunki siis on oma kärkensä, ja kulttuuri on yhden kärjen alle listattuna tavoitteena ja valjastettuna kaupungin vetovoimatekijäksi.

Jyväskylän kaupungin kulttuurisuunnitelma nostaa kulttuurikaupunki Jyväskylän tavoitteiksi esimerkiksi sivistykseen, yhteistyöhön ja imagoon liittyviä asioita. Visio kulttuurikaupungista korostaa taiteen, kulttuurin ja kulttuuriperinnön roolia ”kaupunkilaisten arjessa oppimisen, kasvun, sivistyksen ja hyvinvoinnin lähteinä”. ”Jyväskylän moni-ilmeisessä kulttuurielämässä vireä ja jatkuvasti uusiutuva ruohonjuuritason kulttuuritoiminta resonoi arjessa kulttuurilaitosten kanssa.” tai ”Jyväskylä on nykyistä vahvempi kulttuurikaupunki, joka houkuttelee kulttuuriystävällisenä ja taiteellisesti korkeatasoisena kaupunkina”, ”Kulttuuri ja kulttuuriympäristö ovat tärkeitä *kaupungin imagon ja kehittämisen kannalta*” (Kulttuurisuunnitelma 2017, 7). Sikäli kulttuuritalo Villa Rana vastaa suunnitelman tavoitteisiin.

5.2. Epävarmuusdiskurssi

Tämä diskurssi kuvaa yhteen törmäviä intressejä kaupunkisuunnittelun kentällä. Keski-suomalaisessa on uutisoitu kaavamuutoksen hitautta kantaaottavasti. Tämä on hidastanut kulttuuritalon rakentumista ja luonut epävarmuutta toimintaan. Villa Ranan toimijoiden kannalta epävarmuus näkyy etenkin taloudellisena epävarmuutena. Tässä diskurssissa löytyy myös viitteitä yleisestä epäluuloisuudesta kulttuurialan toimijoita ja heidän pätevyyttään kohtaan. Tässä yhteydessä toimijat ovat altavastaajina tai selitysvelvollisina tilanteesta rahoittajille. Taloudellinen epävarmuus on yksi jatkuvasti läsnä oleva asia kulttuurialan toimijoiden arjessa. Diskurssissa törmäyvät myös kaupungin päättäjien taholta arvostettavat asiat, jotka ilmenevät strategiapapereiden kielessä. Yksi tällainen asia on esimerkiksi liikunnan ja kulttuurin suhde. Kaupunkistrategia nostaa painopisteeksi Liikuntapääkaupunki-kärjen, ja kulttuurin rooli jää pienemmäksi ja epämääräiseksi strategian tasolla.

5.2.1. Intressien törmäys kaavoituksessa

Kaavamuutos-uutisoinnissa äänessä ovat Villa Ranankin omistava Keski-Suomen Suojeltavat museokiinteistöt Oy:n toimitusjohtaja, joka Keski-suomalaisen mielipidekirjoituksessa yhtiönsä toimintalogiikkaa ja vetoaa kaupungin rakennusvalvontaan kaava-asian ratkaisemiseksi. Kaupunginarkkitehti pääsee taas Keski-suomalaisen uutisessa perustelemaan, miksi työt eivät vielä ole päässeet alkamaan. Kaupungin rakennusvalvonnasta johtava rakennustarkastaja kommentoi luvan viivästymisen syitä. Taloa koskevissa asioissa on kuultava myös Museovirastoa, koska rakennus on vahvasti suojeltu. Asiaa kommentoimaan on pyydetty myös Museovirasto ja Taiken edustaja. Pääkirjoitus rinnastaa helmikuussa Jyväskylän Sydän -hankkeen ja Villa Rana -hankkeen kulttuuritoimintoja keskittävinä hankkeina. Tässä diskurssissa Villa Ranan toimijoiden rooli on ”ajelehtia” niiden armoilla, joilla on taloudellisia resursseja ratkaista tilanne ja toivoa omasta puolesta parasta.

Lounaispuiston kaavaan liittyvissä asukastilaisuuksissa ja lehtien mielipidepalstoilla on ollut välillä kiivastakin sanailua ja Keski-Suomen Suojeltavat Museokiinteistöt Oy:n *motiiveja on epäilty*. Kiinteistönomistajan puuttuminen asukastilaisuuksista on herättänyt närää, ja *epäillään, että haluna on vain rakentamisesta saatava lyhytnäköinen voitontavoittelu*. Aukkaista saattaa näyttää siltä, että omistaja ei halua esimerkiksi kunnostaa Parviaisen taloa, mutta ehkä *kaikki eivät ymmärrä*, kuinka massiivisia hankkeita suojeltavien rakennusten kunnostamiset ovat ja kuinka asemakaavan viivästyminen valitusten takia hidastaa hankkeiden aloitusta. [...] mutta uskon, että alueita on mahdollista kehittää kulttuurihistoriallista arvoa kunnioittaen [...] *Ei ole kenenkään etu*, että vanhat, historiallisesti merkittävät ja vahvasti suojellut rakennukset seisovat tyhjänä. Tämän takia toivon, että löydämme hyvän yhteisymmärryksen alueen asukkaiden, kaavoittajien ja maanomistajien välille ja saamme yhdessä kehitettyä Lounaispuiston aluetta. (Häll 10.1.2020)

Kaavamuutoksesta syntyneitä selkkausta pääsevät uutisessa kommentoimaan jälleen rakennuksen omistaja ja kaupunginarkkitehti. Puheessa korostuu hallinnollinen diskurssi, jossa kaavaprosessi tai kaupunki on jotain, joka määrittlee asioita, eivätkä ihmiset. Tämä puhetapa kuvaa myös kunnallisen päätöksenteon jähmeyttä.

[...]– Mietimme keskenämme, mitä tässä on tehtävissä, mutta tällaisena hanketta ei voi viedä eteenpäin. Kaavoittajan kanssa täytyy käydä keskusteluja, miten tämä virhe korjataan, [Timo] Häll toteaa. [kaupungin arkkitehti] Strömberg korostaa, että *kaupunki on tehnyt voitavansa*, jotta merkittävästi suojellulta alueelta on ylipäättään voitu erottaa alue kulttuuritalon käytettäväksi.

– Olemme käyneet keskusteluja muun muassa viranomaisten ja Museoviraston kanssa. Näin erityisellä paikalla *kaavaprosessi määrittlee* lopulta alueen. Myös meidän toiveemme on, että kulttuuritoimijat pääsevät Villa Ranaan mahdollisimman nopealla aikataululla, Strömberg sanoo. (Perälä 9.8.2018)

Kulttuuritoimijoiden piti alun perin päästä Villa Ranaan tämän vuoden alussa. Kiinteistöön kohdistunut *kaavamuutosprosessi kuitenkin pysäytti* talossa tehtävät remonttityöt viime syksynä. Kaavamuutos oli tehtävä, sillä talon tuleva käyttötarkoitus poikkesi kaavassa asetetusta yliopiston opetustoiminnasta. Jyväskylän kaupunkirakennelautakunta hyväksyi kaavamuutoksen huhtikuun kokouksessaan. Remonttityöt voivat jatkua, kun kaavamuutoksen valitusajka on umpeutunut ja taloon saatu rakennuslupa. (Toivakka 16.5.2018)

Kaavoitusuutisen yhteydessä toimijoilla on passiivinen ja kommentoiva rooli, jossa he (tässä Kyösti Ylikulju) voivat vain perustella hankkeen tarpeellisuutta yleisölle, vaikka tässä vaiheessa valta hankkeen jatkumisesta onkin kaavoituksesta vastaavilla tahoilla.

[...]– Olemme pohjustaneet tarkoituksemme hyvin, joten hyvässä hengessä odotamme päätöstä. *Nämä ovat rakennukselle parhaita mahdollisia käyttötarkoituksia, mitä voin kuvitella*, toteaa tukiyhdistyksen puheenjohtaja Kyösti Ylikulju

Talossa tehtävät remontit on suunniteltu jo tarkasti, ja heti lupien saamisen myötä päästään aloittamaan työt. Kulttuuritalon avautuminen yleisölle viivästyy kuitenkin ainakin alkusyksyyn, mahdollisesti jopa loppuvuoteen.

– Tällaisissa projekteissa kestää aina, kun on vaihtunut omistajuus, kaava ja käyttötarkoitus. Jokaisesta osasta pitää odottaa aina valitusajat, ennen kuin voi jatkaa töitä. Tuleva päätös jännittää, mutta *toivomme, että asiat tulisivat vähitellen lopulliseen vaiheeseen*, Ylikulju toteaa. (Perälä 27.7.2018)

Keskisuomalainen ottaa kantaa kulttuuritalohankkeen hitauteen ja vertaa hanketta muihin pitkäkestoisiin projekteihin ja pitää viivästyksiä ”jyväskyläläisenä” piirteenä. Näissä tapauksissa toimittajat ottavat kantaa ja tulkitsevat toimintatapoja kaupungin sisällä.

Jälkimmäisessä esimerkissä kommentti myös poikkeaa kokonaistekstin uutismaisesta luonteesta ja tuo Villa Ranan osaksi laajempaan sarjaan epäonnistuneita, joskin tarkoituksellisesti suuremman mittaluokan hankkeita.

Villa Ranan muuttaminen kulttuuritaloksi on ollut kovin hidasta. Positiivista kuitenkin on, että suojellulle rakennukselle on ylipäänsä löydetty ostaja ja erinomainen käyttötarkoitus. Jyväskylässä on *valitettavan paljon päinvastaisia esimerkkejä rapistumaan jätetyistä ja jääneistä arvorakennuksista. Villa Rana -hankkeen soisi etenevän rivakasti suunnitellulla tavalla.* Sekaannus [kaava-asiassa] on selvitettävä pikimmiten. Keskellä kampusta ja lähellä kaupungin keskustaa sijaitsevalla kulttuuritalolla on hyvät mahdollisuudet kehittyä kaupunkilaisten yhteiseksi olohuoneeksi ja kohtaamispaikaksi. (Kärki 10.8.2018)

Sitä paitsi Jyväskylässä *kulttuurin tilahankkeiden viivästyminen on pikemminkin maan tapa kuin poikkeus.* Konserttialiahan on odoteltu kohta puolensataa vuotta. (Pasanen 24.11.2020)

Kulttuuritalo Villa Rana on Jyväskylän oma miniversio Olkiluoto 3:sta tai Länsimetrostä, tragikoomisen kompastellen edennyt hanke. (Tuomaala 19.9.2020)

Keskisuomalaisen uutisoinnista kuuluu esimerkiksi Museoviraston ja Taiken ääni, jotka edustavat muuta Suomea ja paikallisen kehyksen ulkopuolista ääntä, joilla on kuitenkin hankkeeseen määrittelyvaltaa talon kulttuurihistoriallisen statuksen vuoksi tai hankkeen päärahoittajan roolissa. Museoviraston johtaja antaa haastattelussa rakennuksen omistajalle epäsuorasti ja suorasti ohjeita, kuinka rakennusprosessissa olisi meneteltävä.

[...]Museoviraston kulttuuriympäristöpalveluiden johtaja [Mikko] Häröstä on hienoa, että Kulttuuritalo Villa Ranan toimijat ovat saaneet Taikelta mittavan avustuksen. – Kulttuuritoiminnan ylläpitäminen rakennuksessa on hyvä asia. Se on luonteva lähtökohta rakennuksen arvon, kulttuurihistoriallisen merkityksen ja arkkitehtuurin mukaiselle käytölle. Mitä se tarkoittaa rakennuksen muutosten osalta, se *etenee normaalin rakennuslupaprosessin kautta. Museovirasto toivoo kuitenkin mahdollisimman aikaista ja ennakoivaa yhteydenpitoa omistajien ja viraston kesken.*[...] – Villa Rana liittyy arkkitehti Yrjö Blomstedtiin, hänen arkkitehtuuriinsa ja vaikutukseensa yliopisto-opetuksessa. Ihan vastaavaa aineellista ja aineettomien merkitysten kokonaisuutta on Suomesta vaikea löytää. Siksi rakennus vaatii erityistä pieteettiä osakseen. *Rakennuksen fiksusta korjaamisesta, käytöstä ja kunnossapidosta on selvittävä.* (Toivakka 5.2.2020)

Kulttuurihankkeiden yhteydessä intressit ja erilaiset toimintakulttuurit eri sektoreilla törmäävät esimerkiksi kaavasunniteluun ja lupa-asioiden yhteydessä. Kulttuuritoimittaja Sari Toivakka pohtii kirjoituksessaan syitä kaavamuutoksen hitaudelle. Kirjoittaja näkee asiassa arvovaltakiistan, jossa kaupungin monopoli määrää tahdin ja muu toiminta on tälle alisteista.

Rakennuksen valtakunnallisenkin arvo nähdään suurena. Lisäksi kirjoitus tuo myös esille ne kriittiset äänet, joiden mukaan rakennusta ei olisi saanut myydä pois yliopistolta. Lisäksi joidenkin tahojen, jota kirjoituksessa ei nimetä, kerrotaan epäilevän kulttuurialan toimijoiden vuokranmaksukykyä, mikä kertoo osaltaan luottamuksen tai arvostuksen puutteesta ”kulttuuriväkeä” kohtaan. Kirjoittajakin arvelee, että Villa Rana -rakennuksen ostaminen on enemmän kulttuuriteko kuin bisnes, mikä viittaa kulttuuritoiminnan taloudelliseen rakenteeseen.

Kaavamuutoksen ympärille laskeutunut vaitonaisuus ja välttely kertovat asian olevan herkässä vaiheessa. *Ulkopuolisen silmin on sanottava, että homma on alkanut näyttää arvovaltakysymykseltä, jossa osapuolet ovat kenties lukittautuneet näkemuseroihinsa.* Menneiden kaivelu on turhaa, asia on viivyttelemättä saatava eteenpäin kaikkien osapuolten eduksi. Usean mielestä rakennusta ei olisi saanut lainkaan myydä, erottaa ehyestä kampusalueesta ja *altistaa arvaamattomille muutoksille.* Valtion yrityksen olisi pitänyt tuntea vastuunsa arvokohteesta ja Seminaarinmäestä. Ranasta tuli yliopistolle liian kallis, ja Yliopistokiinteistöt pisti talon myyntiin. *Myös ”köyhän” kulttuuriväen mahdollisuuksia selvitä talon vuokrasta on epäilty.* Kiinteistökauppa, joka kohdistui merkittävään rakennetun kulttuuriympäristön kohteeseen lohkomattomalle tontille, toteutui alun alkaen liian kiireellä. *Kaavamuutosprosessissa törmäävät erilaiset toimintakulttuurit,* nopeatempoinen yksityinen ja hitaampi, byrokraattisempi julkinen. Kaupungilla on kaavoituksen monopoli, johon muiden on taivuttava. Rakennuksen seisottaminen tyhjillään on uudelle omistajalle harmillista ja kallista. Tuskin Villa Rana on erityisen hyvää bisnestä, rakennuksen ostaminen on enemmänkin kulttuuriteko. Ilman ostajaa rakennus rappeutuisi sijoilleen. Neuvottelut talon omistajan, Yliopistokiinteistöjen ja kaupungin kesken ovat toivottavasti aktiivisesti käynnissä. *Vääntö on nyt saatava loppumaan,* rakennuslupa talolle ja tilat mahdollisimman nopeasti kulttuuritoimijoiden käyttöön. (Toivakka 15.12.2018)

5.2.2. Taloudellinen epävarmuus

Kuten kulttuurialalla on tavallista, taloudelliset resurssit estävät monia hyviä hankkeita toteutumasta. Lisäksi korona -pandemia on tuonut lisää painetta kulttuurialalle. Jatkuvat viivästykset ovat tuoneet lisästressiä toimijoille, joiden täytyisi saada kulttuuritalotoiminnan alettua talon kulut katettua. Taloudellinen epävarmuus estää esimerkiksi toiminnan pitkäjänteistä suunnittelua. Taikelta saatu viisivuotinen avustus auttaa toiminnan käynnistämisessä, mutta toisaalta rahoituksen päätyttyä talon pitäisi pystyä toimimaan omillaan.

[...] mutta tämmösii riskiarvioita me joudutaan nyt koko ajan tekeen. Mut tietenki meille tää on äärimmäisen haastavaa, koska me ollaan viimeset kolme vuotta meiän toimintakertomu...niinku toimintasuunnitelmat pohjattu siihen, että me toimitaan siellä ja sit joka vuos ilmotetaan päarahottajalle, et ei me päästy toimimaan siellä, ei me toimittu siellä, ei me taaskaan toimittu et tää on täysin kestämatön” (KSEK)

Tilaan muuttavien toimijoiden toiminnan rakenne joutuu uudistumaan muuton myötä. Aiemmin jokainen on toiminut oman yhdistyksensä puitteissa ja hoitanut itsenäisesti esimerkiksi tiedotusta ja markkinointia. Usein törmää ajatukseen, että toimijoiden kulut pienenisivät muuton myötä (esim. Keski-suomalaisen pääkirjoitus 24.11.2020 olettaa näin), vaikka todellisuudessa ne kasvavat. Kuitenkin pääkirjoituksen kirjoittaja näkee kulttuurisen pääoman kasvamisen kulttuuritalohankkeessa vielä arvokkaampana kuin taloudellisen pääoman. Kulttuuritalo tuo lisää työtä ja kuluja toimijoille, mutta tuo oletettavasti uutta sosiaalista pääomaa, turvaa muodostuvasta yhteisöstä.

Pienillä budjeteilla toimiville kulttuurin ammattilaisille synergiahyödyt tiloista ja laitteista tuovat tuikitarpeellisia säästöjä. Suurin *rikkaus syntyy silti luovuuden yhdistämisestä*. Se näkyy myös yleisölle aivan uudenaikaisina poikkitaiteellisina esityksinä, jotka toivottavasti keräävät huomiota ja yleisöjä Jyväskylän ulkopuoleltakin. (Pasanen, 24.11.2020)

[...] että se on niinku yks mikä ollaan linjattu jo hyvin varhasessa vaiheessa, että tää ei oo sellanen että ku muutetaan yhteen ni se on halvempaa, vaan ajatus on se että kaikilla se *mahollistaa laajempaa toimintaa, sen toiminnan kasvattamista ja sitä kautta sitä että pystyy esimerkiksi saamaan tuloja paremmin, paremmin avustuksia, paremmin erilaisia hankkeita*, mutta se mitä se käytännössä tarkoittaa on se, että kyllähän riskit kasvaa taloudessa huomattavasti, koska noi kaikki hyödyt mitä tuossa on nii on vähä spekulatiivisia” (Jyväskylän Kesä)

Ainakin yhdessä haastattelussa nousee myös esiin kriittisiä äänenpainoja myös rakennuksen omistajaa ja hänen oletettuja intressejään kohtaan, jotka poikkeavat toimijoiden intresseistä. Taloudellisten resurssien puute on estänyt toteuttamasta kulttuuritalo suunnitelmaa aikaisemmin. Tällä hetkellä kukin toimija saa erikseen kaupungin tukea, kulttuuritalo Villa Rana ei ole saanut avustusta. Epäsuorasti sitaatista tulee esille myös oletettu kaupungin päättäjien epäluottamus kulttuurialalla työskentelevien ammattitaitoa kohtaan. Tässä myös törmäävät kaupungin organisaation jäykkyys ja vapaan kentän ketteryys toiminnassa.

[...] Että *jos ois rahaa ni me oltas päästy tosi paljon nopeemmin maaliin tän hankkeen kanssa* jos me ois ite voitu viedä sitä eteenpäin [...] Koska sit se ei oo sen omistajan mikään ykkösprioriteetti tää juttu... Ni sitte...ja meille tää on taas niinku elämän ja kuoleman kysymys (Teatterikone)

[...] sitä on osittain perusteltu sillä tavalla, et ei oo semmosta kulttuurilautakunnalta mitään kehittämisavustusta, mä oon sitä yrittäny, että *ettekö te vois perustaa tämmöstä et kaupungissa vois kehittää* jotain, että nyt perustellaan sillä, että kun tulee uusi

toimija, *niin se raha on muilta pois, niin ei voida ottaa pois, muilta.* [...] Mutta se [VillaRana -avustuksen saaminen] on sitten tulevaisuutta, katotaan että kun se toiminta on alkanu, niin onko ne sitten halukkaampia siihen rahaa antamaan, koska olen ymmärtänyt että siellä meidän keskusteluyhteyksistä huolimatta jotkut päättäjistä ovat sitä mieltä että *kulttuuriväki on semmosta löpöporukkaa, ette ne ei pysty mitään raha-asioita hoitaan.* (Loiskis)

Seuraavissa tekstinäytteet esittävät kulttuurialaa koskevia lainalaisuuksia ja ominaispiirteitä, kuten *sinnikkyyttä* ja *tottumista siihen, etteivät unelmat toteudu*, mikä alleviivaa kulttuurin kentän erilaista asemaa ja Bourdieun termein käännteistä logiikkaa muiden kenttien joukossa esimerkiksi taloudellisen pääoman suhteen. Toisaalta sinnikkyyttä viittaa intohimoiseen suhtautumiseen, ala on niin tärkeä, että sen vuoksi jaksaa ponnistella. Kulttuuritaloyhdistyksen puheenjohtaja Kyösti Ylikuljun haastattelussa esitetään, että ihmiset kulttuurialalla ovat hyväksyneet nämä lainalaisuudet, kuten otsikko *”Villa Ranan matkassa on ollut mutkia, mutta prosessin aikana Kyösti Ylikuljulle on kirkastunut, että hän on juuri oikealla alalla”* tuo esiin.

[...]– Tässä projektissa olen huomannut, että olen oikealla alalla. *Ihmiset, jotka toimivat kulttuurialalla, ovat tottuneet siihen, että on isoja unelmia, jotka eivät välttämättä toteudu heti tai koskaan. Silti se ei estä heitä unelmoimasta.* Sitä voi olla samanaikaisesti jalat maassa ja leijailla. Villa Ranan kanssa näistä on saanut tehdä kumpaakin, Ylikulju sanoo ja viittaa kaavamuuksista ja rakennusluvista johtuneisiin toistuviin viivästyksiin. (Mahlamäki-Kaistinen 18.4.2020)

Et se sinnikkyyttä mikä tossa joukossa on ollu ni se on sellasta mikä tuo ehkä jotain erityistä esiin niinku tosta että mitä kulttuuriala on että se että ei oo sitä mahdollisuutta että no mennäänpä jonnekin muualle tai jätetään koko homma [...] Vaan että et sellanen...jos jossain porukassa on näkyny se että et niinku ollaan valmiita panostaan jotain tollasta suurta päämäärää kohti niin tässä on kyllä hyvin nähny sen ja sit se on jännä nähä että kun sinne taloon lopulta päästään että mitä se todellisuus on koska [...] Ne kuvitelmat on kasvanu varmaan todella suuriksi tässä” (Jyväskylän Kesä)

Vuosien odottelu on merkinnyt taloon muuttaville kulttuuritoimijoille väliaikaistiloja toisensa jälkeen. Onneksi *uskoa ja sitkeyttä on riittänyt*, sillä kyseessä on monella tapaa merkittävä hanke. (Pasanen 24.11.2020)

Kulttuuritalohankkeen alkumetreillä tärkeää on ollut perustella hankkeen merkityksellisyyttä julkisesti yleisölle ja rahoittajille. Hankkeeseen liittyy suuri epävarmuus ja monessa kohtaa toistuukin ehdollinen sana *”jos”*. Keski-suomalaisen ensimmäinen kulttuuritalohanketta uutisoiva kirjoitus taustoittaa toimijoiden tilannetta. Haastateltavana on Loiskiksen Arja Kautto ja Keski-Suomen kirjailijoiden Olli-Pekka Tennilä. Tässä jutussa ehdolliset lauseet ingressissä *”Jyväskylän yliopiston kampusalueen arvorakennuksesta tulee kulttuuritoimijoiden yhteinen tila, jos alkurahoitus järjestyy.”* jutun alussa *”Villa Ranasta tulee kulttuuritalo, jos rahoitusasiat*

järjestyvät”, ja ensimmäinen kappaleen puolivälissä ”*Kulttuuritalohanke tarvitsee rahoitusta toiminnan aloittamiseen liittyviin menoihin, kuten katsomon ja esitystekniikan rakentamiseen.*” kertovat toimijoiden taloudellisten resurssien vähäisyydestä. Turhautuminen taas näkyy Keski-suomalaisen usein toistuvasta otsikoinnista, jossa hanke ”*taas viivästyy*” tai vaihtuu lopulta muotoon ”*jos hanke aikanaan toteutuu*”, joka asettaa kyseenalaiseksi uskon projektiin, johon toimijat eivät juuri tässä asiassa voi vaikuttaa itse.

Kaupungin strategiassa on mainittu Jyväskylä liikuntapäätökseksi. Tämä nousee myös esille lähes kaikkien kulttuuritoimijoiden haastatteluissa. Kulttuurin rooli strategiassa on hieman piilotetusti esillä, josta tulee mielikuva, että Jyväskylän kaupungille kulttuuri ei ole yhtä tärkeää. Tähän vapaan kentän toimijat toivoisivat muutosta, joka näkyy myös taloudellisena tukena. Vaikka toimijat eivät itse halua hakea vastakkainasettelua kulttuurin ja liikunnan välille, profiloituminen näkyy monella tasolla, esimerkiksi viestinnän kautta. He myös käyttävät perustelussaan vertailua muihin kaupunkeihin, jotka toimijoiden näkemyksen mukaan ovat kulttuurimyönteisempiä. Toisaalta hankkeen tärkeys on nähty saatujen avustusten ja näkyvyyden perusteella myös valtakunnallisesti tärkeäksi esimerkiksi Taiteen keskustoimikunnan myöntämän viisivuotisen avustuksen kautta.

Noku siellä ei oo sitä urheilukenttää ja eikä urheilusalia siellä meidän talossa, niin siitä se [kaupungin taloudellisen tuen puute] johtuu [...] Heitin nyt tämmöisen. [...] Kaupunki haluaa profiloitua liikuntakaupunkina”(Loiskis)

No mä nään Jyväskylän kaupungin ongelmana sen että *täällä yleisesti panostetaan tosi vähän kulttuuriin* että Jyväskylän kaupunki *eroaa näistä niinku muista samankokoisista ja suuremmista kaupungeista siinä että täällä kyllä kulttuuripuoli on todella pientä* verrattuna verrattuna siihen mitä tapahtuu jossain Turussa ja Tampereella ja Oulussa [...] ja monissa muissa paikoissa, että mun mielestä täällä on todella paljon hyvää tahtoo ja sellasta reilua peliä, mikä mun mielestä on koko ajan muuttunut reilummaksi ja keskustelevaa ja halua toimia ja nyt niinku monissa avustuksissa tänä vuonna saatiin tehtyä kehitystä ja muuta, mutta täällä vaadittas joku sellanen kokonaisvaltainen niinku peiliin katsominen, että hei että miten Jyväskylässä kulttuuripuoli on näin pieni ja näin hajallaan [...] Verrattuna muihin että se...täällä helposti mun mielestä *urheilu ja kulttuuri menee vastakkain ja urheilu voittaa aina* (Jyväskylän Kesä)

[...] eihän se tavallaan meidän se, se ei oo kauheen näkyvästi siellä niinku sellasena nostona tai erottavana kärkenä, toki se on siellä niinku mainittu ja se on olemassa [...] mutta esimerkiksi niinku *liikuntapäätös joka on niinku selkeämmin ilmaistu, sanallistettu niinku asia ni nousee niinku vahvemmin kun sitten kulttuuri*, toki se ei tarkoita sitä etteikö meillä olis niinku vahvaa kulttuuritekemistä, mutta mut siinä meillä on niinku kyllä niinku jatkossa tekemistä että seuraava strategia, ni siinä ne kulttuurin sanotukset täytyy niinkun nousta jollain tavalla kärkevämmin esille siinä tekstissä (Kulttuuripäällikkö)

5.3. Vapaan kentän aktiivisuutta ja yhteistyötä korostava diskurssi

Vapaan kentän tiivistymisen ja organisoitumisen nähdään tuoneen toimijoita näkyvämmäksi kulttuurin kentällä, jossa hegemoninen aseman on kulttuurilaitoksilla. Suhdetta kuvaillaan hyväksi mutta toisaalta toimijoiden mukaan Jyväskylän kaupunki ei täysin näe Kulttuuritalo Villa Ranan asemaa merkittävänä kulttuuritoimijana. Muualla Suomessa kulttuuritalon merkitys on huomioitu esimerkiksi saatujen avustusten muodossa. Vaikka keskusteluyhteys vapaan kentän ja kaupungin välillä on parantunut, taloudellinen panostus ei ole ulottunut hankkeen tukemiseen. Tämä voi johtua paitsi kulttuurisektorin vähäisestä rahoituksesta, myös julkisen sektorin jäykkyydestä kohdata uusia hankkeita.

Joukkovoima on kuitenkin tuonut keskusteluun painoarvoa vapaan kentän toimijoille ja auttaa vahvistamaan heidän asemaansa kulttuurin kentällä. Vapaan kentän ryhmittäminen on osaltaan tuonut painoarvoa toimijoille ja kentän oman aktiivisuuden ja joukkovoiman on nähty tuovan arvovaltaa kulttuurin kentällä. Yksittäisen toimijan on vaikea saada ääntään kuuluville. Tämä toki vaatii osaamista esimerkiksi tavoitteiden ja oman kompetenssin sanoittamisessa ja laajoja verkostoja. Kulttuurin kentällä kamppaillessa valtaa ja isompaa roolia *otetaan* enemmän.

[...] no nyt oisko tässä nyt vähän vajaan vuoden ollu tota tämmönen niinku vapaan kentän, et ollaan ryhmittäydytty yhteen, ni se on niinku tuottanu oikeestaan ensimmäistä kertaa vasta jonkunlaista semmosta kunnollista dialogia [kaupungin päättäjien kanssa] (Teatterikone)

Mut mun mielestä niinku se, et ikäänkun *ammattitaidetoimijat ovat ottamassa isompaa roolia niinku kaupungissa ja näkyvämpää roolia*, niin jotenkin niinku Villa Ranakin voidaan niinku nähdä osana sitä niinku taiteen just kenttää Jyväskylässä. (KSEK)

Ja täällä jotenki ehkä tällä hetkellä niinku korostuu se semmonen [...] laitostaide- ja kulttuuri [...] siis nämä kulttuurilaitokset, *kulttuuri- ja taide laitosten tuottama toiminta korostuu Jyväskylässä ja samoin korostuu niinku harrastajakentän tuottama toiminta*, mut sit tavallaan just tää niinku meidän edustama vapaan kentän toiminta, niin sitä ei oikein tunnusteta, että mä nään että niinku *Villa Ranan kautta me voidaan myös profiloida, että täällä on olemassa tämmönen taiteen vapaa kenttää* ja tota me voidaan olla merkittävä tekijä niinku Jyväskylän tota tässä, ikäänku kulttuurin ja taiteen ja muutenki Jyväskylän rakenteessa (KSEK)

Bourdieuun mukaan yhtenäisen ryhmän luomiseksi toimijoiden on oltava riittävän lähellä toisiaan, jotta ryhmä säilyy. Yhtenäisen ryhmän luominen edellyttää muodostamisen tai vakiinnuttamisen symbolista työtä, kuten ryhmän nimeämistä tai yhteisiä julkilausumia. (Bourdieu 1998, 45.) Tässä diskurssissa yhtenäisyys löytyy tavoitteista, joita ovat ainakin rahoituksen nostaminen taiteen

vapaaalle kentälle. Yhtenäisyyden luominen vaatii myös *Villa Rana -brändin nostamista ja oman toiminnan profiloimista*.

Nii, ja sit ehkä ihmisiltä jää hirveen helposti siinä kohtaa helposti se niinku ajattelematta, et kuka tän nyt järjesti, et sillä ei silleen oo hirveesti kävijälle välttämättä merkitystä, ni ehkä tos nyt toivois et se jotenki ehkä tulis sitten...*alkais niinku iskostumaan mieleen et kuka tätä nyt sitten tekee edes että se ois se Villa Rana niinku nimenä* (KSTK)

[toiminnan] keskiössä tulee olemaan tää Villa Ranassa toimiva art house -teatteri, me puhutaan siitä myös nimellä Korttelikino [...] koska se on jollain tavalla niinku tällanen tosi ihana nimi (nauraa) ja *lähestyttävämpi* ehkä ku art house, niin niin... et siinä tulee meidän toiminnan *kova ydin mitä kautta me myös profiloidutaan hyvin paljon niinkun omaksi toimijaksi*, koska tähän asti yksi meidän haaste on se, että me tehdään hirvittävän paljon yhteistyötä, ja *me ei oikeestaan niinku, tämmösenä omana elokuvatoimijana ni erottauduta*, että, et koska meillä ei ole sitä omaa elokuva-alaa, niin meidät aina koetaan jollain tavalla niinku esim. osaksi Finnkinon tai osaksi jotain muuta, et [...] jotenkin se kysymys sieltä yleisön suunnasta on sellainen et ai te sieltä Finnkinolta tulitte nyt tänne Lounaispuistoon esittämään näitä elokuvia. Niinku se kombo on vähän hassu, että et mä luulen tää meidän oma teatteri ja oma tila tulee ratkaisemaan myös tämmösiä imagollisia asioita. (KSEK)

Tämän diskurssin muita avainsanoja ovat *oman äänen käyttö, oma aktiivisuus, omilla ansioilla toimiminen, ammatillisuuden ja luotettavuuden korostaminen*. Villa Rana ei olisi syntynyt ilman omaa aktiivisuutta, vaikka apua on saatukin.

[...]tähän asti on ollu aika hiljasta, niinku että, et ei oikeestaan oo ollu niinku juurikaan meidän suuntaan tällasta niinku alotteellista keskustelua, että mä nään että nyt ajat ovat muuttumassa ja jotenki tää taiteen vapaa kenttä on myös itse *ottanut omaa ääntä käyttöönsä ja on ollu aktiivisempi kaupungin suuntaan* eli nyt se keskustelu ikäänku on käynnistymässä, niinkun kaupungin ja näitten tekijöitten välillä. Et toki kaupunki on aina ollu niinku meidän yhteistyökumppani ja osittain meidän toimintojen rahoittaja hyvin pienellä osuudella, mutta mää jotenki kaipaamaan siihen hyvin paljon niinku syvällisempää suhdetta Jyväskylän kaupunkiin, että, et oikeesti se niinku visio siitä, et mikä meidän rooli on osana kaupunkia, ni sitä haluais kehittää (KSEK)

Esimerkiksi Jyväskylän Sydän -hankkeen Cuporelta tilaaman tutkimuksen päätelmiin kuuluu, että Jyväskylän kaupunki panostaa kulttuuritoimintoihin kokoonsa nähden varsin tavanomaisesti (Cupore 2020, 17). Vapaan kentän aktivoituminen vaatii myös aktiivista lobbaamista kuntapäätäjien suuntaan. Esimerkiksi Villa Rana toimijat ovat aktiivisesti lobanneet valtuustoryhmiä ja siten tuoneet esille esimerkiksi taloudellisten tunnuslukujen kautta vapaan kentän laajuutta ja painoarvoa. Tämä on yksi keino vahvistaa kentän taloudellista ja myös sosiaalista pääomaa (yhteisöllisyys).

Tässä kuitenkin törmätään kaupungin arvostuksiin, joissa taide ja kulttuuri eivät ole kovin näkyvästi nostettuina.

Mutta tota sit niinku meidän toimijoiden suuntaan, *mehän on haettu kaupungin avustusta mutta ei ole saatu ja me on lobattu tätä tilaa, eri toimijat on jakautunu eri valtuustoryhmien kokouksiin ja me on kerrottu tästä*, samoin me on kerrottu tota, tai se lähti itse asiassa sieltä vapaan kentän avustustilanteen raportoinnista ja lobbauksesta sinne valtuustoryhmille, mut siinä samalla yhtenä osana siis vapaiden ryhmien toimintaedellytysten ylläpitämisenä tai siis parantamisena, kehittämisenä niin on ollu tää Villa Rana siinä esillä, et me on niinku käyty kyllä kertomassa päättäjille siitä ja ihan hyviäkin sessioita on ollu mutta...joo. (Loiskis)

[...] kaupunki- ja kuntapäättäjät haluaa tehdä meidän kanssa yhteistyötä ja he haluaa kuulla meitä tekijöitä. Ni mä luulen vaan että sitä pitää vaan koko ajan lisätä, et *meidän myös pitää ite ravata siellä kertomassa ja olla tyrkyllä niinku heidän kokouksiin että, et mitä me tehdään...* ja tota... ja... et kyllä mä luulen että kaikilla niinku on se tahtotila. Et toisaalta Jyväskylän Sydän on niinku raivannu tätä tämmöstä tila-asiaa tässä nyt eteen, mutta että että tota nii... näähän kaikki tukee toisiaan, mut sitten mietitään joku Sydän, et jos mietitään jotain rahaa tai toiminta-avustusta olisk ne Sydämen joku perustamiskustannukset viiskytkuus miljoonaa tai joku tämmönen näin...niin niin, se meidän toiminta-avustus ei varmaan oo ihan niin iso (nauraa) (KSTK)

Kyllä se [Villa Rana] on silleen *meidän iha oma, oma todellaki projekti*, että että tuota ni...tohon sillon olikse se viime vuonna saatiin elinkeinoyksiköltä siis semmonen kaskyttonnia niinku tiettyjen tapahtumien tuottamiseen, jotka elävöittävät sitä kaupunkikeskustakuvaa...mutta ei oo siis ollu mitään, nyhän tää on vasta alussa sit ku se toiminta alkaa, ni tänä vuoden budjetista ei oo tietenkään enää ositettu mitään, mut se on nyt lobbauksen aihe sitten ens vuoden budjettiin, että et saako esimerkiks tota nii Villa Rana -tukiyhdistys jonkunlaista toiminta-avustusta tai miten se mietitään (KSTK)

Kentän oma aktiivisuus on saanut Jyväskylän kaupungin ottamaan vapaan kentän huomioon myös strategiatasolla. Tässä on auttanut esimerkiksi kentän laajuuden esilletuominen lukujen valossa. Yksi merkki vapaan kentän tekemästä työstä on sen tunnistaminen kaupungin päättäjien taholla ja se, että hanke on tullut mainituksi kulttuurisuunnitelmassa. Yksi keino osoittaa olevansa pätevä ja varteenotettava toimija kentällä on ammattimaisuuden ja luotettavuuden korostaminen. Nämä ovat myös kaupungin kriteerejä rahanjaolle. Toisaalta taas talouden kielellä puhuminen tuo vakuuttavuutta perusteltaessa hakkeen tärkeyttä ja koko aineistossa ei oikeastaan löydy viitteitä ”taiteesta taiteen vuoksi” -puheesta.

[...] koska nyt me on ite tuotu ihan numero...*numeroina esiin tää meidän toiminta* niinkö tiiät [...] Niin hänkin [kulttuurijohtaja] on sitten niinku hoksannu ja koska muut isommat kaupungit on tehneet sopimuksia vapaan kentän kanssa ja tukevat sitä (Loiskis)

Nii muutama vuosi sitten *me saatiin tää niinku kaupungin kulttuuristrategiaan tää Villa Rana*, et se on mainittu siellä, varmaan lause tai kaks, no lause ainakin, *että ennenhän ei ees vapaan kentän minkäänlaista asiaa tavallaan, tämmöstä isompaa ollu missään kaupungin strategiassa*, mut nyt se on siellä kulttuuristrategiassa mainittuna. Ainankin et se oli jo niinku tämmösiä suuria askeleita, että lause sinne toinen tänne (nauraa)” (Loiskis)

[...] joo mun mielestä voi sanoa että tää Jyväskylän Sydän -hanke on kyllä pitäny niinku tässä niinku tässä kaupunkiorganisaatiossa osaltaan myös tätä Villa Rana kuviota niinku esillä, koska *taiteen vapaan kentän toimijat on ollu aktiivisia* niinkun niissä esimerkiksi työpajoissa ja keskusteluissa joita on niinku liittyneet sitten tähän Jyväskylän Sydän -hankkeeseen [...] Ja tuota, esimerkiksi sellasena niinku voi sanoo ihan mikä on muutaman parin vuoden tämmönen ilmiö minkä mä oon huomannut, että meidän kaupungin tavallaan korkeammankin tason *virkamiehet tunnistavat jo sellasen sanan kun taiteen vapaa kenttä ja sitä käytetään* ja mun mielestä se on jo tämmönen erittäin positiivinen signaali siitä että muistetaan että Jyväskylän kulttuuri on muutakin kuin kaupungin omat kulttuurilaitokset (Kulttuuripäällikkö)

Kuten aiemmissa luvuissa olen jo maininnut, sektorienvälisyys nousee yhä tärkeämmäksi kulttuuritoiminnassa. Kulttuurijohtajan ja Villa Rana -toimijoiden mukaan yhteistyö on lisääntynyt, mutta eriäviäkin puheenvuoroja löytyy. Periaatteessa nähdään tärkeänä *yhteisen kentän* nostaminen, mutta käytännössä kentän hajanaisuuskin näkyy. Jyväskylän Sydän on nähty laajasti toimijoita yhteen kokoavana hankkeena, mutta toisaalta hierarkia toimijoiden välissä näkyy esimerkiksi siinä, kuinka tärkeänä vapaan kentän esille nostaminen nähdään. Villa Rana -toimijat näkevät silti kentän olevan hajanainen ja jokaisen ajavan oman alakenttensä asiaa. Tilausta kulttuurisuunnittelun näkökulmalle olisi ainakin vapaan kentän näkökulmasta.

Tämä diskurssi nostaa esiin yhteistyön tärkeyttä. Kulttuuri on kenttänä muihin kenttiin verrattuna pieni, joten saadakseen ääntä kuuluviin on kaikkien kannalta hyödyllistä toimia yhdessä. Esimerkiksi Jyväskylän Sydämen ja Kulttuuritalo Villa Ranan tarkoituksena on koota kulttuuri –ja taidealan toimijoita yhteen ja yhteisiin tiloihin. Jyväskylän sydän on ottanut myös vapaan kentän toimijat mukaan suunniteluun ja näkee sen tärkeäksi. Tähän Villa Rana -toimijat ovatkin pääosin tyytyväisiä, mutta myös kriittisiä puheenvuoroja löytyy. Yhteistyöhön pohjaava toimintamalli on tyypillinen monille kolmannen sektorin toimijoille. Yhteistyön kautta toimijat hakevat esimerkiksi osaamista ja resursseja, esimerkiksi hyödyllisiä verkostoja vaikkapa tila- tai kaavoitusasian edistämiseksi tai yhteistyötä viestinnän ja markkinoinnin suhteen. Myös esimerkiksi rahoitus siihen liittyvine vaatimuksineen ohjaa kolmannen sektorin toimijoita tekemään yhteistyötä.

Jyväskylän Kulttuurisuunnitelmassa yhteistyön nähdään tuottavan *lisäarvoa* ja *synergiaetuja* ja aiemmin mainittuna yhteismarkkinointina, jossa toimijat olivat kokeneet myös haasteita.

Kulttuuripäällikkö kertoo vastauksessaan kysymykseen, miten kaupunki on ollut Villa Rana -hankkeessa mukana muun muassa kontaktien jakamisesta. Kulttuurisuunnitelman mukaan ammattimaisesti ja harrastajavoimin tehty taide voivat täydentää toisiaan ja siksi kolmannen sektorin ja muiden vapaiden toimijoiden kanssa tehdään yhteistyötä. Kulttuuriyksiköt mahdollistavat eri ikäisille taide- ja kulttuurialan harrastajille ja ammattilaisille paikkoja kehittää itseään. Kulttuuriyksiköt saavat samalla myös uusia ideoita omaan toimintaansa. (Kulttuurisuunnitelma 2017, 23.)

Yhteistyö: Eri kulttuuritoimijoilla on omat vahvat osaamisalueensa, mutta yhdessä on mahdollista saada aikaan enemmän. Yhteisillä suuntaviivoilla ja *lisäarvoa tuovalla yhteistyöllä haetaan synergiaa ja vaikuttavuutta*, joka tuottaa uusia ja idearikkaita kulttuurialan toimintamalleja ja -verkostoja Jyväskylään. Yhteistyö näkyy mm. laajentuvina yhteistyöavauksina, yhteisviestintänä ja -markkinointina, joilla kulttuurielämälle saadaan vahvempaa näkyvyyttä kaupungin sisällä ja sen ulkopuolella (Kulttuurisuunnitelma 2017, 8)

[...] ja nyt tietysti on pyritty sitten niinku tätä prosessia, prosessia niinku viemään eteenpäin niinku tavallaan käytetty sitä omaa viestintää tässä niinku kaupungin sisällä suhteessa niinku näihin rakennusvalvontalupa-asioihin, elinkeinopuoleen, mitä on sitten tavallaan näitä omia kontakteja käytetty kysely perään miten tämä etenee ja näin ja nyt tietysti nyt sitten Taiken ja näitten toimijoiden sitten ulkopuolisen hallituksen jäsenen tai neuvonantajan kanssa niin tuota pyrittiin löytämään osaamista yhteistyöllä sinne, että he pystyy näitä vuokrasopimusasioita myöskin sitten viemään eteenpäin (Kulttuuripäällikkö)

[...] kyl mä niinku näen sen vapaan kentän niinku olemassaolon kaupungille yhtenä vahvuutena ja tavallaan niinku siitä näkökulmasta ajatellen että vaikka on niinku tavallaan eri organisaation edustaja mut meillä on *yhteinen tavoite edistää niinku tän Jyväskylän kaupungin kulttuurielämää ja tän kulttuurista moninaisuutta* ja tavallaan tekemisen olosuhteita täällä, ja sitä kautta sitä täytyy mennä aina niinku toisen silmäaukkoihin ja ehkä se on varmasti se yks lähtökohta niinku minkä takia niinku voi sanoa että 1 +1 on enemmän kuin kaks (Kulttuuripäällikkö)

Jyväskylän Sydän -hanke pyrki osallistamaan laajasti eri toimijoita suunnitteluun, ja taiteen vapaa kenttä oli mukana suunnittelussa alusta lähtien. Prosessi koettiin pääosin hyvänä ja rakentavana, mutta kriittisiäkin äänenpainoja kuului haastatteluvastauksissa. Esimerkiksi eri hankkeiden roolien löytymisessä oli haasteita. Tämä kuvastaa kentän pientä ja alisteista roolia instituutioiden keskellä hyvin. Heidän täytyi pitää itse huolta aktiivisesti, että vapaa kenttä tulee esimerkiksi mainittua hankkeen raporteissa.

Jyväskylän Sydän on ollu ehkä se ensimmäinen hyvinkin aktiivinen taho, joka on niinku lähteny ikäänku osallistamaan myös niinku taiteen vapaa kenttää siihen ikäänkun,

yhteisen pohdinnan äärelle [...] Et mä nään, että *nää kaikki tai molemmat ikäänku tilahankkeet on niinku merkityksellisiä niinku sen koko kentän kannalta*, että et tässä ei olla nyt vaan rakentamassa...tiloja (KSEK)

No tota, me oltiin alussa siinä isolla porukalla mukana, ku meidät pyydettiin, että tulkaa, mutta sitten se ne pro...ne ne seminaarit tai palaverit yleensä alko sillä tavalla että, että me...*vapaata kenttää ei edes muistettu, että me ollaan siellä kutsuttuna*, meitä oli siellä kymmeniä [...] ryhmiä missä meitä pyydettiin antamaan omat näkemyksemme, mutta meitä ei niinkö muistettu ollenkaan, ja siellä piti niinku muistuttaa, että ei se riitä että saadaan kerran viikossa vuokrata kaupunginteatterilta pieni näyttämö tai iso näyttämö jos Sinfonia siirtyy sieltä pois [...] No anyway, sitten siellä jossain välissä tuli näihin papereihinkin maininta että myös vapaan kentän toimijoille [...] *kolme tai neljä sanaa sinne sitten saatiin* [...] Sinne Sydämeen (Loiskis)

[...] kyllä mä näkisin että toi Jyväskylän Sydän ni on ollu sellanen että se on ollu tosi hyödyllistä se keskustelu sinne suuntaan ja tosi niinku suoraa, mutta välillä on ollut kyllä silleen että *on jouduttu hakemaan että kumpi tässä tekee kumpaa* [...] Ja ollu vähän sellasta niinku että on jouduttu kirjoittaa aika tiukkaakin niinku kriittistä tekstiä niinku esimerkiksi Sydämen suuntaan että ootteko te huomioineet että *mikä tää niinku meidän paikka tässä on*, mutta sit aina niistä on päästy nopeesti keskustelemaan ja tapaamaan (Jyväskylän Kesä)

Sektorienvälisyys on monien toimijoiden mielestä toivottavaa kentän kasvattamisen näkökulmasta, mutta, mutta eri sektorien yhdistäminen nähdään kuitenkin vaikeaksi käytännössä. Tämä edellyttää useimmiten joko talousnäkökulman tai hyvinvointinäkökulman omaksumista, jolloin itse taiteen ja kulttuurin asema jää pieneksi ja alisteiseksi muille tavoitteille.

No se on ehkä ollu se, että me toimitaan niinku tavallaan niinku aika erilaisissa rakenteissa, että, et niiku kaupungilla on oma kulttuuritoimi, sitten on olemassa me yhdistystoimijat, sitten on olemassa vielä niinku kulttuurialan yritykset, ja niinku jotenkin se, *se yhteisen ikäänku pohjan luominen, niin sitä ei oo vaan ollu*. Että, et jotenki kaikki toimii siinä omassa rakenteessaan ikäänku hyvinkin tehokkaasti, mutta sitten kun meidän pitäis niinku alkaa miettimään, että no mitäs me tehään yhe...yhdessä ja *mites me saahaan niinku näitä, tätä niinku* [...] *koko kulttuuri- ja taidekenttää kasvatettua ja nostettua, ni sitten niinku onkin yhtäkkiä aika hiljasta* (KSEK)

Ei voia vaan niinku silleen jotenki lokeroida, et nyt on tämä liikunta täällä, joka on tärkeää ja sitten on tämä sosiaalitoimi, joka on tärkeää, ja sitten on tämä taide, joka on täällä. [...] Että meidän pitää niinku ajatella sitä silleen että no hitsi, niinku taide ja kulttuuri vaikuttaa siihen koko yhteiskuntaan, ja miten se voidaan ottaa mukaan siihen koko yhteiskunnan niinku rakenteeseen. Et me ollaan myös puhuttu siitä, että miten niinku näitä, just näitä tämmösiä laatikon rajoja ikäänku pystyttäis ylittämään, että miten me voidaan mennä sinne vanhuspalveluihin niinku tuottamaan elämyksiä tai mikä nyt onkaan se tapa (KSEK)

No kyllä se [sektorienvälisyys] näkyy siis enemmän ja enemmän koska se on...sitä jos mietitään niinkun tällasia niinku pitkän linjan kulttuuripolitiittisia tavoitteita niinku jo

lähtien jostai 60 -70 -luvuilta että tavallaan kulttuuria halutaan integroida koko tähän yhteiskuntaan, niin nythän me ollaan niinkun tietyllä tavalla päästy siinä jo jonkun verran eteenpäin tässä ajattelussa ja kehityksessä, mutta se tietysti niinku voi sanoo ehkä vähän kostaatuu siinä, että silloin *kulttuuri ei välttämättä ole se highlightti joka näkyy sitte sinne kauas taivaanrantaan* [...]Vaan kun se on meidän hoitoympäristöissä tai niinku pieninä esityksinä, työpajoina niinkun koulujen luokissa niin tavallaan silloinhan se ei ole sellasta niinkun kaikille niinkun näkyvää vaan semmosta *kokemuksellista kulttuuria* (Kulttuuripäällikkö)

Yksi yhteistyön resurssi kaupungin taholta on avustusten lisäksi yhteinen tiedotus ja markkinointi. Toimijat ovat yrittäneet saada vapaan kentän toimintaa paremmin esille myös kaupungin viestinnän kautta. Näkyvyys on toimijoille erittäin tärkeää, jotta toiminta saadaan kannattavasti pyörimään. Vastavuoroisesti näkyvyys voisi vahvistaa kaupungin kulttuurimyönteisyyden leimaa ja ”kulttuuribrändiä”.

[...] ja meidän piti jopa niin, niin yksityiskohtaisesta asiasta kun kaupungin viestinnän kanssa neuvotella, että miten me, *voistaisko me ees yhdellä napsukalla valinnalla näkyä siellä kaupungin sivuilla* [...] Mutta tota sekin on nyt vielä kesken, että päästääkö me yhelläkään linkillä sinne kaupungin viestintään mukaan, ja että ihan tämmösiä yksityiskohtasia asoita neuvotellaan (Loiskis)

Jyväskylässä ei ole taide- ja kulttuuritaloa, tällästä, niin sehän on ihan ensimmäinen niinku olemassa oleva sellanen, toki se niinku *vahvistaa tätä, tätä tota nii kaupungin kulttuuribrändiä*. Tästä me ollaan just käyty kaupungin kanssa aika paljon nyt keskustelua, että kun kaupungin sivuilla jos käyt kattoon ni siellä on esimerkiksi semmoset niinku linkit, että mitä Jyväskylä on, *siellä on joku tämmönen opiskelukaupunki, sivistys jotain näin ja sieltä puuttuu siitä, niin siis taide. Ja ollaan et miks ei sitä niinku ois tai kulttuuri* (KSTK)

5.4. Yhteisön ja paikan merkitys

Tämä luku kuvaa Villa Rana -toimijoiden työyhteisön muodostusta ja sen asemoitumista fyysiseen paikkaan ja siellä jo olevaan yhteisöön. Diskurssissa pystyy paikantamaan kahdenlaista yhteisöllisyyttä: kuvitellun työyhteisön ylläpitoa ennen tilaan muuttoa ja toisaalta oman yhteisön vahvistamista erottautumisen kautta. Lopuksi tarkastelen vielä paikan tuomia merkityksiä toimijoille Yläkaupungilla.

Mikko Jakonen ja Anu Järvensivun mukaan yhteisöllisistä työtiloista puhuttaessa rakennetaan ajatusta, että yhteisö on tiloissa tapahtuvan toiminnan keskiössä (Jakonen ja Järvensivu 2015, 35). Yhteisön käsitettä ovat käsitelleet useat klassikkososiologit, kuten Tönnies, Simmel, Durkheim,

Marx ja Weber. Heidän ajattelustaan arkisessa kielenkäytössä on vahva yhteenkuuluvuuden tunne, johon yhteisöllisyyden käsitteellä viitataan. Muuta yhteistä yhteisöllisyyden tulkinnoille on käsitteeseen liittyvä lämpö tai ylipäänsä myönteinen olotila. Kuten Jakonen ja Järvensivu (2015, 39) mainitsevatkin, yhteisöihin voi liittyä myös esimerkiksi voimakas ryhmään sopeutumisen paine. Jälkmodernin ajan yhteisöllisyyden voi katsoa liittyvän yksilöllisiin elämäntapavalintoihin ja yksilöt kuuluvat monesti moniin yhteisöihin yhtäaikaisesti. Kulttuuritalo Villan Ranankin tapauksessa, toimijat ovat harjoitelleet yhteisöllisyyttä jo ilman fyysistä paikkaa. Sosiaalisen pääoman, kuten esimerkiksi verkostojen kannalta Villa Ranan toimijoiden voimien yhdistäminen on tärkeää, vaikka taloudellisesti se ei ole välttämättä ole kannattavaa ainakaan heti.

5.4.1. Kuviteltu yhteisö

Koska taloon muutto on kestänyt neljä vuotta, yhteisöllisyyttä on pidetty yllä ”kuvitellusti”. Kulttuuritalo Villa Ranan yhteisö on jo olemassa, vaikka he eivät toimikaan tilassa. Haastatteluissa he kuvaavat, että kaikki taloon muuttoa edeltävä toiminta on ”*kuivaharjoittelua*” tai ”*talousharjoitus*”. ”*Henkinen tila*” kuvaa valmistautumista ideoiden asteella ja yhteishengen ylläpitämistä odotusaikana. Toimijat ovat useassa yhteydessä puhuneet samoista teemoista samoin sanamuodoin Keski-suomalaisen haastatteluissa sekä omissa tutkimushaastatteluissa. Tämä voi kertoa siitä, että yhteistä julkisuuteen näkyvää viestiä ja julkikuvaa Villa Ranasta on mietitty ennalta tai asioita on käsitelty paljon yhteisönä. Ensimmäisessä näytteessä on ote Keski-suomalaisen haastattelusta ja toisessa tutkimushaastattelusta.

Kulttuuriväen oli tarkoitus päästä muuttamaan Yrjö Blomstedtin suunnittelemaan jugend-rakennukseen jo vuoden alussa, mutta remontin viivästymisestä johtuen kevät menee Kauppakadun toisessa päässä. Viivästys ei kuitenkaan talon vuokralaisia haittaa.–Kaikki on edennyt kovin positiivisesti. Vaikka emme olekaan Villa Ranassa, meillä on jo se *henkinen tila, mikä näkyy muun muassa ideoina eri toimijoiden yhteistyöstä*, Kulttuuritalon tukiyhdistyksen puheenjohtaja Kyösti Ylikulju kommentoi. (Maukola 13.1.2018)

että se tavote on niinku äärimmäisen konkreettinen että me muutetaan sinne taloon ja sit siellä aletaan se toiminta [...] Ja se ajatus heti alussa sillon 2017 on ollu se että sinne päästään tyyliin puolen vuoden päästä että se on ollu niinku todella niinku lähellä koko ajan ni se on ollu todella mielenkiintosta seurata miten se sama *porukka on sitten ollu sellasessa niinku kuvitellussa talossa tässä jo vuosikautia* [...] Että et *kaikki henkisesti on mun mielestä siellä Villa Ranassa vaikka sinne taloon ei päästä sisälle* ja sit ollaan tehty yhteistuotantoja ja testattu meillä on ollu pop up -tilaa niinku puol vuotta silleen että tehään niinku jossain niinku Kolmikulmassa [...] Pienessä tilassa yhdessä ja on *harjoteltu sitä yhteistä toimintaa* ja se on ollu erikoista se että toimijat talossa jossa ei kuitenkaa olla ja *tehä sellasta kuivaharjottelua* ja sit se että kuinka paljon ihmiset sinne haluaa kun sehän on hirveen raskasta yhistyksille tehdä toimintasuunnitelma jossa aina

ollaan muuttamassa sinne [...]Ja sit aina joudutaan perustelemaan rahottajille ja kaikille että eipä me ollakaan siellä mutta saadaanko silti pitää rahat ja näin (Jyväskylän Kesä)

Kulttuuritalo Villa Rana on tärkeä toimijoille paitsi sitä kautta, että se tuo toimijoille puuttuvia toimi-, harjoitus-, ja esitystiloja sekä pysyvyyttä toimintaan. Rakennukseen on ladattu myös enemmän odotuksia, kuin pelkät seinät. Kielellisesti Villa Ranaa kuvataan ”kotipesänä” ja ”kuudentena toimijana”, myös yhteisönä, joka olisi enemmän kuin osiensa summa. Yhteistoimintaa kuvataan esimerkiksi siten, että *ideat lentelevät*, ja toisista saa *tukea* ja *apua* sekä *osaamista voi jakaa*. Se myös on mahdollisuus kehittää ja vahvistaa vapaan kentän toimintaa. Yhteisö pyrkii myös asemoitumaan tulevaan toimintaympäristöönsä Yläkaupungilla, kutsuen Villa Ranaa ”*porttirakennukseksi*”, joka yhdistää keskustaa Yläkaupunkiin ja yliopistoalueeseen. Kulttuuritalo liittyy myös samalla Yläkaupungilla jo olevaan yhteisöön pyrkien löytämään paikkansa siellä. Sen puolestaan on mahdollisuus vahvistaa imagoa kulttuurin kentällä ja luoda uutta yhteistyötä siellä jo olevien kulttuurin, taiteen ja tieteen toimijoiden kanssa.

[...] mikä on oikeestaan varmaan vähän joka alalla on keskeisintä on se, että on innostuneita ihmisiä joitten kans heitellä ideoita, että se tuo sen jokaseen päivään tuolla yhteisö, mä näkisin että Villa Rana muodostaa sellasen hyvin konkreettisen yhteisön, jossa jatkuvasti silleen on saatavilla *ideoita ja apua* ja myös teknistä apua ja asiantuntemusta ja se Villa Ranan toiminta, sen näkee vasta sitte ku se alkaa, mut mä luulen että se tulee vaikuttaa kaikkien toimintaan niin, että se vähän niinku ajattelu laajenee siellä (Jyväskylän Kesä)

...koska silloin ku ollaan yhteisessä tilassa, niinku se jo siellä niin Nikolainkulmassa 2000-luvulla nähtiin niin *ideat lenteli ja kaikkee tämmöstä yhteistä toimintaa oli* muutakin, niin se voimien yhdistäminen siinä on tärkeää (Loiskis)

...*osaamisen jakaminen*, onks se se sana. Niin ni sellasta tuotantopuolelle ja semmosessa...*tukena niinku toisille* ei pelkästään taiteellisen työn kautta vaan myös muuten ja ja tota niin...Jyväskylä on niinku valtakunnallisestikin jollain lailla saanut semmosen aseman ja tunnettuuden, että täällä on hyvä yhteistyö eri toimijoiden kesken. Se ei oo millään lailla, se ei oo mitenkään niinkun tapa tai siis se ei oo itsestään selvää eri alueilla, että niin ehkä tää niinku vaan vahvistaa sitä, että meillä se jollain lailla on luontevaa tehdä yhdessä. Ehkä se jotenki, et me ollaan tehty jo pitkän aikaa semmosia niinku hankeyhteistyöhakujia ja sillee kokee ehkä itekin, että nää toimijat on niinku mun työkavereita myös (KSTK)

...sitä dialogia täytyy olla tosi paljon enemmän suhteessa toisiin toimijoihin, et nythän me ollaan niinkö selvitty (naurahtaa) aika niinko pienellä et tavallaan niinko sit sillä tavalla se *lisää työmäärää* että niitä yhteisiä kokouksia sen talon porukan kanssa täytyy olla, nyt me ei olla sovittu sitä vielä, mutta varmaan niinkö viikottain tai muutama kerta kuukaudessa et kaikki asiat pysyy, pysyy niinku hallussa [...] mutta sit tietysti niinku se että ei myöskään ole yksin että niinku sit *vaikeuksissa voi tukeutua niihin toisiin että ei tarvii ratkoo kaikkee aina yksin* (Teatterikone)

Kulttuuritalo Villa Ranan toimijat myös muodostavat kuvitellun yhteisön sijaan uuden yhteisöllisen työtilan, joka mahdollistaa Kulttuuritalo Villa Ranassa uudenlaisia toimintatapoja. Haastattelupuheessa rakennusta kutsutaan kotipesäksi, joka on syntynyt pitkälti olemassa olevan verkoston kautta. Toimijat ovat etsineet tilaa tahoillaan tai pienemmillä kokoonpanoilla jo pitkään. Monilla on toive ”kotipesän” syntymisestä ja jatkuva esityspaikkojen vaihtuminen koetaan hankalaksi omalta sekä yleisön kannalta. Toiminnan kehittäminen nähdään myös vaikeaksi ilman pysyvää tilaa. Jollain tasolla nyt muodostuva yhteisö on ollut jo olemassa pitkään, joten yhteistyö ei ole muodostunut tyhjästä. Tilaan on ollut myös muita halukkaita tulijoita, esimerkiksi Keski-Suomen kirjailijat olivat pitkään mukana hankkeessa, ennen kuin Jyväskylän Kesä -festivaali tuli siihen mukaan. Villa Rana ei ole pelkästään vastaus tilaongelmiin, vaan muodostuvan yhteisön toivotaan tuottavan uusia ideoita ja kollegiaalista tukea työntekijöille. Jyväskylän kulttuurin kentällä tämä vahvistaa vapaan kentän asemaa voimistaen sosiaalista pääomaa kuten verkostoja sekä kulttuuriseen pääomaan kuuluvaa tietoa. Tila nähdään välttämättömyytenä, jotta toimijat voivat kehittää toimintaansa.

Toimijoiden ja yleisön kannalta pysyvä tila tuo selkeyttä. Moninaiset esityspaikat koetaan sekä yleisön että toimintaa järjestävien tahojen kannalta hankalaksi. Epäsopivat tilat myös estävät sellaista esitystoimintaa, jota muutoin haluttaisiin tuoda Jyväskylään tai jota ei voida säännöllisesti esittää. Sopivan tilan puute on myös vaikuttanut haastattelemini toimijoiden toiminnan pitkäjänteiseen ohjelmistosuunnitteluun. Kun toiminnasta on puuttunut tilaan sidottu rakenne, on esitys aina jouduttu sopeuttamaan saatavilla olevaan tilaan. Pysyvä tila myös koetaan edellytykseksi yleisötyölle ja uusille yhteistyökumppaneille.

se niinku tarve esimerkiks musiikkisalille ni on Jyväskylän Kesälle sellanen, että se ihan ratkasevasti rajottaa meiän ohjelmistoo, että meillä on ton niinku klassisen musiikin sisältöjen osalta varsinki sellasta, että meillä on jopa esiintyjiiä, jotka ovat parikyt vuotta sitten sanoneet eivät tuu Jyväskylään ennenku teillä on kunnan musiikkisali [...] että eivät halua esiintyä niissä tiloissa mitä on, et *Jyväskylällä on jopa esiintyjien puolesta sellanen niinku vähä heikko maine, että täällä ei oo paikka missä tehdä*” (Jyväskylän Kesä)

sehän [tila] mahdollistaa niinko kaiken sen, mikä meille ei aikasemmin ollu mahdollista eli esitystoimintahan tulee säännölliseksi ja monipuoliseksi yhteistyö tuo eteen vaikka mitä ja siellähän on myös yks residenssihuone ja tuota *yleisöllä on nyt niinkö helpompi löytää meidän palvelut, meiän esitykset, koska meiän ei tarvii juoksettaa enää heitä* niinku että nyt ois keikka täällä ja tuolla ja taas toisena kertana täällä, että me kaikki ollaan jouduttu esiintymään ympäri kaupunkia, missä millonki on ollu sopiva tai vapaa tila, yleensähän tila ei ole sopiva, ja nyt me pystytään niinkö miettimään että mikä on se meidän tilavaatimus, sen sen...eli *ei mennä niinpäin että esitys joustaa tilan mukaan*

vaan nyt meillä on niinkö tila, johon me saadaan tehdä se sellanen esitys kun tarvitaan”
(Loiskis)

Et me ei voida niinku ikäänkun jäädä vain tämmöseksi maakuntaa kiertäväksi toimijaksi, vaan meidän pitää löytää se oma kotipesä ja mielellään se pitää löytyä Jyväskylästä, koska siellä meillä on niinku parhaat kasvun mahdollisuudet [...] se tukiyhdistys perustettiin nimellä Kulttuuritalon tukiyhdistys, ei haluttu perustaa Villa Ranan tukiyhdistystä, vaan haluttiin jättää niinku portti auki muihinkin optioihin...että tota, toki tässä rinnalla on niinku koko ajan mietitty sitä, et onko muita mahdollisia paikkoja..mut jotenki mitä pitemmälle tää menee tää prosessi, niin kyllä niinku ihmiset alkaa myös kiinnittyä siihen taloon, Villa Ranaan...et se niinku just niinku sekä sijaintina että miljööinä se niinku tukee tätä meidän ikäänku omaa tämmöstä imagoa ja niinku kulttuurin ja taiteen tällasta kenttää” (KSEK)

5.4.2 Erottautuminen muista toimijoista

Bourdieuun mukaan kentän toimijoilla on oman pääomansa ja tämänhetkisen asemansa mukaisesti intressi säilyttämiseen tai toiminnan rutinoitumiseen tai sen kumoamiseen. Muutos on riippuvainen kulloisestakin mahdollisuuksien järjestelmästä, joka määrittää, mitä jollakin kentällä voi tai ei voi tietynä ajankohtana tehdä. Bourdieu puhuu myös kentän toimijoita ohjaavista intresseistä, jotka myös vaikuttavat muutoksen suuntaan ja vievät kohti vakiintuneempia mahdollisuuksia. (Bourdieu 1998, 56.). Hän vielä korostaa, että mikä tahansa kenttä on myös voimien kenttä ja väistämättä taisteluiden kenttä. Bourdieuun mukaan kentän osallistujat tekevät jatkuvasti töitä erottautuakseen lähimmistä kilpailijoista, rajoittaakseen kilpailua ja saadakseen itselleen monopolin jollain alasektorilla. Hänen teoriassaan erottautuminen on jotain, mitä ei ole erityisesti tavoiteltu (Bourdieu 1995, 127.)

”Ammattilaisuus” sanana korostaa eroa ei-ammattilaisiin, eli harrastajakenttään. Rinnastus muihin hankkeisiin vahvistaa arvovaltaa suhteessa muihin toimijoihin. Bourdieuun mukaan tarvitaan tietty ominaisuuksien yhdistelmä, joka oikeuttaa toimijan pääsyn kentälle. Haastattelupuheessa erottautumisesta voi löytää esimerkin esimerkiksi ”sydän keskustassa, aivot Villa Ranassa” -sanonnan kautta, joka voi muun muassa viitata sanaleikin kautta vapaan kentän kulttuuriseen pääomaan, jota sillä kenties on kaupallisia toimijoita enemmän. Pirkkoliisa Ahponen kuvaa kulttuurin kentälle pääsyn vaatimuksia siten, että uusiakin taidemuotoja voidaan legitimoida vähitellen taiteen kentälle laadukkaina ja arvostettuina. Tiettyjä periaatteita noudattamalla voidaan varmistaa tulijoiden hyvä maine ja tulla hyväksytyksi kentälle. Näihin kriteereihin lukeutuvat esimerkiksi ammattitaidon osoittaminen, tunnustus kollegoilta ja (Ahponen 2009, 79.) Kulttuuritalo Villa Ranan toivotaan parantavan vapaan kentän asemaa ja tuovan sille lisää uskottavuutta. Tämän myötä toivotaan esimerkiksi suurempia avustuksia. Toisaalta Villa Ranan toimijat itse haluavat

nostaa hakkeen merkittävyyttä myös erottautumisen kautta muista toimijoista. Heille on tärkeää, että yleisö tietää ”*kuka tätä tekee*” tai että heitä ei sotketa vaikkapa erilaisia intressejä edustaviin kaupallisiin toimijoihin. Toisaalta Kulttuuritalo Villa Rana haluaa erottautua laitoksista ja tulla näkyväksi taiteen ja kulttuurin kentällä, vapaa kenttä on koettu näkymättömäksi toimijaksi näkyvän laitostaiteen ja toisaalta harrastajakentän välisessä maastossa. Kulttuurin kentän lainalaisuuksien mukaisesti myös kaupallisiin toimijoihin halutaan pitää välimatkaa.

No mä uskon et se lisää vielä entisestään niinku meiän *uskottavuutta* ja niinku sitä ammatti, *ammattilaisuuden leimaa* koska se on just yks asia mistä on paljon puhuttu et että se Villa Rana on nimenomaan *ammattilaisten talo* (Teatterikone)

Nyt mieluummin olen jotenkin sen Villa Rana-brändin alla, kun sitte että meidät sotketaan niinku isoon kaupalliseen toimijaan, *koska se meidän niinku toiminta-ajatus ja toimintakenttä on täysin eri*. Nii jotenki Villa Ranassa meidän ajatusmaailmat on niinku samat, ja se ideologia on sama näillä toimijoilla (KSEK)

Ammattimaisuus on keino perustella vaikkapa korkeampia lipun hintoja. Toisaalta oman aseman nostaminen vaatii erottautumista esimerkiksi osaamisen ja kontaktien määrässä heikommassa asemassa olevasta harrastajakentästä tai toisaalta hegemonisessa asemassa kulttuurin kentällä olevista taidelaitoksista. Lisäksi itse Villa Ranan toimijoiden täytyy olla keskenään riittävän erilaisia, jotta heidän välilleen ei syntyisi kilpailua.

On niin paljon harrastelijateattereita Jyväskylässä, eihän se tietenkään huono asia siis ole että niinkö ne sekottuu... Mut ehkä niinku tavallaan sitte, mm se raha on niinku jotenki että ihmiset ymmärtää miksi heidän pitää maksaa korkeampia lippuja ku sitte taas ehkä jossain Vakkarissa [Bar Vakiopaine] tai jossain Huoneteatterilla koska sit niinkö... se on niin erilaista se talous [...] Mutta ehkä just ku monesti kaupunginteatteriin niinkö ihmiset menee vaan hienosti pukeutuneena tai jotenki, että se on myös semmonen näyttäytymisen paikka, eihän siinä oo mitään huonoo [...] Sehän on iha...mutta että jotenki tonne voi tulla...MS: Semmosena kun on vaan AS: Nii (Teatterikone)

[meillä on] vähän niinku mahdollisuus olla sellanen erityyppinen toimija, niinku kaikki tässä on vähän erityyppisiä [...] mikä on mun mielestä vahvuus, että tässä *kaikki tuo siihen lisää eikä ketkään oikeestaan niinku taistele keskenään*” (Jyväskylän Kesä)

[...] mutta varmaan siinä oli alusta asti se, että ei oo niinku kahta saman alan edustajaa että niinkö tavallaan sen *talon sisällä ei tuu kilpailua* vaan että on niinku toimijoita jotka on toiminu jo niinku pidempään ja jolla ois tota sitte niinku tuoda siihen monipuolista kulttuurisisältöä siihen” (Teatterikone)

5.4.3. Paikan merkitys

Jude Bloomfieldin mukaan fyysisestä tilasta (*space*) tulee kulttuurinen paikka (*place*), kun paikkaa asuttavien tai sitä käyttävien ihmisten käytännöistä ja tulkinnoista johtuvat kulttuuriset merkitykset kiinnittyvät siihen. Tilasta kiistellään, kun erilaisten ryhmien intressit joutuvat törmäyskurssille sen historiasta, muistista ja oikeutuksesta, tavoitteena pääsy ja resurssien hallinta ja kollektiiviset myytit. Millainen ja kenen paikka sen on ja kenellä on oikeus käyttää sitä? Ketä se sulkee ulos? (Bloomfield 2006, 51–52.) Paikkaan kiinnittyminen (*place attachment*) ei ole vain tunteen asia, vaan kuten Bourdieu määrittelee, myös tajunnan ja käytännön asia (*cognition and practise*). Siksi paikka ei ole vain fyysinen ympäristö, vaan sosiaalisten suhteiden ja toiminnan konteksti. Sellaiseksi se muodostuu ajan myötä niin henkilökohtaisten ja sosiaalisten muistojen ja tapahtumien kautta. (Bloomfield 2006, 53) Villa Ranalla on historia yliopiston rakennuksena, ja nyt se liittyy osaksi alueen kulttuuri- ja taidetoimijoita. Keskusteluun liittyy yliopiston luopuminen rakennuksesta, toisaalta keskustelu, johon osallistuu Jyväskylän kaupungin kaavoitus, Keski-Suomen suojeltavat museokiinteistöt ja Suomen yliopistokiinteistöt. Kulttuuritalo Villa Ranan on vielä kuviteltu yhteisö, jota on ”kuivaharjoiteltu”. Tulevaisuudessa nähdään paljon toiminnan mahdollisuuksia, joihin he voivat liittyä tai yhteistyöverkostoja, joita he voivat vahvistaa.

[...] et siellä on valmiina tällasii toimintoja, joihin *me vaan niinkö mennään mukaan sitte*, ja onhan me oltuki mukana, nyt me pystytään olemaan niinkö kompaktisti jossain tieteen välitys yliopiston kanssa ja tällasissa et *siinä on niinkö niin paljon sitä mihin voidaan liittyä ja ja tuoda lisää*, et me ollaan aivan innoissamme (Loiskis)

Mut onhan tossa niinku todella paljon kaikkia mahdollisuuksia tossa just sen Yliopiston kautta myös ja kaiken sen, että minkälaista yhteistyötä pystyy rakentaan siinä noiden lähellä olevien laitosten kanssa” (Teatterikone)

No, niin, tähän asti haaste ollut, ettei talolla oo ollut omaa työntekijää, eli mehän ollaan niinkun ikäänkun oman työmmen ohessa rakennettu tätä visioo tästä kulttuuritalosta. Nythän tilanne silleen muuttuu, että me pystytään palkkamaan talolle oma työntekijä, joka varmasti niinku luo enempi sellasta pitkäjänteistä katsetta sen talon niinku rakenteelliseen toimintaan. Että tota se on ollu meillä tosin alusta asti tavoitteena, että talo työllistää myös oman työntekijä, et et, jotenki, ja sit tää, tää kolmen vuoden niinku paini tästä että muutetaan ei muuteta, niin sehän on syönyt ihan hirveesti myös sitä intoa niinku visioida pitemmälle (KSEK)

Tämän diskurssi korostaa tilan ja alueen merkitystä Villa Rana -toimijoiden kannalta. Kulttuurihistoriallisesti merkittävä rakennus luo enemmän merkityksiä ja tuo toimijat osaksi jatkumoa. Rakennukseen on ladattu enemmän merkityksiä ja odotuksia, kuin mihin tahansa tilaan. Kulttuurimyönteinen ympäristö myös luo odotuksia yhteistyölle muiden toimijoiden kuten

museoiden tai yliopiston kanssa. Haastatteluissa Villa Ranaa kutsutaan *porttirakennukseksi* –se kutsuu peremmälle yliopistoalueelle keskustasta. Tapa lieventää raja-aitoja kaupungin ja yläkaupungin välillä sekä yliopistoalueelle, jota kaikki eivät koe omaksi alueekseen. Taiteen kenttä lähestyy tilallisesti tieteen kenttää, joka taas on hallitseva yläkaupungilla.

[...] niin ni nostetaan se henkiin ja sit se on jännästi se, ku se on siinä yliopiston portilla et sehän on monille, monille kaupunkilaisille sellanen että jos, iteki elää sellasessa yliopistokuplassa että on tosi rentoo mennä Seminaarinmäelle ja hengailta siellä, mutta monille kaupunkilaisille se on niinku oikeesti sellanen että tää on niinku *jotain aluetta joka ei kuulu mulle* [...] ja mä en mee sinne, ni mä luulen että se, *se että toimitaan siinä vähän niinku siinä porttirakennuksena niin myös madaltaa sitä kynnystä mennä sinne niinku yliopistoalueella* ja sit sen tuo vielä voimakkaammin osaksi kaupunkia ja Yläkaupunkia ja tavallaan siitä tulee sellanen niinku tietty kulttuurikonaisuus ku kaupunkihan on halunnu yläkaupunkia brändätä sellaseks boheemiks kulttuurikaupunginosaks (Jyväskylän Kesä)

...niinkun me olemme niin *lähellä yliopiston porttia*, et olemme *kuitenkin vielä osa niinku tavallaan myös jotenki sitä keskustaa*, että nyt me ollaan toimittu pitkään siis Ilokivellä, joka on siellä aivan niinku yliopiston takarajalla, se on koettu niinku vahvasti opiskelijaympäristöksi ja siitä leimasta me ikäänku halutaan eroon, et halutaan todellakin olla kaikkien jyväskyläläisten kulttuuritalo” (KSEK)

[...] yks mitä on puhuttu, niin konkreettisesti talosta ni että se talo itsessään on yksi toimijoista että ku listataan tavallaan että ketkä siellä on niin se talo on aina se yks niistä ja se on niinku yks niinku erityispuoli siinä että me ajatellaan että samalla kun joku ihminen tulee vaikka katsomaan elokuvaa tai tanssiesityksen tai teatteriin tai lastenkonserttiin ni se tulee myös aina siihen taloon ja *se talo on niinku se[...]*se on aivan ehoton että siitä talosta pitää pitää huolta ja me halutaan pitää se sellasena että siellä voi niinku kiertää esittelemässä sitä että katsokaa kuinka upea tämä itse rakennus on ja että kuinka hyvin tästä on nyt pidetty huolta” (Jyväskylän Kesä)

6 YHTEENVETO

Työn alussa esitin, että kulttuuritalon voisi ajatella tuovan paremmin näkyväksi sinne muuttavien tahojen työtä ilman, että toiminnan ydintä tarvitsee juurikaan muuttaa. Osin tämä pitääkin paikkansa, mutta toisaalta kulttuuritalon rakentuminen luo taloudellista painetta kasvavien kulujen myötä ja pakottaa toimijat muuttamaan toimintansa rakennetta. Kulttuuritalosta nähdään muodostuvan uusi ”kuudes toimija”, joka kokoaa sateenvarjon alle sen viisi toimijaa. Tämä vaatii myös tietoista imagonrakennusta ja oman aseman vahvistamista Jyväskylän kulttuurin kentällä.

Kulttuuritalo on tärkeä toimijoille monestakin syystä. Tilapula on rajoittanut taiteen vapaan kentän toimijoiden esitystoimintaa pitkään, ja kulttuuritalo Villa Rana luo pysyvyyttä ja vakautta toimijoiden näkökulmasta sekä mahdollistaa toiminnan pitkäjänteisemmän suunnittelun sekä sellaisen ohjelmiston tuomisen kaupunkiin, jolle aiemmin ei ole ollut tilaa. Myös yleisön näkökulmasta Kulttuuritalo Villa Rana luo vakautta, sillä yleisön ei tarvitse liikkua muuttuvien tilojen perässä ympäri kaupunkia nähdäkseen esityksiä. Samalla on tilaisuus tuoda esiin Villa Rana -rakennuksen kulttuurihistoriallista arvoa osana Seminaarinmäen aluetta. Tässä nähdään sekä toimijoiden että kaupungin taholta mahdollisuus toimia vetovoimatekijänä kaupunkilaisten ja matkailijoiden silmissä.

Kulttuuritalo Villa Rana tulee olemaan merkittävä asia Jyväskylän kulttuurin kentällä suhteellisen pienestä koostaan huolimatta. Kaupungin näkökulmasta se tuo ainakin positiivista näkyvyyttä kaupungille ja voi toimia myös sen kulttuuri-identiteetin vahvistajana. Vapaa kenttä on myös kaupungin tärkeä yhteistyökumppani ja se tuottaa paljon ohjelmistoa, esityksiä ja tapahtumia ostopalveluna. Tiivistämällä yhteistyötään taiteen vapaa kenttä toivoo, että heidät tunnustetaan ja tunnustetaan kaupungin päättäjien taholta. Bourdieun pääomien kielellä he haluavat arvostusta ja sen tulisi heidän mukaansa näkyä myös nousevina avustussummina.

Lähtökohta kulttuuritalolle on ollut epävarmuus monessa suhteessa, rahoitus ja lopulta tilan kaavamutokset, jotka ovat viivästyttäneet projektia. Niinpä toimijat ovat olleet byrokratian armoilla. Aineistosta paikansin neljä diskurssia, joista ensimmäinen kuvasi *Villa Ranaa kaupunkikuvan elävöittäjänä*. Tässä nousi esiin toive Villa Ranasta kaupungin kulttuuri-identiteetin nostajana ja myös valtakunnallisesti kiinnostavana ja merkittävänä hankkeena, joka voi tuoda paikalle sekä paikallisia asukkaita että matkailijoita. Se myös nosti esiin rakennuksen ja Seminaarinmäen kulttuurihistoriallisen merkityksen.

Toinen diskurssi toi esiin kulttuurialan toimintaa leimaavan *epävarmuuden*, joka on näkynyt hankkeen aikana esimerkiksi kaavoitukseen liittyvinä ongelmina ja erilaisten hankkeeseen liittyvien tahojen intressien törmäämisinä. Taloudellinen epävarmuus puolestaan on esteenä useiden hyvien hankkeiden toteutumisessa ja epävarmuus jatkuu yhä kulttuuritalotoiminnan alettua. Toiminnalla on saatava katettua suurenevat kulut, joita talon ylläpito tuo tullessaan. Tämä on myös motiivi taiteen vapaan kentän toiminnan tiivistämiselle. Epävarmuus kulttuurialalla heijastuu myös kaupungin strategisella kielellä määritellyistä painopisteistä, joissa kulttuuri ei ole ykkönen. Tämä voi heijastaa yleistäkin kulttuurin arvostusta kaupungissa. Tämä asettaa myös kulttuurin ja urheilun roolit kaupungissa tahtomattakin vastakkain, vaikka harva näkee niitä tosiasiansa toistensa kilpailijoina.

Kolmas löytämäni diskurssi korostaa taiteen vapaan kentän *aktiivisuutta* oman asemansa parantamisessa. Taiteen vapaa kenttä on tiivistänyt yhteistyötään ja saanut enemmän näkyvyyttä niin mediassa kuin kaupungin päättäjien silmissä esimerkiksi lobbaamisen ansiosta. Päättäjät nykyisin tunnustavat termin ”taiteen vapaa kenttä”. Tähtäimessä on paitsi kentän osaamisen arvostus, myös sen näkyminen taloudellisena tukena. Kulttuurin kenttä on pieni verrattuna muihin yhteiskunnan kenttiin, joten sen toimijoiden on järkevää toimia *yhteistyössä*, jota tämä diskurssi myös tuo esille. Yhteistyö voi olla paitsi avustuksia kaupungin taholta, myös yhä useammin esimerkiksi kaava-asiassa tai tila-asioissa eteenpäin neuvomista tai yhteistyötä esimerkiksi tiedotuksen ja viestinnän osalta. Sektorienvälisyys on tulevaisuudessa tavoitteena yhä enemmän, mutta tällä hetkellä näyttää, että se toteutuu monilta osin lähinnä puheen tasolla.

Viimeinen löytämäni diskurssi painottaa Villa Rana -toimijoiden *yhteisöllisyyden ja paikan* merkitystä, joka on pitkälti ollut tähän saakka kuviteltua. Työyhteisönä Villa Ranan toivotaan tuottavan vapaata ideointia ja kollegiaalista tukea tähän saakka erillään työskennelleiden toimijoiden välillä. Tärkeää yhteisön luomisessa on myös erojen luominen muihin lähellä oleviin toimijoihin, myös kulttuuritalon sisällä toimii eri taiteen alojen ammattilaisia, jotka eivät joudu taistelemaan keskenään. Villa Rana -rakennuksella ja sen ympäristöllä on myös suuri rooli kulttuuritalon toiminnassa. Toimijat liittyvät osaksi rakennuksen kulttuurihistoriallista jatkumoa sekä osaksi kulttuurimyönteisen ja boheemina pidetyn Yläkaupungin yhteisöä, joka taas tuottaa uudenlaista toimintaa.

Diskursseissa hallitsevaksi nousivat Villa Rana -toimijoiden epävarmuutta ja toisaalta yhteisöllisyyttä korostavat diskurssit. Villa Rana kaupunkikuvan elävöittäjänä nousi enemmän esiin toiveena esimerkiksi Keski-suomalaisen kirjoituksissa, mutta niissä enemmän huomiota saivat kuitenkin hankkeen monet viivästyksset. Kulttuuritalotoiminnan alettua sen vaikutusta

kaupunkikuvaan ja vapaan kentän asemaan Jyväskylän kulttuurin kentällä voi arvioida tarkemmin, sillä tutkimukseni tarkoitus oli tutustua hankkeen odotuksiin. Tässä on siis mahdollisuus jatkotutkimukselle. Aineistostani ei noussut oikeastaan ollenkaan puhetta ”taiteesta taiteen vuoksi”, mikä ehkä liittyy tarpeeseen perustella hankkeen tarpeellisuutta rahoittajille ja asukkaille. Tässä puheessa taas korostuu taloudellinen puhe ja kulttuuritalon ”hyödyllisyys” aluetaloudellisesti ja kaupunkilaisten silmissä.

LÄHDELUETTELO

- Ahponen, Pirkkoliisa 2009. ”*Perspectives for Cultural Politic Research: Keywords from Participation through Creativity and Alienation to Self-expression and competition.*” Teoksessa *What about Cultural Policy?* Toimittaneet Miikka Pyykkönen, Niina Simanainen ja Sakarias Sokka. Jyväskylä: Gummeruksen kirjapaino oy.
- Alasuutari, Pertti 1996. Kulttuurintutkimus ja kulturalismi. Teoksessa Kupiainen, Jari ja Sevänen, Erkki (toim.) *Kulttuurintutkimus: Johdanto*. Helsinki: SKS.
- Ansio, Heli ja Pia Houni. 2015. *Duunia kimpassa. Yhteisölliset työtilat Helsingissä*. Helsinki: Edita Prima oy.
- Bianchini, Franco. 2013. ”Cultural Planning and Its Representations”. Teoksessa *The Ashgate Research Companion to Planning and Culture*, toimittanut Greg Young ja Deborah Stevenson. 377-291. Surrey: Ashgate Publishing Limited.
- Bourdieu, Pierre. 1990. *In Other Words. Essays Towards a Reflexive Sociology*. Cambridge: Polity Press.
- Bourdieu, Pierre. 1993. *The field of Cultural Production*. Oxford: Polity Press.
- Bourdieu, Pierre. 1998. *Järjen käytännöllisyys, toiminnan teorian lähtökohtia*. Tampere: Vastapaino.
- Bourdieu, Pierre ja Wacquant, Loïc J.D. 1995. *Refleksiiviseen sosiologiaan*. Joensuu: University Press.
- Bloomfield, Jude. 2006. *Researching the urban imaginary: Resisting the erasure of places*. Teoksessa Weiss-Sussex, Godela ja Bianchini, Franco: *Urban Mindscapes of Europe*. Amsterdam-New York: Brill
- van Dijk, A. Teun. 2009. *Society and Discourse. How social Contexts Influence Text and Talk*. New York: Cambridge University Press.
- Eskola, Jari ja Suoranta, Juha. 2001. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Fairclough, Norman. 1997. *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.
- Fairclough, Norman. 1995. *Critical Discourse analysis. The critical study of language*. New York: Longman Group Limited.
- Florida, Richard. 2005. *Luovan luokan esiinmarssi*. Helsinki: Talentum.
- Ghilardi, Lia. 2001. ”Cultural Planning and Cultural Diversity” teoksessa *Differing Diversities: Cultural Policy and Cultural Diversity*, toimittanut Tony Bennett. Council of Europe Publications. <http://www.kulturplan-oresund.dk/Annex%201-Ghilardi%20Cultural%20planning.pdf>. Haettu 10.5.2021.
- Ghilardi, Lia. 2018. *Making cohesive cities by planning culturally*. Teoksessa (toim.) Halme, Anna-Maija, Tapani Mustonen, Jussi-Pekka Taavitsainen, Suzie Thomas ja Astrid Weij. Heritage is

ours. Citizens Participating in decision making. Publication based on the Forum of the European Heritage Congress in Turku, Finland, 11–15 May 2017.

Grenfell, Micahael. 2011. *Bourdieu, Language and Linguistics*. Lontoo: Continuum International Publishing Group.

Hautala, Mari. 2019. ”Mitä kuuluu Jyväskylän kulttuurikaupungille?” *Keskisuomalainen* 18.11.2019.

Hirvi-Ijäs, Maria, Olli Jakonen, Anna Kanerva, Sirene Karri, Sari Karttunen, Marjatta Kuisma, Ari Kurlin Niiniaho, Emmi Lahtinen, Vappu Renko, Minna Ruusuvirta & Sakarias Sokka. 2020. *Kaupunkikehittäminen ja kulttuuripolitiikka. Espoocult -tutkimuksen tuloksia*. Cuporen verkkojulkaisuja 59. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.

Holma, Jaakko, Minerva Koski, Riikka Mäkipelkola, Pirjo Vuorinen. 2017. *Kirjasto, Hallintorakennus, Athenaeum, Musica, rakennushistoriaselvitys*. Jyväskylän yliopiston museo.

Hyvärinen, Matti, Pirjo Nikander ja Johanna Ruusuvuori (toimittaneet). 2017. *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino.

Häyrynen, Maunu. 2017. ”Kulttuurisuunnittelu, kulttuurikartoitus ja suomalainen kaupunkikehittäminen”. Teoksessa *Kulttuurisuunnittelu. Kaupunkikehittämisen uusi näkökulma*, toimittaneet Maunu Häyrynen ja Antti Wallin. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Ilmonen, Kari. 2009. ”Kulttuuri ja aluekehittäminen. Konflikteja ja kommunikaatiota”. Teoksessa *Kulttuurituotanto. Kehykset, käytäntö ja prosessit*, toimittaneet Maarit Grahn ja Maunu Häyrynen. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Jokinen, Arja, Kiris Juhila ja Eero Suonio. 1993. *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino.

Jokinen, Kimmo ja Kimmo Saaristo. 2009. *Sosiologia*. Helsinki: WSOYpro Oy.

Jyväskylä kulttuuripalvelut. 2021.

Jyväskylän Kangas. 2021. *Prosenttikulttuuri Kankaalla*.
<https://www.jyvaskyla.fi/kangas/kangas/prosenttikulttuuri-kankaalla>. Haettu 5.5.2021.

Jyväskylän kaupunkistrategia 2017. Jyväskylän kaupunkistrategia vuosille 2017–2021.
<https://www.jyvaskyla.fi/kaupunkistrategia> Haettu 12.2.2020.

Jyväskylän kulttuurisuunnitelma. 2017. Hyväksytty Jyväskylän kaupungin kulttuuri- ja liikuntalautakunnassa 29.11.2017.
https://www.jyvaskyla.fi/sites/default/files/atoms/files/95307_kulttuurisuunnitelma_hyvakskyty_20171129.pdf. Haettu 12.3.2020.

Jyväskylän sydän -raportin täydennysosa 22.3.2020
https://www.jyvaskyla.fi/sites/default/files/atoms/files/jkl_sydan_raportin_taydennys_03_2020.pdf.
Haettu 20.1.2021

Jyväskylän yliopiston tiedemuseo. 2021. *Kampusympäristö, vanha seminaarinmäki*.

<https://tiedemuseo.jyu.fi/fi/kampusymparisto/kampusopaslinkki/vanha-seminaarinmaki#autotoc-ite-m-autotoc-9>. Haettu 2.4.2021

Kalliomäki, Helka ja Jukka Vahlo. 2017. ”Kulttuurisuunnittelu lähestymistapana kaupunkien yhteiskehittämiseen.” Teoksessa *Kulttuurisuunnittelu. Kaupunkikehittämisen uusi näkökulma*, toimittaneet Maunu Häyrynen ja Antti Wallin. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Kangas, Anita, Ilkka Heiskanen ja Johanna Hirvonen. 2002. ”Kulttuuripoliittinen päätöksenteko, lainsäädäntö ja hallinto”. Teoksessa *Taiteen ja kulttuurin kentät. Perusrakenteet, hallinta, lainsäädäntö ja uudet haasteet*, toimittaneet Ilkka Heiskanen, Anita Kangas ja Ritva Mitchell. 28-84. Helsinki: Tietosanoma

Kangas, Anita. 2003. ”Kolmas sektori ja kulttuuripoliittikka”. Teoksessa *Mitä yhdistykset välittävät. Tukimuskohteena kolmas sektori*, toimittaneet Sakari Hänninen, Anita Kangas ja Martti Siisiäinen. Jyväskylä: Atena kustannus oy.

Kangas, Anita ja Esa Pirnes. 2015. ”Kulttuuripoliittinen päätöksenteko, lainsäädäntö, hallinto ja rahoitus”. Teoksessa *Taiteen ja kulttuurin kentät. Perusrakenteet, hallinta ja lainsäädäntö*. Toimittaneet Ilkka Heiskanen, Anita Kangas ja Ritva Mitchell. Helsinki: Tietosanoma

Kauppi, Niilo. 2006. ”Bourdieuun strukturaali-konstruktivistinen politiikan teoria”. Teoksessa *Bourdieu ja minä*, toimittaneet Semi Purhonen, Semi ja J.P Roos. Tampere: Vastapaino.

Keski-Suomen Tanssin Keskus. 2019. Toimintakertomus 2019. <http://tanssinkeskus.fi/wp-content/uploads/Toimintakertomus-2019.pdf>. Haettu 13.1.2021.

Kivinen, Osmo. 2006. ”Habitukset vai luontumukset? Pragmatistisia näkemyksiä bourdieulaisittain objektiiviseen sosiologiatieteeseen”. Teoksessa *Bourdieu ja minä*, toimittaneet Semi Purhonen, Semi ja J.P Roos. Tampere: Vastapaino.

Landry, Charles. 2000. *The Creative City. A toolkit for urban innovators*. Lontoo: Earthscan.

Mattlar, Markus. 2016. ”Kiinteistöyhtiö osti Seminaarinmäen kolme arvorakennusta. Rehtoraatti, Parviaisen talo ja Villa Rana vaihtoivat omistajaa”. *Keskisuomalainen* 31.10.2016.

Mercer, Colin. 2006. *Cultural Planning for Urban Development and Creative Cities*. http://www.kulturplan-oresund.dk/pdf/Shanghai_cultural_planning_paper.pdf. Haettu 12.4.2021.

Museovirasto. 2010. *Valtakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt*. http://www.rky.fi/read/asp/r_default.aspx. Haettu 20.2.2021

Mäkipelkola, Riikka. 2013. *Villa Ranan rakennushistoriallinen selvitys*. Jyväskylän yliopiston tiedemuseon arkisto. Painamaton käsikirjoitus.

Mäntynen, Anne ja Sari Pietikäinen. 2009. *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.

Mäntynen, Anne ja Sari Pietikäinen. 2019. *Uusi kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino

Oinaala, Anu ja Vilja Ruokolainen. 2013. *Vapaan kentän jäljillä. Tutkimus teatterin, tanssin, sirkuksen sekä performanssi – ja esitystaiteen vapaasta kentästä*. Helsinki: kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissätiö.

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:14. *Vapaan kentän ammattilaisryhmien toimintaedellytysten parantaminen.*

Pietilä, Ilkka. 2010. ”Ryhmä -ja yksilöhaastattelun diskursiivinen analyysi. Kaksi aineistoa erilaisina vuorovaikutuksen kenttinä.” Teoksessa *Haastattelun analyysi*, toimittaneet Johanna Ruusuvuori, Pirjo Nikander ja Matti Hyvärinen, 212-241. 2010. Tampere: Vastapaino.

Rahkonen, Juho. 2006. *Yleisradion menestyksen eväät. Kenttäteoria ja metapääoma julkisen palvelun vahvan aseman selittäjänä.* Tiedotustutkimus 2006:2 29:2, 44–61.

Renko, Vappu, Minna Ruusuvirta, Sanna Forsell ja Maunu Häyrynen. 2018. *Kulttuurialan kolmannen ja neljännen sektorin rooli. Katsaus kulttuurialan kolmanteen ja neljanteen sektoriin kuntien kulttuuritoiminnassa sekä paikallisessa että alueellisessa kehittämisessä.* Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. Cuporen työpapereita 8. 30.11.2018.

Ruokolainen, Olli. 2017. *Suunniteltu luovuus. Kulttuuritoiminnot ja strateginen aluekehittäminen.* Tampere: Tampere University Press

Ruokolainen, Olli, Sakarias Sokka, Ari Kurlin, Timo Tohmo ja Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämisyhtiö. 2019. *Taide- ja kulttuurilaitokset osana Jyväskylän hyvinvointia.* Cuporen verkkojulkaisu 56. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore

Ruoppila, Sampo ja Timo Cantell. 2000. ”Helsingin ravintolat ja kaupunkikulttuurin elävöityminen.” Teoksessa *URBS: Kirja Helsingin kaupunkikulttuurista*, toimittanut Stadipiiri, 35-53 Helsinki: Edita. <http://www.kaupunkikettu.fi/category/yleinen-fi/>. Haettu 5.5.2021.

Ruusuvirta, Minna ja Pasi Saukkonen. 2015. ”Taiteen ja kulttuurin kolmas sektori.” Teoksessa *Taiteen ja kulttuurin kentät. Perusrakenteet, hallinta ja lainsäädäntö*, toimittaneet Ilkka Heiskanen, Anita Kangas ja Ritva Mitchell. Helsinki: Tietosanoma

Sanaksenaho, Sanna. 2006. *Eriarvoisuus ja luottamus 2000-luvun taitteen Suomessa. Bourdieulainen näkökulma.* Jyväskylän Yliopisto, Jyväskylä Studies in education, psychology and social research 285.

Siisiäinen, Martti. 2002. ”Kolmas sektori, yhdistykset ja innovaatiot”. Teoksessa *Yhdistykset kolmannen sektorin toimijoina. Tutkimus jyvaskyläläisistä yhdistyksistä*, toimittanut Martti Siisiäinen. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Sulkunen, Pekka. 2006. ”Mikä ihmeen talous? Sosiaalisen synty ja hiipuminen Smithin ja Bourdieun yhteiskuntateorioissa”. Teoksessa *Bourdieu ja minä*, toimittaneet Semi Purhonen, Semi ja JP Roos. Tampere: Vastapaino.

Stolt, Eeva. 1996. ”Luonto oppia lujempi. Yrjö Blomstedt Jyväskylän seminaarin lehtorina. Teoksessa *Työ miehen kunnia. Arkkitehti Yrjö Blomstedt Jyväskylän seminaarin lehtorina vuosina 1898-1912*, toimittanut Pirjo Vuorinen. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Taiteen vapaa kenttä Jyväskylä. 2021. Facebook -sivu. <https://www.facebook.com/TaiteenvapaakenttaJKL/>. Haettu 30.4.2021.

Tapahtumakapunki Jyväskylä. 2021. <https://www.jyvaskyla.fi/tapahtumakapunki>. Haettu 25.4.2021.

Tieteen termipankki. 2021. *Art nouveau*.

https://tieteentermipankki.fi/wiki/Taidehistoria:art_nouveau. Haettu 5.5.2021.

Tuomaala, Tomi. 2020. "Saakeli! Lähdetäänkö painimaan pihalle?" – Näin sujui keskustelu Jyväskylän Taiteen vapaan kentän asemasta, jonka merkityksestä oltiin kuitenkin yhtä mieltä. *Keskisuomalainen* 5.2.2020.

Tuomaala, Tomi 2021. "Jyväskylän konserttitalon tai konserttisalin paikka ei ole vielä kukaan selvillä, vaikka siitä on yritetty päättää lähes 40 vuotta" *Keskisuomalainen* 18.4.2021.

Uusitalo, Liisa ja Maria Joutsenvirta (toimittaneet). 2009. *Kulttuuriosaaminen: tietotalouden taitolaji*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press

Vilkuna, Janne ja Vuorinen, Pirjo. 2015. *Yhtiöittäminen -valtion rakennetun kulttuuriperinnön haaksirikko?* Tahiti Taidehistoria tieteenä 04/2015.

Villa Rana kotisivu. 2021. <https://kulttuuritalojkl.com/>. Haettu 5.3.2021.

Väliverronen, Esa 1999. Mediatekstistä tulkintaan. Teoksessa *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan*. Kantola Anu, Moring Inka ja Väliverronen Esa (toim.). Tampere: Tammerpaino Oy.

Kulttuuritalohanketta koskeva Keskisuomalaisen aineisto (aikajärjestys):

Kujala, Päivi ja Tomi Tuomaala. 2017. "Sopivaa tilaa etsitty vuosia: Villa Ranasta kaavaillaan kulttuuritaloa". *Keskisuomalainen* 14.2.2017.

Tuomaala, Tomi. 2017. "Villa Rana on kulttuurikäytössä jo elokuussa? Villa Ranan kulttuurikeskusta varten perustettiin yhdistys." *Keskisuomalainen* 29.3.2017.

Tuomaala, Tomi. 2017. "Villa Rana kulttuurikäyttöön – vuokraamisesta esisopimus". *Keskisuomalainen* 30.6.2017.

Toivakka, Sari. 2017. "Villa Ranasta rakentuu kulttuuritalo – katso, miltä sisätiloissa näyttää nyt" Video, kuvasarja, juttu. *Keskisuomalainen* 12.9.2017.

Tuomaala, Tomi ja Sari Toivakka. 2017. "Kulttuuritalo Villa Ranan avautuminen siirtyy syksyyn 2018". *Keskisuomalainen* 13.11.2017.

Tuomaala, Tomi. 2017. "Villa Rana ei saanut kaupungilta takuuvuokralainaa". *Keskisuomalainen* 29.11.2017.

Tuomaala, Tomi. 2017. "Remontti viivästyy pahasti – kulttuuritalo muuttaa kevääksi Kolmikulmaan". *Keskisuomalainen* 5.12.2017.

Maukonen, Riikka. 2018. "Villa Ranan kulttuuritoimijoiden pop up aukesi – kevät täynnä monipuolista ohjelmaa". *Keskisuomalainen* 13.1.2018.

Toivakka, Sari. 2018. "Kulttuuritalo Villa Ranan toteutuminen etenee jälleen". *Keskisuomalainen* 16.5.2018.

Perälä, Kati. 2018. ”Kulttuuritalo Villa Ranan asemakaavapäätös varmistuu elokuun alussa”. *Keskisuomalainen* 27.7.2018.

Maukonen, Riikka. 2018. ”Seminaarinmäen salainen puutarha – Villa Ranan pihapiiri heräsi tänä kesänä eloon” *Keskisuomalainen* 2.8.2018.

Kärki, Anita (pääkirjoitus). Silmäniloa kaipaavalle on reitti salaiseen puutarhaan. *Keskisuomalainen* 6.8.2018

Perälä, Kati. 2018. ”Kulttuuritalohankkeen osapuolet erimielisiä Villa Ranan kaavasta – ”Esitys ei ollut sovittujen kauppojen mukainen”. *Keskisuomalainen* 9.8.2018.

Tuomaala, Tomi. 2018. ”Uusia vaikeuksia kulttuuritalon tiellä – ratkaisevan päätöksen sijaan Villa Rana - hanke sai aikalisän.” *Keskisuomalainen* 7.8.2018.

Kärki, Anita (pääkirjoitus). 2018. ”Käyttötarkoitus löytyi, nyt pitäisi päästä toimintaan” *Keskisuomalainen* 10. 8. 2018.

Toivakka, Sari. 2018. ”Kulttuuritalo Villa Rana viivästyy jälleen – avautuu vasta syksyllä 2019”. *Keskisuomalainen* 22.8.2018

Silvennoinen, Johannes. 2018. ”Ota tuolisi ja kävele ilmaiseen elokuvanäytökseen – Tuokaa tuoli! - tapahtumassa yleisöä odottaa elokuvayllätys”. *Keskisuomalainen* 28.8.2018.

Kujala, Päivi. 2018. ”Kirjailijat saivat yllättävän ehdotuksen Kirjailijatalon uudelta omistajapariskunnalta: ”Olemme tosi kiinnostuneita!””. *Keskisuomalainen* 1.9.2018.

Tuomaala, Tomi. 2018. ”Yllätyskäänne Jyväskylän Kirjailijatalon tarinassa: rakennus jälleen kirjailijoiden käyttöön”. *Keskisuomalainen* 8.10.2018.

Tuomaala, Tomi. 2018. ”Teatterikone vuokraa Juomatehtaan studion Jyväskylässä ja perustaa ensimmäisen oman esitystilan”. *Keskisuomalainen* 11.12.2018.

Kujala, Päivi. 2018. ”Kulttuuritalo Villa Rana viivästyy jälleen – syynä kaava-alueen epäselvyys”. *Keskisuomalainen* 11.12.2018.

Toivakka, Sari. 2018. ”Kulttuuritalo vai autiotalo? – Villa Rana tarvitsee viipymättä liikahduksen eteenpäin”. *Keskisuomalainen* 15.12.2018.

Maukonen, Riikka. 2019. ”Harvinaista herkkua: teatteriryhmä sai ikioman esitystilan – jyvaskyläläinen Teatterikone vuokrasi Juomatehtaan studion 15 vuoden karavaanarielämän jälkeen”. *Keskisuomalainen* 31.1.2019.

Toivakka, Sari. 2019. ”Villa Ranan asemakaavan muutosehdotus kaupunkirakennelautakunnassa ensi tiistaina – kerran pois vedettyä ehdotusta on tarkasteltu uudestaan, tontin koko hieman suurentunut”. *Keskisuomalainen* 22.3.2019.

Tuomaala, Tomi. 2019. ”Villa Ranan kaava etenee Jyväskylässä – muutosehdotuksesta voi nyt jättää mielipiteitä”. *Keskisuomalainen* 29.3.2019.

Häll, Timo. 2020. ”Omistajan näkökulma Lounaispuiston kaavaan”. *Keskisuomalainen* 10.1.2020.

Toivakka, Sari. 2020. ”Kulttuuritalo Villa Rana sai merkittävän avustuksen Taiteen edistämiskeskukselta – Viiden vuoden avustus on vähintään puoli miljoonaa euroa”. *Keskisuomalainen* 31.1.2020.

Toivakka, Sari. 2020. ”Villa Ranan rakennuslupa on edelleen auki – Pääsevätkö mittavan rahoituksen saaneet kulttuuritoimijat tänä vuonna arvotaloon?”. *Keskisuomalainen* 5.2.2020.

Kärki, Anita (pääkirjoitus). 2020. ”Kaupungin keskusta tarvitsee kulttuuria”. *Keskisuomalainen* 9.2.2020.

Mahlamäki-Kaistinen, Riikka. 2020. ”Villa Ranan matkassa on ollut mutkia, mutta prosessin aikana Kyösti Ylikuljulle on kirkastunut, että hän on juuri oikealla alalla”. *Keskisuomalainen* 18.4.2020.

Toivakka, Sari. 2020. ”Villa Rana sai rakennusluvan – Remontointi kulttuuritaloksi voidaan vihdoin aloittaa”. *Keskisuomalainen* 11.6.2020.

Tuomaala, Tomi. 2020. ”Nykytanssifestivaali Tanssin aika järjestetään Jyväskylässä ensi viikolla jo 15. kerran – koronapandemia karsi ohjelmasta ulkomaiset vieraat”. *Keskisuomalainen* 19.9.2020.

Tuomaala, Tomi. 2020. ”Maali hämmöttää jyväskyläläiselle kulttuuritalo Villa Ranalle – ”valtakunnallisestikin aivan poikkeuksellinen” kulttuurikeskittymä aloittaa toimintansa näillä näkymin ensi vuoden toukokuussa”. *Keskisuomalainen* 18.11.2020.

Pasanen, Inkeri. 2020. ”Villa Rana yhdistää kulttuurin edelläkävijät” *Keskisuomalainen* 24.11.2020.

Tuomaala, Tomi. 2020. ”Kulttuuritalo Villa Ranan elokuvateatteri sai 67 200 euron tuen”. *Keskisuomalainen* 26.12.2020.

Toivakka, Sari. 2021. ”Vilja Ruokolainen Kulttuuritalo Villa Ranan toiminnanjohtajaksi”. *Keskisuomalainen* 19.1.2021.

Tuomaala, Tomi. 2021. ”Kulttuuritalo Villa Ranan tukiyhdistys sai 100 000 euron avustuksen” *Keskisuomalainen* 11.2.2021.

Tuomaala, Tomi. 2021. ”Vielä tuli kuukauden viivästys – Jyväskylän kulttuuritalo Villa Rana otetaan käyttöön kesän alussa” *Keskisuomalainen* 28.2.2021.

Haastattelut:

Aholainen, Mari (kulttuuripäällikkö, Jyväskylän kaupunki)

Hautala, Mari (toiminnanjohtaja, Keski-Suomen Tanssin Keskus ry)

Kautto, Arja (toiminnanjohtaja, Loiskis ry)

Sankilampi, Annu (taiteellinen johtaja, Teatterikone osk)

Tapaninen, Kaisu (toiminnanjohtaja, Keski-Suomen Elokuvakeskus ry)

Ylikulju, Kyösti (toiminnanjohtaja, Jyväskylän Kesä -festivaali/Jyväskylän Festivaaliyhdistys ry)

LIITE 1

HAASTATTELUJEN TEEMAT JA APUKYSYMYKSET

1) YHDISTYKSEN TÄMÄNHETKINEN TILANNE

- Yhdistyksen toiminnan ydin (perustiedot kuten jäsenmäärä, työntekijöiden määrä, vapaaehtoiset, mitä toimintaa järjestää, kävijämäärät vuosittain, rahoittajat)
- Miten tämänhetkinen tila vastaa toiminnan tarpeita?
- Kuinka laajaa kunkin toimijan esitys/muu toiminta on tällä hetkellä?
- Missä tiloissa näytöksiä/tilaisuuksia/esityksiä järjestetään tällä hetkellä?
- Jääkö toiminnasta tällä hetkellä jotain toteutumatta esitystilojen puutteen vuoksi?

2) KULTTUURITALO VILLA RANAN PERUSTAMINEN

- Miten yhdistykset ovat tulleet mukaan kulttuuritalo Villa Ranaan?
- Millä perusteilla uusi tila on valikoitunut? Prosessi tämän takana
- Miksi haluavat mukaan Villa Ranaan?
- Olisiko hankkeeseen halunnut mukaan muitakin toimijoita, ketkä eivät päässeet?
- Uuden tilan vaikutus esitystoiminnan laajuuteen ja yleisötyöhön?
- Mahdolliset muutokset työntekijöiden (tuottaja, toiminnanjohtaja, muut) toimintaan
- ”Synergiaedut”, onko yhteisellä toimistotilalla vaikutusta esim. markkinointiin tai tiedotukseen?

3) KULTTUURITALON LAAJEMMAT MERKITYKSET

- Mitä mahdollisia taloudellisia tai imagollisia vaikutuksia kulttuuritalo tuo toimijoiden kannalta?
- Kulttuuritalon merkitys Jyväskylän kaupungille
- Kulttuuritalon merkitys kaupungin asukkaille
- Itse rakennuksen/tilan ja sen ympäristön (Yläkaupunki) merkitys?
- Miten taloa hoidetaan ja kehitetään pidemmällä tähtäimellä? Strategia?
- Jyväskylän kaupungin panostus tila-asian suhteen, millaista tukea/apua on ollut saatavissa?
- Mitä mahdollisia ongelmia suhteessa kaupunkiin
- Millainen suhde kaupungilla on esittävän taiteen vapaan kentän toimijoihin? Esimerkiksi Jyväskylän Sydän -hankkeen osalta

ASIAANTUNTIJAHAASTATTELU

Perustiedot

- Toimenkuva, kauanko toiminut tehtävässä, onko toimenkuva muuttunut?
- Kulttuurin kenttä Jyväskylässä
- Miten kulttuuri näkyy Jyväskylän kaupungin strategiassa, miten kulttuuri määritellään siinä?
- Sektorienvälisyys hallinnossa, toteutuuko ja miten?
- Kulttuurisuunnitelman lähtökohdat/ miten sen tavoitteet toteutuneet
- Miten kaupunkilaiset otettu strategiatyössä huomioon

Kaupungin suhde taiteen vapaaseen kenttään

- Millainen se on tällä hetkellä?
- Miten yhteistyötä kehitetään?
- Miten kaupunki /laitokset ja vapaa kenttä voivat hyötyä toisistaan?
- Onko suhteessa tapahtunut muutoksia ja jos on, niin miksi?

Villa Rana

- Mikä merkitys kaupungille imagon kannalta (osana Yläkapunkia)
- Mitä yhtäläisyyksiä Jyväskylän sydän -hankkeella ja Villa Ranalla on, voivatko hyötyä toisistaan jotenkin